

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Sámedikki jahkedieđáhus 2010

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Ávjovárgeaidnu 50
9730 Karasjok/Karášjohka
Telefuvdna +47 78 47 40 00
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Ovdasiidogovva: Hanne Holmgren, Sámediggi.

Sisdoallu

1 ÁLGGAHUS	8
BUŠEAHTTABARGOVUOGIT.....	8
GALLEDEADDJIT 2010.....	9
DOARJJASTIVRA.....	9
VERDDE-PROŠEAKTA	9
DÁŠSEÁRVODOAIBMABIJUT	10
KONSULTAŠUVNNAT.....	11
<i>Oahpabus</i>	11
<i>Giella</i>	11
<i>Kultuvra</i>	11
<i>Ealáhus</i>	11
<i>Areálat</i>	12
<i>Dearvvašvuohta, sosiála ja fuolahus</i>	12
<i>Riikkaidgaskasaš ja sámi ovttasbargu</i>	13
2 OAHPAHUS	14
OVTTASBARGU GUOVDDÁŠ EISEVÁLDDIIGUIN	14
<i>Mánáidgárde- ja skuvlakonferánsa</i>	14
SÁMI OVTTASBARGU.....	14
SÁMI LOHKANGUOVDDÁŠ.....	14
MÁNÁIDGÁRDI.....	15
<i>Diebtojuohkin ja bagadallan</i>	15
<i>Sámi mánáidgárdedoarjaga evalueren</i>	15
<i>Doarjja mánáidgárdeoahpponeavvuide</i>	15
<i>Doarjja sámi mánáidgárdiide</i>	15
VUOĐĐOOAHPAHUS	16
<i>Diebtojuohkin ja bagadallan sámegieloahpabusa birra</i>	16
<i>Oahpponeavvut</i>	16
<i>Oahpponeavvoportála</i>	17
<i>Doarjja dábálaš oahpponeavvuide vuodđooahpabussii</i>	17
<i>Doarjja earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuide</i>	17
<i>Oahppoplánat</i>	17
<i>Fága- ja diibmojuohkin</i>	18
<i>Sámegieloahpabus</i>	18
<i>Stuoradiggediedáhus nuoraidskuvlla birra</i>	19
<i>Joatkkaoahppu</i>	19
<i>Stipeanda ohppiide geain lea sámegiella joatkkaskuvlla fágasuorggis</i>	19
RÁVISOLBMUIDOAHPAHUS.....	20
<i>Od.prp. nr. 87 (2008-2009) Lábka rávisolbmuidoahpabusa birra</i>	20
ALIT OAHPPU.....	20
<i>Rekruteren</i>	20
<i>Oahpabeaddjioahppu</i>	20
<i>Sámi dulkaohppu</i>	21

<i>Váikkubangaskaoamit</i>	21
Doarjja fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmái	21
Stipeanda alit ohppui	22
DUTKAN	23
<i>Alit oahpu máhttuovddáš</i>	23
<i>St.diedáhus. nr. 30 (2008-2009) Klíma for forskning (Klimáhtta dutkamii)</i>	23
<i>Regiovnálaš dutkanfoanda</i>	23
3 GIELLA	24
SÁMEDIKKI GIELLASTIVRA	24
SÁMEGIELAID DOAIBMAPLÁNA ČUOVVOLEAPMI	24
BARGU SÁMEGIELAIN	25
<i>Elgå skuvla</i>	25
<i>Sámi čállindárkkistanreaidu – Divvun</i>	25
<i>Sámejiela geavabeami kárten – giellaiskkadeapmi</i>	25
<i>Davviriekkalaš giellaovttasbargu</i>	25
<i>Nuortalašgielat</i>	25
<i>Sámejielat deaivvadanbáikkat sámi mánáide ja nuoraide</i>	26
<i>Sámi nuoraid neahttabáikki boahttevaš organiseren</i>	26
LOHKAN- JA ČÁLLINVEAHKKI	26
TEARBMABARGU	26
SÁMI BÁIKENAMAT	27
GUOVTTEGIELALAŠVUOĐA DOARJAGAT SUOHKANIIDDA	27
GUOVTTEGIELALAŠVUOĐA DOARJAGAT FYLKASUOHKANIIDDA	28
SÁMI GIELLAGUOVDDÁŽAT	28
GIELLAPROŠEAVTTAT	29
4 KULTUURA	30
OVTTASBARGU SIERRA AKTEVRRRAIGUIN	30
SÁMI KULTURVIESUT JA KULTURGASKKUSTANÁSÁHUSAT	30
<i>Doarjja sámi kulturviesuide ja kulturgaskkustanásáhusaide</i>	31
SÁMI FESTIVÁLAT	31
<i>Doarjja sámi festiválaide</i>	32
SÁMI VALÁŠTALLAN	32
<i>Doarjja sámi valáštalkami</i>	33
SÁMI TEÁHTERAT	33
<i>Doarjja sámi teáhteriidda</i>	33
SÁMI PUBLIKAŠUVNNAT	34
GIRJEBUSSET	34
<i>Doarjja girjebussiide</i>	34
<i>Sámi girjebussiid investerendoarjja</i>	34
SÁMI MUSEAT	34
<i>Doarjja museaide</i>	35
UNESCO KONVENŠUVNNA ÁVNNASKEAHTES KULTURÁRBBI SUODJALEAMI BIRRA	
ČUOVVOLEAPMI	35
GIRJJÁLAŠVUOHTA	36
<i>Doarjja girjjálašvuohtii</i>	36
DÁIDDÁRŠIEHTADUS	36
<i>Šiehtadallamat sámi dáiddáršiehtadus birra</i>	36
SÁMI FILMMAT	37

MUSIHKKA	37
<i>Doarjja musibkkaalmmubemiide</i>	37
MEDIAFÁLALDAT	37
SÁMI GIRKOÁŠŠIT	38
SÁMEDIKKI KULTUROVDDIDANDOARJAGA EVALUEREN	38
SÁMEDIKKI NUORAI DPOLITIHKALAŠ LÁVDEGODDI (SNPL)	38
EARÁ OHCANVUĐOT DOARJAGAT KULTUVRII	39
<i>Kulturdoaimbajut mánaide ja nuoraide</i>	39
<i>Eará kulturdoaimbajut</i>	39
<i>Sámegielat govvasárggusráiddut</i>	39
<i>Sámi lágádusat</i>	39
<i>Sámi deaivvadansajit</i>	39
ČOAHKKÁIGEASSU KULTUROVDÁNEAMIS, OHCANVUĐOT	40
5 EALÁHUSAT	41
OVTTASBARGU SIERRA AKTEVRRRAIGUIN	41
EALÁHUSOVDDIDANDOARJAGA DOAIMMAGUOVLU	41
STUORRADIGGEDIEĐÁHUS OĐĐA EANADOALLO- JA BIEBMOPOLITIHKA BIRRA	41
JUOHKELÁGAN EALÁHUSAT	42
<i>Doarjja juohkelágan ealáhusaide</i>	42
MARIIDNAEALÁHUSAT	43
<i>Konsultašuvnnat mariidnaealáhusain</i>	43
<i>Luossahálddašeapmi</i>	43
<i>Guolástanreguleremat</i>	44
<i>Gonagasreappát</i>	45
<i>Mearrageavahus</i>	45
<i>Ovttasbargu guolástusorganisašuvnnaiguin</i>	45
DOARJJA MARIIDNAEALÁHUSAID	45
EANADOALLU	46
<i>Jagi 2010 eanadoallošiehtadus</i>	46
<i>Ovttasbargu eanadoalloorganisašuvnnaiguin</i>	46
<i>Doarjja eanadollui</i>	46
DUODJI	46
<i>Duoji ealáhusšiehtadus</i>	46
<i>Doarjja duodjeásabusaide</i>	48
DUOJI EALÁHUSŠIEHTADUS.....	49
<i>Doaimmadoarjja</i>	49
<i>Investeremat ja ovddidandoarjja</i>	49
<i>Čálgoortnegat</i>	49
<i>Fága- ja ekonomiijalávdegoddi</i>	49
<i>Duodjegávppit</i>	49
<i>Sámi duodjeorganisašuvnnat</i>	49
BOAZODOALLU	49
<i>Vuovdindilli</i>	49
<i>Bohccuid vuddjon</i>	50
<i>Rávvagat boazodoallošiehtadusii 2011 / 12</i>	50
<i>Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna</i>	51
<i>Boazodoalu riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš</i>	51
BORASPIRET	52

Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma.....	52
Čielggadanprošeavttat ja eará doaibmabijut.....	53
Duoji fidnoabppiortnet.....	53
6 AREÁLAT, BIRASGÁHTTEN JA KULTURSUODJALEAPMI	56
AREÁLAT.....	56
<i>El-rávnnji huksen</i>	56
<i>Suodjaleapmi</i>	57
<i>ILO dieđábusat ILO konvenšuvnna nr. 169 álgoálbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain čuovvleapmái</i>	59
<i>Sámi vuoigatvuodálávdegoddi</i>	59
<i>Riddoguoástuslávdegoddi</i>	59
<i>Finnmárkkeuošmodat (FeFo)</i>	60
<i>Mineráladoaibma</i>	60
BIRASGÁHTTEN	61
<i>Dálkkádat</i>	61
<i>Biologalaš girjávuođa konvenšuvdna</i>	61
<i>Mobtorjohtalus mehcän</i>	62
KULTURMUOTOSUODJALEAPMI	62
<i>Statistihkka doaimmain</i>	62
<i>Areálaššit ja geaččadeamit</i>	62
<i>Álbmotmeačit ja suodjalanguovllut</i>	63
<i>Seaillubeapmi ja huksensuodjalus</i>	63
<i>Vuostákekat ja kulturmuitalága riikkumat</i>	64
<i>Ovttasbargu Riikaantikvárain</i>	64
<i>Ovttasbargu eará instánsaiguin</i>	65
<i>Váikkuhangaskaoamit – sámi kulturmuotosuodjaleapmi</i>	65
Doarjjaohcamiid juohkáseapmi guovlluid gaskka ja vuoruheamit 2010:s	66
7 DEARVVAŠVUOHTA, SOSIÁLA JA FUOLAHUS	67
OVTTASBARGU SIERRA AKTEVRRRAIGUIN.....	67
<i>Sámi ovddastus dearvvašvuodadoaimmahagaid stivrrain</i>	67
<i>Sámi mánáid vuoigatvuodát mánáidsuodjalusa bálvalusain</i>	68
OVTTASDOAIBMANOÐASTUS	68
REGIONÁLA DEARVVAŠVUOÐADOAIMMAHAGAIÐ BARGGAHANDOKUMEANTTAT	68
PSYKALAŠ DEARVVAŠVUOHTA	69
<i>Ribkusfuolahus beivehuvvon sámi fánggaid dárbbuide</i>	70
DOARJJA DEARVVAŠVUOÐA- JA SOSIÁLAPROŠEAVTTAIDE	70
8 REGIONÁLA-OVDDIDEAPMI	71
OVTTASBARGOŠIEHTADUSAT	71
REGIONÁLA OVDDIDANRUÐAT.....	71
9 RIIKKAIDGASKASAŠ JA SÁMI OVTTASBARGU	73
SÁMEDIKKI BARGU RIIKKAIDGASKASAŠ ÁLGOÁLBMOTÁŠŠIIGUIN.....	73
SÁMI PARLAMENTÁRALAŠ RÁÐÐI	73
BARENTSOVTTASBARGU	74
DAVVIRIIKKAID SÁMEKONVENŠUVDNA	74
ON ÁLGOÁLBMOTJULGGAŠTUS	74
VÁIKKUHANGASKAOAMIT RIIKKAIDGASKASAŠ DOAIBMABIJUIDE.....	75
10 SÁMEÁLBMOT-FOANDA	76

GIELLAOVDDIDEAPMI	76
GIRJJÁLAŠVUOHTA	76
5-JAGÁŠ RÁVISOLBMUIDOAHPAHUSPROGRAMMA SÁMEGIELAS.....	76
ÁRBEDIEÐUT	76
<i>Duođašteapmi ja gaskkeusteapmi.....</i>	76
<i>Árbedieðuid vuogádatlaš kárten.....</i>	77
11 SÁMEDIKKI HÁLDDAHUS	78
12 HÁSTALUSAT	80
SÁMEDIKKI REHKETDOALLU 2010	82
BOAÐUSREHKETDOALLU	82
BALÁNSA.....	83
ČILGEHUSAT REHKETDOLLUI	84
<i>Čilgehus 1 Juolludeamit departemeanttain</i>	84
<i>Čilgehus 2 Váikkubhangaskaoapmerekketdoallu 2010</i>	85
<i>Čilgehus 3 Oahpabus</i>	86
<i>Čilgehus 4 Giella.....</i>	87
<i>Čilgehus 5 Kultuvra.....</i>	89
<i>Čilgehus 6 Ealáhusat</i>	91
<i>Čilgehus 7 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi.....</i>	93
<i>Čilgehus 8 Dearvvašvuoda- ja sosiála ángiruššamat.....</i>	94
<i>Čilgehus 9 Sámi organisašuvnnat.....</i>	94
<i>Čilgehus 10 Eará váikkubhangaskaoamit</i>	95
<i>Čilgehus 11 Eará doaibmajijut mat eai lea váikkubhangaskaoamit.....</i>	96
<i>Čilgehus 12 Sámeálbmotfoanda</i>	96
<i>Čilgehus 13 Politibkalaš dási doaibmagolut.....</i>	98
<i>Čilgehus 14 Hálldahusa doaibmagolut.....</i>	98
<i>Čilgehus 15 Sierra proseavttat</i>	99
<i>Čilgehus 16 Kunddargáibádusat</i>	100
<i>Čilgehus 17 Eará gáibádusat</i>	100
<i>Čilgehus 18 Várrejupmi Sámediggevisti bajásdoallamii</i>	100
<i>Čilgehus 19 Várrejumit muðui</i>	101
<i>Čilgehus 20 Iežaskapitála</i>	101

1 Álggahus

Sámediggi lea Norgga sámiid ovddasteaddji álbmotválljen orgána. 39 áirasa välljejuvvojit 7 vágabiires juohke njealját jagi. Sámediggi galgá nannet sámiid politihkalaš sajádaga ja ovddidit sámiid beroštumiid Norggas, bargat dan ala ahte sámi álbmot giedáhallojuvvo ovttárvosaččat ja vuoiggalaččat ja bargat dan ala ahte sámit sáhttet sealluhit ja ovddidit gielaset, kultuvrraset ja servodagasat.

Sámediggi bargá buotlágan áššiiguin iešguđet servodatsurggiin, mat gusket erenoamážit sámiide, dasa lassin ahte dat buktá cealkámušaid ja lea almmolaš eiseválddiid gulaskuddaninstánsa. Sámediggi hálddaša oasi ruđain, mat juolluduvvojit sámi áššiide stáhtabušehtas, ja Sámedikki bokte leat sámit Norggas ožžon dihto mearrideami kultuvrras, gielas, oahpahusas, kulturmuitosuodjalusas ja ealáhusain.

Sámedikki jahkediđáhusas leat Sámedikki politihkalaš ja hálddahuslaš doaimmat 2010:s válddahuvvon. Jahkediđáhusas raporterejuvvo iešguđet fágasurggiid váldoulbmiliid ja oasseulbmiliid čuovvleapmi ja 2010 bušehta váikkuhangaskaomiid geavaheapmi.

Váikkuhangaskaomiid geavaheapmi lea okta strategiijain ulbmiliid juksamis. Váikkuhangaskaoapmeortnegat raporterejuvvojit juohke fágakapihttalas. Váikkuhangaskaoapmeortnegiidda leat mearriduvvon sierra ulbmilat ja vuoruheamit.

Sámedikki 2010 rehketdoallu lea mielddusin jahkediđáhussii.

Bušeahttabargovuogit

Konsultašuvdnašiehtadus gaskal Ráđđehusa ja Sámedikki áshuvvui 2005:s, ja lea vuolláičállon stáhtarádis Erna Solberg ja sámediggepresideanttas Sven-Roald

Nystø. Šiehtadus lea boadus Ráđđehusa geatnegasvuodain nu mot ovdanbohtet ILO-soahpamušas 169, ja vásáhusain Finnmárkkulága proseassas. Finnmárkkulága proseassa oktavuodas lei soahpameahttuvuohta gaskal Ráđđehusa ja Sámedikki, ja danne lei dárbu čadahit njuolggokonsultašuvnnaid gaskal Stuoradikki Justiisálávdegotti ja Sámedikki. Dáid vásáhusaid vuodul miedihuvvui ahte lea dárbu konsultašuvdnabargovugiide boahhteáiggis gaskal Ráđđehusa ja Sámedikki.

Bušeahttabargovuogit eai lean 2005 konsultašuvdnašiehtadusas mielde. Dalle sohpe ráđđehus ja Sámediggi geahčadit bušeahttabargovugiid sierra áššin, dan sivas go leat čuožžilan olu erenoamáš čuolmmat dan geažil. Danne nammaduvvui 2006:s departemeanttaid gaskasaš bargojoavku mas Sámediggi maid ovddastuvvui. Bargojoavku buvtii raportta cuoŋománus 2007 ja evttohii ovttajienalaččat ahte juohke jagi galget čadahuvvot šiehtadallamat/konsultašuvnnaid Sámedikki doaimma ja eará sámi oktavuodaid bajimus ekonomalaš rámmaid birra.

Sámediggi meannudii raportta ja konkluderii ahte ferte dakkár bargovugiid áсахit gos Sámediggi gártá duohta šiehtadallanpošišuvdnii ekonomalaš rámmaeavttuid birra. St. dieđáhusas nr. 28 (2007-2008) Sáme politihka birra dovddaha ráđđehus ahte ii leat mielas čuovvolit bargojoavkku ávžžuhusa. Bušeahttabargovugiid evttohus biddjui Sámediggái maŋgel. Dán modellii ii leat Sámediggi ovttaoavilis dan sivas go dat ii vuhtiiváldde Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid. Stuoradiggedieđáhusa sisdoalu birra ii leat konsulterejuvvon.

Njukčamánu 2010 sáddii Sámediggi Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartementii notáhta proseassaevttohusain mas áigumuššan lea áсахit bušeahttabargovugiid mat čuvvot konsultašuvdnageatnegasvuodaid ja maid vuodul bušeahttarámmat sámi ulbmiliidda livčče einnostahtti. Sámediggi oaččui hálddahuslaš čoahkkima Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartementtain ja

Ruhtadandepartemeanttain skábmamánu 2010. Dán čoahkkimis deattuhuvvui garrasit ahte diekkáraš prossessii ii lean vuodđu, danne go ráđdehus lea juo dahkan oaivila dán áššis. Ráđdehusa bealis ii leat áigequovdil digaštallat eará go mekanismmaid mat leat heivehuvvon jahkásaš čoahkkimii Ruhtadandepartemeanttain.

Fásta jahkebeallásaš čoahkkimis juovlamánu 2010 gaskal sámi áššiid stáhtaráđi ja sámediggepresideantta deattuhii stáhtaráđdi ahte ráđdehus oaivvilda ahte bušeahttadoaimbijut eai leat konsultašuvdnageatnegahtti áššit. Dat rihkku buot álbmotrievttálaš árvoštallamiid. *Riikkaidgaskasaš rievttálaš standárdat ásahit bajimus rámmaid stáhta ekonomalaš geatnegasvuodaide sámi álbmoga ektui.* Sámediggi gávnnaša *šállošemiin* ahte ovdalaš soahpamuš dan ektui ahte bušeahttabargovuogit galget gehččojuvvot sierra áššin, ii gusto šat. Sámediggi oaivvilda ahte ráđdehus lea konkluderen dán áššis almmá ovdalgihtii konsultašuvnna haga Sámedikkiin. Danne ii leat maŋgel 2007 leamaš iige leat systemáhtalaš bargu bušeahttabargovuogiid čielggadeami ektui. *Dat lea duodalaš dilli danne go ovttasbargu gaskal Sámedikkei ja stáhta bušeahttaáššiid birra lea áibbas dárbbalaš sámi iešmearrideami ovddideami dihte.* Sámediggi oaivvilda ahte ovttasbargu nannen gaskal ráđdehusa ja stáhta lea vuoddoeaktu jus galgá nagodit ovdánit hástalusaid ektui bušeahttaáššin. *Dan ii sáhte ollašubttit jus eai leat bargovuogit bušeahttaáššiid konsultašuvnmaid ja šiehtadallamiid ektui gaskal stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikkei.* *Dat livččii hábmen formála vuoddojuolggi ja rámma daidda garra hástalusaid mat min ovddabealde leat iešmearrideami ekonomalaš beliid ektui.*

Galledeaddjit 2010

Sámediggi lea ásahus mii boktá stuora beroštumi viidát olggobealde Norgga rájiid. Eanet ja eanet almmolaš ovddasteaddjit iešguđet stáhtain fitnet Sámedikkis. 2010:s lei Bolivia presideanta Mr. Evo Morales Sámedikkis. Oktasaš hástalusat, nugo dálkkádat hástalusat digaštalloje čoahkkimis.

Guatemala kulturministtar Mr. Jeronimo Lancerio finai Sámedikkis čakčat 2010. Galledeami ulbmil lei lonohallat vásáhusaid konsultašuvnmaid birra ILO soahpamuša 169 vuodul. Kulturministtar háliidii gullat makkár vásáhusat Sámedikkis leat konsultašuvdnašiehtadusain, sihke buriid ja heajos beliid.

Frankriikka ambassadevra Norggas, Brigitte Collet, ja Bosnia ja Hertzegovina ambassadevra Norggas Elma Kovacevics leat maid fitnan Sámedikkis 2010:s. Oahppaladdamis sii ožžo dieđuid Sámedikki birra. Dálkkádatdutki professor Robert Corell finai Sámedikkis geasset 2010. Son čájehii "Arctic Governance" raportta sámediggepresidentii Egil Olli. Raporta árvoštallá ja evttoha movt galggašii olahit ceavzilis ja vuoiggalaš boahtteáiggi Árkttis.

Badjelaš duhát olbmo fitne Sámedikkis 2010:s. Geassemánuid fitnet olu turisttat Sámediggevisttis Kárášjogas. Sámedikkis leat sierra oahpisteaddjit geassemánuid. Juohke beaivvi diibmu 13.00 olles jagi fállá Sámediggi oahpisteami sámediggevisttis.

Doarjjastivra

Sámediggi mearridii heaittihit doarjjastivrara 01.01.11 rájes. Dat mielddisbuktá jođáneabbo áššemeannudeami ja buoret bálvalusa ohcciide. Dat maiddái álkida áššemeannudeami ja mielddisbuktá seastima bušeahta ektui. Álggaheddjiide sáhtta mearkkašit ahte jođáneabbo besset duohtandahkat iežaset álggahanplánaid.

Verdde-prošeakta

Verddeprošeavtta ulbmil lea fátmastit mánáid, nuoraid ja boarrásiid oktasaš prošeaktii, ja geavahit sámi boarrásiid máhtolašvuoda čalmmustahttimis mávssolaš árbedieđu nu

ahte gilvvášii buoret ipmárdusa ja seailuheami dán máhtolašvuhtii, agi, kultuvrra, giela ja geográfalaš gullevašvuoda rastá.

Sámediggi lea váldán oktavuoda Áltta suohkaniin ja Guovdageainnu suohkaniin ja bivdán suohkaniid álggahit dakkár ovttasbargoproševtta.

Dásseárvodoaibmajut

Gáldu – álgoálbmotvuoigatvuođaid gelbbolašvuodaguovddáš lea álggahan proševtta mii galgá bistit 3 jagi dásseárvvu ja sámi servodagaid mánggabealatvuoda birra. Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta, Mánáid- ja dásseárvodepartemeanta ja Sámediggi dorjot dan proševtta ruđalaččat. Proševttas barget vealaheami vuostá ja dásseárvvu ja beasatlašvuoda ovddas. Proševtta vuolggasadjin leat dat bealit mat leat vuodđun vealaheapmái nu go sohkahealli, seksuála sodju, čearddalašvuoha ja doaimmashehtteheapmi mat gehččojuvvojit ovttas dalle go lea relevánta.

Oassin proševtta álggahandoaimmas bovdii Gáldu seminárii 16.11.2010. Seminára ulbmil lei čohkket olbmuid geain leat gelbbolašvuoha ja vásáhusat dáin surggiin, ja geain leat jurdagat dásseárvvu ja mánggabealatvuoda ovddideami birra sámi servodagas. Sámediggi oassálasttii álggahanseminárii 16.11.2010 mas lei dásseárvvu ja mánggabealatvuoha fáddán. Sámediggi ovddidii ee. dárbbu sohkahealduodašteapmái dásseárvvu birra, ja hásttuhii Gáldu geahčadit iežaset proševtta iešmearrideami birra ja dásseárvoproševtta oktan.

Sámi parlamentáralaš ráđi doaibmaplána 1.11.2008 – 31.12.2010 oktavuodas, lea Norgga sámediggi ožžon ovddasvástádussan doaibmaplána čuoggái 2.5 dásseárvvu birra. Norgga sámediggi lea dohkkehan Dásseárvvu doaibmaplána 2009 – 2013. Ruota sámediggi

dohkkehii juo 2004:s iežas dásseárvoprográmma (Jämställhetsprogram). Suoma sámedikkis leat diedđihan ahte áigot ráhkadit dakkár plána.

Lea sáddejuvvon gulaskuddancealkámuš NOU 2009: 14:i Et helhetlig diskrimineringsvern (ollislaš vealahansuodjalus). Sámediggi lea duhtavaš Ráđdehusa bargguin nannet vealahansuodjalusa norgga lágain. Suodjalus vealaheami vuostá lea vuodđovuoigatvuohta min servodagas, ja danne lea dehálaš suddjet dán vuoigatvuođa vuodđolágas.

Sámediggi lágidii nissonbeaivvi njukčamánu 8. b. seminára sámi servodaga dásseárvohástalusaid birra. Dainna háliidii Sámediggi čalmustahttit nissonolbmuid saji sámi servodagas. Sámediggeráđđi háliida ahte dásseárvu galggašii leat lunddolaš oassin politihkkahábmemis. Sámediggeráđđi áigu juohke jagi čalmustahttit nissonbeaivvi, iešguđetlágan fáttáiguin ja iešguđet báikkiin.

Sámediggeráđđi buvttii cealkámušaid Norgga 8. raportii ON nissonvealahanlávdegoddi (CEDAW). Cealkámušas ovddiduvvui ahte leat unnán dutkan ja gávdnojit unnán statistihkat dásseárvohástalusaid birra sámi servodagas, sámi nissoniid dearvvašvuoda birra ja sámi nissoniid birra vuodđoealáhusain.

Sámediggi searvvai Sámi NissonForuma seminárii ja jahkečoahkkimii Stockholmas 16.10.2010. Seminára fáddá lei nissoniid vuoigatvuođat ja iešmearrideapmi. Seminára lea oassin stuorát proševttas. Proševtta váldomihttu lea buoridit máhtolašvuoda sámi ja álgoálbmogiid iešmearrideami birra nissonperspektiivas, ja bajidit dan máhtolašvuoda stáhtusa. Iežas sáhkavuorus dajai sámediggeráđđi ahte lea hui dehálaš ja áigeguovdilis fáddá maid Sámi NissonForum ovddida. Sámediggeráđđi muitali viidásset movt Sámediggi bargá iešmearrideamiin sohkahealperspektiivas. Deháleamos reaidu dan barggus lea Sámedikki doaibmaplána dásseárvvu várás.

Konsultašuvnnat

Álbmotrievtti bokte lea norgga eiseválddiin geatnegasvuohta konsulteret sápmelaččaiguin áššiin mat gusket sámi servodahkii. Danne lea mearriduvvon šiehtadus gaskal stáhta ja Sámedikki mii stivre movt konsultašuvnnat galget jodihuvvot. Konsultašuvdnabargovuogit gusket buot lágan áššiide, nu go ovdamearkka dihte láhkabargguide dahje hálddahuslaš doaimmaide mat sáhttet váikkuhit njuolga sámi beroštusaide. Konsultašuvnnat eai galgga loahpahuovvot nu guhká go Sámediggi ja stáhta oaivvildit ahte lea vejolaš soabadit.

2010:s leat čuovvovaš áššiin čađahuvvon konsultašuvnnat:

Oahpahus

- Konsultašuvnnat mandáhta, lávdegoddečoahkádusa ja čállingotti birra sámi dutkama ja alit oahpu lávdegoddái
- Lávdegoddečoahkádus sámi dutkama ja alit oahpu lávdegoddái, doaibmajuid birra ráđđehusa dutkandiedáhussii, Máhttodepartemeanta
- Sámedikki searvan Oahpu máhttoovuoddáža ásaheapmái. Máhttodepartemeanta
- Vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpu rámmaplána lánkaásahusa mearrideapmi 1.- 7. ceahkkái ja 5.-10. ceahkkái.
- Sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpu rámmaplána lánkaásahusa mearrideapmi 1.- 7. ceahkkái ja 5.-10. ceahkkái Sámi allaskuvllas.
- Vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpu nationála njuolggadusat
- Doarjjanjuolggadusat oahppolihtuide, rávisolbmuid oahpahusláhka. Máhttodepartemeanta.
- Nammadeapmi ja mandáhtta nationála rámmaplánalávdegoddái dárkkistuvvon
- ovdaskuvlaoahpaheaddjiohppui. Máhttodepartemeanta

- Miellahtu ja várrelahtu nammadeapmi Gaska-Norgga foandaregiovdnii ja Davvi-Norgga foandaregiovdnii (regionála dutkanfoanda), politihkalaš konsultašuvnnaid maŋŋel borgemánus 2009.

Giella

- Ráđđehusa sáme giela doaibmaplána, Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta

Kultuvra

- Viessoláigoruhtadeapmi, Kulturdepartemeanta

Ealáhus

- Riddoguolástuslávdegotti evttohus, NAČ 2008:5, Guolástus- ja riddodepartemeanta
- Lánkaásahusat báikkálaš vuoigatvuođaid birra guollebivddu hálddašeamis Deanus ja dan oalgejogain, Birasgáhtten departemeanta
- Luossabivddu reguleren mearas ja jogain Davvi-Romssas ja Finnmárkkus, Birasgáhtten departemeanta
- Gonagasreappá hálddašemi lánkaásahusa dárkkisteapmi, Guolástus- ja riddodepartemeanta / Guolástusdirektoráhtta
- 2011 guolástemiid reguleren, Guolástus- ja riddodepartemeanta / Guolástusdirektoráhtta
- Riddonjuorjju (mearranjiččas) reguleren, Guolástus departemeanta
- Boazodoalu riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáža, ovdalaš ICR, njuolggadusaid dárkkisteapmi, Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta
- Boraspirelánkaásahusat, Birasgáhtten departemeanta

- Davvi-Trøndelaga boraspire – boazodoalu riidodási unnideami bargojoavkku raportta čuovvleapmi, Birasgáhttendepartemeanta ja Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta

Areálat

- 132 kV- el-fápmolinjja huksen Vevelstad ja Brønnøy suohkaniin, Oljo- ja energijadepartemeanta
- Statnett konsesuvdnaohcan hukset odđa 420 kV el-fápmolinjja gaskal Báhcavuona ja Hámmárfeasta, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta
- Diedáhus Fálesnuori bieggafápmorusttega birra Fálesnuori suohkanis, Finnmárku fylka. Fred.Olsen Renewables AS. 280 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta
- Diedáhus Fálesrásša bieggafápmorusttega birra Fálesnuori suohkanis, Finnmárku fylka. Finnmark Kraft AS. 430 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta
- Diedáhus Gidni/Nordkyn bieggafápmorusttega birra Davvesiidda ja Gáŋgaviikka gielddain, Finnmárku fylka. Statkraft Development DA. 750 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta
- Diedáhus Kovfjellet bieggafápmorusttega birra Vaapste suohkanis, Nordlándda fylka. Nord-Norsk Vindkraft AS. 57 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta
- Diedáhus Stortuva bieggafápmorusttega birra Vaapste suohkanis, Nordlándda fylka. Nord-Norsk vindkraft AS. 70 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta
- Diedáhus Seiskalláfjellet bieggafápmorusttega birra Rávddá suohkanis, Nordlándda fylka. Nord-Norsk Vindkraft AS. 147 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta (NČE)
- Diedáhus Kvalhovudet bieggafápmorusttega birra Rávddá suohkanis, Nordlándda fylka. Nord-Norsk Vindkraft AS. 33 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta (NČE)
- Diedáhus Sjonfjellet i Roaváda ja Nesna suohkaniin nr I, Nordlándda fylka. Nord-Norsk Vindkraft AS. 436 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta (NČE)
- Diedáhus Sjonfjellet Roaváda ja Nesna suohkaniin nr II, Nordlándda fylka. Norsk Grønnkraft AS. 360 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta (NČE)
- Bieggafápmorusttetohtan Hamnefjell:s Báhcavuona gielddas, Finnmárku fylka. Statoil ASA. 160 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta (NČE)
- Bieggafápmorusttetohtan Dutnjesvuonas Ákŋovági suohkanis, Finnmárku fylka. Vindkraft Nord AS. 10 MW, Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta (NČE)
- Rohkunbori álbmotmeahti loahpalaš suodjalusevttohus Bearddu suohkanis Romssa fylkkas, Birasgáhttendepartemeanta
- Divtasvuodna-Vuodnabahta mariidna suodjalusplánas 2010, Birasgáhttendepartemeanta

Dearvvašvuohta, sosiála ja fuolahus

- Kárašjoga oahpahusbuohcceviesu nuppástuhttin nationála oahpahusbuohcceviessun sámi álbmoga várás, Dearvvašvuođa-fuolahusdepartemeanta
- 3-jagáš demensaplána sámi dementa sápmelaččaid várás, Dearvvašvuođa-fuolahusdepartemeanta
- Evttohus rievdatit bearráigeahččanláhkaásahusa sadjásašruovttuin ja mánáidsuodjalusásahusain, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta
- Sámi mánáid vuoigatvuođaid áimmahuššan Mánáidviesus, Justiisa- ja politiijadepartemeanta
- NČ 2009:8 Gealbudeapmi mánáidsuodjalusas, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta
- Sámi geavaheddjiid áimmahuššan go ásahuvvo odđa digitála heahtefierpmádat, Justiisa- ja politiijadepartemeanta

- Sámi buhcciid dárbbuid ja vuoigatvuodaid áimmahuššan regionála dearvvašvuodadoaimmahagaid bargamušdokumeanttain 2011, Dearvvašvuoda- fuolahusdepartemeanta
- Sámi buhcciid áimmahuššan Ovttasbargoodastusas, Dearvvašvuoda- fuolahusdepartemeanta
- I Sámi buhcciid áimmahuššan Nationála dearvvašvuoda- ja fuolahusdieđáhusas 2012-2015, Dearvvašvuoda- fuolahusdepartemeanta
- Evttohus ođđa álbmotdearvvašvuodaláhkkan, Dearvvašvuoda- fuolahusdepartemeanta
- Ođđa láhkaevttohus gielddalaš dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid birra, Dearvvašvuoda- fuolahusdepartemeanta

Riikkaidgaskasaš ja sámi ovttasbargu

- Sámedikki riikkaidgaskasaš bargu ja oktiordnen departemeanttaiguin dan oktavuodas, Olgoriikadepartemeanta

2 Oahpahus

Sámedikki váldomihttomearri oahpahusbarggus lea ahte sámi álbmogis galgá leat máhtolašvuohta, gelbbolašvuohta ja návccat ovddidit sámi servodagaid. Dat mearkkaša ahte sámi álbmogis lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegielas ja sámegillii. Dan bokte ožžot sámi mánát ja nuorat nanu sámi identitehta ja gullelašvuođa sámegillii ja sámi kultuvrii. Buot alit oahput ja dutkamat galget maiddá vuhtiiváldit sámi perspektiivva.

Sámedikkis leat iešguđetlágan barggut dáid mihttomeriid olláshuhttimis. Mii ovttasbargat guovddáš eiseválddiiguin ja juohkit dieđuid ja bagadallat sámegieloahpahusa birra. Mii juohkit doarjagiid ja stipeanddaid, hálddašit oahpponeavvobuvttadeami, ráhkadit oahppoplánaid ja sihkkarastit vuodđooahpahusa, alit oahpu ja dutkama rámmaeavttuid.

Ovttasbargu guovddáš eiseválddiiguin

Sámediggái lea dehálaš bures gulahallat sihke guovddáš, regiovnnaš ja báikkálaš eiseválddiiguin. Sámedikkis leat njeallje fásta ovttasbargočoahkkima Máhtodepartemeanttain jagis, mánáidgárddiid, vuodđooahpahusa ja alit oahpu birra. Čoahkkimiin dieđiha Máhtodepartemeanta odđa áššiid birra mat leat áigequovdilát, ja doppe lea vejolašvuohta juohkit dieđuid ja digaštallat áigequovdilis áššiid birra. Vai sámi perspektiiva gozihuvvo áigequovdilis áššiin, de lea dehálaš ahte Sámediggi váldo fárrui nu árrat go vejolaš.

Sámediggi lea sádden gulaskuddancealkámuša odđa ruhtadanvuogádaga birra mánáidgárddiide mat eai gula suohkaniid rámmaruhtaduvvon suorggis. Mánáidgárddiide gos leat sámi mánát, dagahit sámegiela ja sámi kultuvrra doaibmabijut liigegoluid. Sámediggi oaivvilda ahte Sámedikki doarjja sámi mánáidgárddiide galgá leat

olggobealde suohkandoarjaga meroštallama. Dalle ii unno sámi mánáidgárddiid almmolaš doarjja.

Máhtodepartemeanta lea nammadan váhnenlávdegotti mánáidgárddiide. Lávdegoddi nammadii Sámedikki ávžžuhusa vuodul sierra sámi áirasa dábalaš lahttun.

Mánáidgárde- ja skuvlakonferánssa

Sámediggi lágidii jahkásaš sámi mánáidgárde- ja skuvlakonferánssa ovttas fylkamánniiguin, Sámi allaskuvllain ja Oahpahusdirektoráhtain. Konferánssas ledje 239 oasseváldi. Konferánssa fáddá lei “Plánain doaimmaide”. Konferánssa vuolggasadjin ledje doaibmabijut Ráđđehusa sámegielaid doaibmaplánas ja čalmmustahtii bargosurggiid ovdamearkkaid ja vásáhusaid bokte. Sámediggepresideanttas lei sátnevuorru Sámedikki oahppo- ja bajásšaddanpolitihka birra. Sámediggi muitalii maiddá Sámi oahpponeavvoportála ovttas.no birra ja doppe lei sámi oahpponeavvočájáhus gos maŋemus jagi almmuhusat čájehuvvo.

Sámi ovttasbargu

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) lea nammadan oktasaš hálldahuslaš bargojoavkku mii galgá hábmet SPR doaibmaplána doaibmabijuide čuovvolanevttohusaid go guoská oahpahussii/ohppui. Norgga Sámediggi jođiha bargojoavkku ja galgá buktit iežas ávžžuhusaid álggus 2011.

Sámi lohanguovddáš

Sámediggi juolludii 500 000 ru Sámi lohanguovddáža doibmii 2010:s. Guovddáš lea Sámi allaskuvllas ja galgá doaibmat resursaguovddážin mas lea bargun nannet lohkan- ja čállinoahpahusa ja njálmmálaš giellaovddideami sámi mánáidgárddiin, vuodđoskuvllain, joatkkaohpahusain, rávisolbmuidoahpahusain ja alit oahpus.

Mánáidgárdi

Diehtujuohkin ja bagadallan

Ohcciide ja suohkaniidda leat juohkán dieđuid ja bagadallan sámi mánáidgárdedoarjaga birra. Áigeguovdilis áššit leat diehtujuohkin doarjaga birra, gažaldagat váhnemiin sámi mánáid vuoigatvuodaid birra ja sámi mánáidgárdefálaldaga birra, oahpponeavvut, prošeavttat, sámegeielat bargit ja mot galget raporteret ruđaid geavaheami birra. Sámediggi lea dasa lassin ráhkadan diehtujuohkingihppaga sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga birra, ja almmuhan guokte almmuhusa áigečállagis “Stullán”.

Sámediggi lea ovttas Máhttodepartemeanttain ráhkadan bagadusa mánáidgárddi rámmaplána sámi oassái.

Sámediggi lea buktán cealkámuša almmuhussii “Sámi logut muitalit 3”. Sámediggi ráhkadii statistihka sámi mánáidgárddiid loguin ja sámi mánáin eará mánáidgárddiin geat ožžot sámegeieloahpahusa. Dat čoahkkáigeassu geavahuvvo maiddái mánáidgárddiid doarjjajuolludeamis. Statistihkalaš guovddášdoaimmahat viežžá dáid loguid Sámedikkis.

2010:s leat doallan guokte fierpmádatčoahkkima mánáidgárddiid jođiheddjiiguin. Čoahkkimiin juohkit dieđuid, doppe beassá bajidit gelbbolašvuoda, doppe lea bagadallan ja fierpmádathuksen.

Sámediggi oassálasttii ja doalai sáhkavuoru Sámi pedagogalaš fágabeivviin ja Lullisámi konferánsas oahpahusa birra. Sámediggi lea searvan ovttasbargočoahkkimis sámi oahpahasgažaldagaid birra Sámi allaskuvllain ja vidain davimus fylkkamánniiguin.

Sámi mánáidgárdedoarjaga evalueren

Asplan Viak čađahii 2004 – 2008 áigodaga sámi mánáidgárdedoarjaga evaluerema. Raporttas boahká ovdan ahte mánáidgárddiin vásihit ahte doarjja váikkuha sihke mánáid ja bargiid ovddideapmái sámegeiela, sámi kultuvrra, identitehta ja máhtolašvuoda ektui. Mánáidgárddit vásihit sámi mánáidgárdefálaldagaid doarjaga hirkmat dehálažžan ja dan bokte lea mánáidgárddiin vejolaš vuhtiiváldit doaibmabijuid ja doaimmaid mat leat hui dehálaččat jus galgá soahpat bargat sámi bargguid praktihkalaš, lagas ja aktiivvalaš vugiin.

Doarjja mánáidgárdeoahpponeavvuide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit oahpponeavvuid ja fágagirjjálašvuoda gustovaš mánáidgárderámmaplána vuodul

2010 bušeahtas lei várrejuvvon ja juolluduvvon 1 000 000 ru mánáidgárdeoahpponeavvuide. Bohte 7 ohcama sisa. Juolluduvvui 1 031 000 ru ovtta prošeaktii.

Doarjja sámi mánáidgárddiide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sihkkarastit sámi mánáide mánáidgárdefálaldaga mi lea vuodđuduvvon sámi gillii ja kultuvrii

2010 bušeahtas lei várrejuvvon 9 905 000 ru sámi mánáidgárdedoarjagiidda.

37 sámi mánáidgárddi ožžo doarjaga, oktiibuot 7 078 000 ru.

30 mánáidgárddi ožžo doarjaga sámegeieloahpahussii, oktiibuot 1 669 250 ru.

5 prošeaktaohcamis, oktiibuot 2 698 000 ru ovdas, ožžo 2 prošeavtta doarjaga, oktiibuot 130 000 ru.

Ollislaččat juolluduvvui sámi mánáidgárddiide 8 877 250 ru doarjja. Bázi vel 1 027 750 ru. Eai boahmán seamma ollu ohcamat giellaoahpahussii go 2009:s.

Vuodđooahpahus

Diehtujuohkin ja bagadallan sámegeoloahpahusa birra

Sámediggi addá dađistaga dieđuid ja ráđiid váhnemiidda ja skuvllaide iešguđet áššiid birra oahpahussuorggis. Earenoamážit váhnemat ja skuvllat olggobealde sámegeola hálldašanguovllu váldet oktavuoda. Sis leat dávjá gažaldagat sámi ohppiid vuoigatvuoda birra oázžut oahpahusa, sámegeoloahpahusa organiserema birra, sámegeola gáiddusoahpahusa birra ja hospiterenortnega birra. Sámegeola eksámena birra jearahit maidái. Sámegeolfága lea okta dain fágain mas sáhtta vuorbáduvot eksámenii. Váhnemat leat eahpesihkkarat lea go vejolaš sámegeolas geahččalit ohppiid geain lea sámegeolla.

Sámediggi lea oassálasttán iešguđetlágan semináraide ja konferánssaide gos oahpahus lea fádá, sihke davvisámi, julevsámi ja lullisámi guovlluin. Dáid guovlluin dilli ja hástalusat leat áššit mat dávjá leat áššelisttus.

Muhtun oahppit geain lea sámegeolla fágan ožžot gáiddusoahpahusa. Hospiteren lea oassi gáiddusoahpahusa ortnegis. Leat iešguđetlágan bargovuogit mot meroštallat diimmuid sámegeoloahpahussii ja mot hospiterenortnet organiserjuvvo. Sámediggi lea ovddidan Máhtodepartementii ahte lea dárbu geahčadit mot kombineren gaskal gáiddusoahpahusa ja hospiterema dahkko.

Sámediggi juohká dieđuid sámi oahpponeavvuid birra Sámi oahpponeahta ja Sámi oahpponeavvovuoddáža bokte. Sámi oahpponeavvovuoddáš váldá vuostá gussiid ja luoiká oahpponeavvuid, juohká dieđuid ja publisere ođđa oahpponeavvuid birra neahtas.

Sámedikkis lea leamaš kampánja man bokte lea juohkán dieđuid skuvllaide ja mánáidgárddiide nuvttá oahpponeavvuid birra maid sáhttet diŋgot lágádusain.

Oahpponeavvut

Sámediggi čatná iežas oahpponeavvobarggu mearriduvvon strategiijaide mat leat Sámedikki oahpponeavvoráhkadeami strategalaš plánas 2009-2012. Okta strategiijain dán plánas lea čielggadit beaktilis organiserema boahpteáiggi oahpponeavvoráhkadeamis. Sámediggi lei mielde bargojoavkkus mii galgai geahčadit oahpponeavvoráhkadeami beavttálmahttima. Bargojoavkkus ledje lahtut Máhtodepartementtas, Oahpahusdirektoráhtas ja Sámedikkis. Bargojoavkku raporta gárvánii geassemánu 2010. Sámediggi áigu earret eará geavahit bargojoavkku ávžžuhusaid vuodđun sámedikki oahpahusdieđáhusa hábmemis.

Ovddasmanniprošekta Ájluovtta skuvla resursaskuvlan julevsámi oahpponeavvuid ráhkadeapmái joatkašuvvá 2009 rájes. 2010 bušeahtas lei várrejuvvon ruhta prošeaktii. Ovddasmanniprošekta galgá evaluerejuvvo, ja prošeavtta vásáhusat galget leat vuodđun viidasit barggus nannet oahpponeavvoráhkadeami, earret eará árvoštallat ásahtit resursaskuvllaide.

Sámediggi attii maŋjel fáladatgilvvu barggu sámegeollii jorgalit matematiikkagirjjiid vuodđoskuvlla várás lágádusaide ČálliidLágádus ja Aschehoug. ČálliidLágádus jorgala Multi-girjjiid mánáidceahkkái ja Aschehoug jorgala Sirkel-girjjiid nuoraidceahkkái. Sámediggi vuoruhii jorgalemiid čuovvovaš ortnetvuorus:

- 5. - 7. jahkecehkiide davvisámegeollii
- 8. - 10. jahkecehkiide davvisámegeollii
- 1. - 4. jahkecehkiide julev- ja lullisámegeollii

Jorgalanbargu daidda jahkecehkiide meroštallojuvvo gárvánit 2012 loahpas. Matematihkkabuktosiid jorgaleapmi jotkojuvvo dassážiigo gárvánit matematihkkabuktosat vuodđoskuvlii buot golmma gillii.

Sámedikkis leat leamaš ovttasbargočoahkkimat lágádusaiguin ja áhahusaiguin mat ráhkadit sámi oahpponeavvuid. Čoahkkimiin ovddiduvvo iešguđet prošeavttaid hástalusat. Prošeavttaid viidásit bargu digaštallui. Muhtun prošeavttaide lea addon mañiduvvon gárvvistanáigi, ja muhtun boares prošeavttat leat heaittihuvvon.

Sámediggi lea rievdadan ja buoridan oahpponeavvoráhkadeami ohcanskoviid ja hábmen skoviid prošeavttaid raporterema várás. Lágádusat mat ráhkadit oahpponeavvuid bovdejuvvo miniseminárii gos digaštalle rievdadusaid.

Oahpponeavvut mat leat gárvvistuvvon 2010:s

Giella	Galle
Davvisámegiella	36
Julevsámegiella	10
Lullisámegiella	9
SUBMI	55

Daid gaskkas juolluduvvui doarjja 5 oahpponeavvu deaddilit ođđasiid.

Oahpponeavvoportála

Sámedikki oahpponeavvoráhkadeami strategalaš plána 2009-2012 vuodul lea Sámedikkis ja DGT oahpahuosguovddážiis leamaš ovdaprošeakta oahpponeavvoportála ovddideami birra. Bargu ovddidit portála álggahuvvui borgemánus 2010 ja galgá bistit 3 jagi.

Prošeavtta ulbmil lea hábmet sámi oahpporesurssaid neahttabálvalusaid ja dat galgá fállat golbma vuodđobálvalusa:

- Neahttaportála mas sáhtta gávdnat sámi oahpponeavvuid
- Digitála oahpponeavvuid publiserenreaidu (Dopler)
- Sámi juohkinarena

Doarjja dábalaš oahpponeavvuide vuodđooahpahussii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi oahpponeavvuid gustovaš oahppoplánabuktosa vuodul

2010 bušehtas lei várrejuvvon 8 975 000 ru dábalaš oahpponeavvuide vuodđooahpahussii. 75 ohcama bohte sisa. Juolluduvvui 8 779 100 ru 19 prošektii, 17 dábalaš oahpponeavvuide ja 2 digitála.

Doarjja earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi sierra lánččojuvvon oahpponeavvuide mánáide, nuoraide ja ollesolbmuide davvi-, julev- ja máttasámegillii

2010 bušehtas lei várrejuvvon 1 900 000 ruvno earenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuide. 32 ohcama bohte sisa. 1 897 000 ru juolluduvvui 11 prošektii.

Oahppoplánat

Sámediggi lea dohkkehan oahppoplánaid golmma duodjefágii Jo3/oahpahuos fitnodagas:

- tekstiiladuodjefága
- čuoldin- ja giehtagodđinduodjefága
- náhkke- ja guolgaaduodjefága

Oahppoplánat muorra-/garraduodjefágas ja čoarve-, dákte- ja metálladuodjefágas leat leamaš gulaskuddamis, ja mearriduvvojit álggus 2011.

Máhttodepartemeanta lea dohkkehan joatkkaskuvladási oahppoplánaid dárkilastima dárogielas, engelasgielas, matematihkas, servodatfágas ja luonddufágas. Máhttodepartemeanta lea sihtán Oahpahusdirektoráhta seamma ládje dárkilastit Máhttolokten - Sámi parallealla ovttárvosaš oahppoplánaid. Engelasgiela ja matematihka oahppoplánat leat seammalágánat sihke Máhttoloktemis ja Máhttolokten – Sámis, ja dárkilastimat gustojit maiddá Máhttolokten – Sámis.

Oahpahusdirektoráhta lea Sámediggái sádden dárkilastinevttohusaid joatkkaskuvlla dási oahppoplánain servodatfágas – sámezielas ja luonddufágas – sámezielas. Sámediggi lea sádden rievadanevttohusaid gulaskuddamii, gulaskuddanáigemearri lei 20.01.11. Dárogiela oahppoplána ohppiide geain lea sámezielas vuosttašgiellan ii leat vel dárkilastojuvvon. Sámedikkis lea ovddasvástádus dárkilastit oahppoplána sámezielas vuosttaš- ja nubbingiellan. Sámezielas oahppoplánaid dárkilastin lea mañiduvvon dassáži go fága- ja diibmojuohkima raporta ja stivrendokumeantaid dárkilastimat gárvánit, dása gullet oahpahušláhka, oahpahušlága láhkaásahus ja oahppoplánat. Sámediggi áigu árvvoštallat dárkilastit sámezielas oahppoplánaid go fága- ja diibmojuohkin lea lagabut čielggaduvvon.

Fága- ja diibmojuohkin

Skuvllain leat stuora hástalusat organiseret oahpahusa ohppiide geat galget oazžut oahpahusa sámezielas dálá fága- ja diibmojuohkima mielde. Lea earenoamáš váttis organiseret giellafágaid dárogiella ja sámezielas.

Fága- ja diibmojuohkin ohppiide geain lea sámezielas oahpahus lea digaštallon Máhttolokten – Sámi geavahišgoahtima oktavuodas ja diibmologu viiddideami oktavuodas 2008:s. Sámediggi lea mángii cuiggodan ahte diibmolohku ja dárogiela oahppoplána ohppiide geain lea sámezielas nubbingiellan eai soaba oktii. Danne leat bivdán odđa oahppoplána dárogielas (vuosttašgiellan) ohppiide geain lea sámezielas nubbingiellan. Ásahuvvui bargojoavku mas ledje lahtut Sámedikkis, Máhttodepartemeanttas ja Oahpahusdirektoráhtas. Bargojoavkku raporta gárvvistuvvui juovlamánu 2010. Raporta govvida dili ja hástalusaid mat gusket gustovaš oahppoplánaide ja fága- ja diibmojuohkui. Bargojoavku evttoha rievdadit oahpahušlága ja dan láhkaásahusaid. Viidásit evttoha bargojoavku ráhkadit sierra dárogiela oahppoplána ohppiide geain lea sámezielas nubbingiellan mii lea heivehuvvon diibmolohkui mii ohppiin lea dárogielas. Raporta digaštallá iešguđetlágan modeallaid fága- ja diibmojuohkimii olles vuoddooahpahušsii, ja bargojoavkkus leat ávžžuhusat daidda modeallaide.

Bargojoavkku evttohus galgá leat vuodđun konsultašuvnnaide. Vejolaš rievdadusat fága- ja diibmojuohkimis, oahppoplánain ja eará láhkaásahusmearrádušain galget sáddejuvot gulaskuddamii. Mañjel gulaskuddama ja ovdal go rievdadusat mearriduvvojit, de galget leat konsultašuvnnat gaskal Sámedikki ja Máhttodepartemeantta.

Sámezielas oahpahus

Sámi mánáid riekti oazžut oahpahusa sámezielas ja sámegeilli vuoruhuvvo garrasit Sámedikkis. Sámediggi lea ásahan buori ovttasbarggu Máhttodepartemeanttain ja čuovvu ášši dadistaga ráđdehusa ja Stuoradikki ektui. Leat maiddá vuolggahan barggu ráhkadit sámegegediedáhusa oahpahusa birra mas sámi mánáid vuogatvuodas oazžut oahpahusa sámezielas ja sámegeilli leat guovddázis. Diedáhus galgá ovddiduvvot Sámediggái 2011:s.

Sámediggi lea mángii ovddidan sámegeioahpahusa refušuvnamáksomeriid njuolggadusaid. Njuolggadusat eai leat čielgasat eai ge leat vuoiggaláččat ovttaskas suohkanii ja fylkasuohkanii. Lassin leat mánga suohkana čujuhan ahte máksomearit leat beare unnit ja ahte ferte várrejuvvot eambo ruhta refušuvnnaide vai duohta golut gokčojuvvojit.

Stuoradiggedieđáhus nuoraidskuvlla birra

Ráđđehus lea álgán bargat stuoradiggedieđáhusain nuoraidskuvlla birra mii galgá gárvvistuvvot giđđat 2011. Sihkkarastin dihte ahte sámi bealit čalmmustahttojit dieđáhusas, lea Máhttodepartemeanta barggadettiin gulahallan Sámedikkiin, ja leat šiehttan konsulteret stuoradiggedieđáhusa doaimmaid birra ovdal go dat sáddejuvvo gulaskuddamii.

Joatkkaoahppu

Sámediggi lea ángiruššan Skániid joatkkaskuvlla viidásit doaibmamii ja lea gulahallan EDS suohkaniiguin Evenášši, Dielddanuorri ja Skánit skuvlla joatkima, juogo suohkaniid olis dahje eará vejolašvuodaid bokte. Dađi bahábut ii leat dan ángiruššamis leamaš ávki.

Sámediggerádis lea leamaš čoahkkin Skániid suohkaniin Skániid joatkkaskuvlla ođđasis ásaheami plánaid birra 2011 čavčča rájes. Sámediggi lea mielas searvat fágalaš gelbbolašvuodain vejolaš rievvdadusaid ja čuovvolemiid oktavuodas dain plánain mat Skániid suohkanis leat, ja ovddidit ášši earret eará Máhttodepartementii.

2010 ollašuttii ja loahpahii Romssa fylkasuohkan prošeavtta “Sámi fága- ja fidnooahpahus Romssas”, masa Sámediggi lei juolludan doarjaga. Prošeaktajoavkkus ledje okta oahpaheaddji Ráissa joatkkaskuvllas, okta Breivang joatkkaskuvllas ja okta Vuotnasiidda joatkkaskuvllas, ja stivrenjoavkkus ledje

ovddasteaddjit Romssa fylkasuohkanis, Romssa Fylkkamánis ja Sámedikkis. Prošeavtta boadus lei earret eará gihpa duodjefága birra, oahpponeavvopáhkka mii gohčoduvvo “Sámi niesteseahkka II” ja gávdne vihtta vejolaš oahpahusfitnodaga duojis.

Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvlla fágasuorggis

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Oažžut eanet ohppiid joatkkaskuvllain válljet sámegeiella vuostašgiellan earenoamážit ja oahpahusa sámegeielas oppalaččat

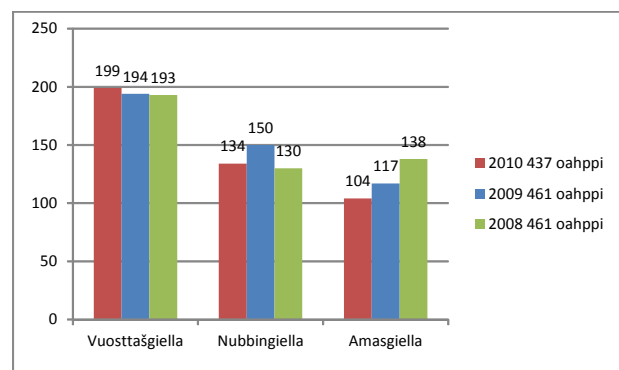
2010 bušehtas lei várrejuvvon ja juolluduvvon 2 400 000 ru stipeanddaide ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvlla fágasuorggis. 437 oahppi ožžo stipeandda 2010:s. Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella fágasuorggis juhkkajuuvui ná:

Vuostašgiellan: 199 ohcci

Nubbingiellan: 134 ohcci

Amasgiellan: 104 ohcci

Govus čájeha mot stipeanda lea juhkkajuuvvon ohppiidjoavkkuid gaskkas jagiin 2008, 2009 ja 2010:

Rávisolbmuidoahpahus

Od.prp. nr. 87 (2008-2009) Láhka
rávisolbmuidoahpahusa birra

Ođđa láhka rávisolbmuidoahpahusa birra lea leamaš konsultašuvnnain. Sámediggi ja Máhttodepartemeanta soabadedje Sámedikki posišuvnnaid hárrái. Okta suorgi maid konsultereje lei láhkaásahus oahppolihtu ja neahttaskuvllaid birra. Rievdadusaid searvvis maid soabadedje lei ahte heivehandoarjja maiddá sáhtá guoskat sámi rávisolbmuide geain lea váilevaš sámegeoloahpahus. Dát gáibida earenoamáš heiveheami mii mielddisbukta eanet goluid oahppolihtui. Lassin leat Sámediggi ja Máhttodepartemeanta čadahan konsultašuvnnaid ovdal go departemeanta mearridii njuolggadusaid sámi oahppoorganisašuvnnaid doarjagiidda ođđa rávisolbmuidoahpahuslága mielde. Sámedikkiin galgá váldot oktavuoha vejolaš konsultašuvnnaid hárrái oahppolihtuid doarjjanjuolggadusaid boahhtevaš evalueremiid oktavuodas.

Alit oahppu

Rekruteren

Máhttodepartemeanta lea bivdán Sámi allaskuvlla ásahtit ja jodihit nationála bargojoavkku sámi alit oahpu rekruterema várás ja doaimmahit dan čállingotti. Bargojoavku galggaí hábmet rekruterenstrategiija sámi alit ohppui, vuosttažettiin oahpaheaddjiohppui ja sámegeiolohppui. Strategiija gárvánii nuppi njealjadasjagis 2010:s. Departemeanta sáddii bargojoavkku evttohusa gulaskuddamii mas gulaskuddanáigemearri lei 30.10.2010. Sámediggi lea šiehttan konsulteret bargojoavkku evttohusa birra ođđajagimánus 2011.

Sámediggi lea mielde Gnist Finnmark bargolávdegottis. Gnist lea nationála prográmma ovdaskuvlaoahpaheddjiid ja

vuodđoskuvlaoahpaheddjiid rekruterema várás. Sámediggi lea maiddá mielde dán kampánjjas. Sámediggi lea searvan Gollevirgi – Drømmejobben kampánjjas, mii galggaí rekruteret studeanttaid 2010 ovdaskuvla- ja vuodđoskuvlaoahpaheaddjiohppui, ovttas Finnmarkku fylkkamánniin, Sámi allaskuvllain, Finnmarkku allaskuvllain, Suohkaniid guovddášlihtuin ja Oahppolihtuin. Sámediggi háliida ahte sullásaš kampánja galggašii čadahuvvot Romssa, Nordlándda ja Davvi-Trøndelaga fylkkain 2011:s.

Gaskaboddosat ohcanlogut čájehit ahte oktiibuot leat boahhtán sisa 53 ohcama sámi oahpaheaddjiohppui Sámi allaskuvllas. Bealli dán ohcciin lei vuoruhan allaskuvlla bajimužžii. Logut muitalit ahte beroštupmi sámi oahpaheaddjiohppui lea sturron, ja ahte Gollevirgi – Drømmejobben rekruterenbargu lea lihkestuvvan.

Oahpaheaddjioahppu

Ovdaskuvlaoahpaheaddjioahpu nationála rámmaplána galgá dárkkistuvvot. Dan bargui galgá nammaduvvot rámmaplánalávdegoddi. Sámediggi oaidná dehálažžan ahte sámi perspektiiva gozihuvvo maiddá ovdaskuvlaoahpaheaddjioahpu nationála rámmaplánas. Danne lea Sámediggi evttohan ahte dán lávdegottis galggašii okta ovddasteaddji Sámedikkis. Ođđajagimánus 2011 galgá Sámediggi konsulteret Máhttodepartemeanttain ovddasteaddji nammadeami ja mandáhta birra.

Máhttodepartemeanttain leat čadahuvvon konsultašuvnnat prográmma- ja fágaplánaid nationála njuolggadusaid birra ođđa oahpaheaddjioahpus ja ovdal go 1.-7. ceahki ja 5.-10. ceahki vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpu rámmaplána láhkaásahus dohkkehuvvo ja sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpu rámmaplána láhkaásahus dohkkehuvvo. Njuolggadusat galget báidnit ásahtusaid prográmma- ja fágaplánaid. Sámediggi ja Máhttodepartemeanta leat konsultašuvnnaid bokte soahpan sámi

sisdoalu ođđa vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpuide. Earret eará galget buot studeanttat nationála vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahpus oahppat sámiid birra álgoálbmogin. Dál lea dušše Sámi allaskuvllas sámi vuodđoskuvlaoahpaheaddjioahppu. Dat geatnegahtta universitehtaid ja allaskuvllaid miehtá riikka fátmmastit iežaset oahpahasplánaide dieđuid sámiid ja sámiid dili birra. Sámediggi lea duhtavaš dáiguin bohtosiiguin.

Sámediggi evttohi sámi ovddasteaddji oahpaheaddjioahpu ođastanálggaheami čuovusjovkui. Máhttodepartemeanta dieđihii maŋŋel ahte sámi ovddasteaddji galgá dušše váldot mielde joavkku bargui go galget meannudit sámi áššiid. Sámediggi celkkii departementii ahte sámi ovddasteaddji galgá leat dievaslaš miellahttu čuovusjoavkkus. Miellahttu ferte nammaduvvot seamma ládje go eará miellahtut. Maŋŋel dan cealkámuša viiddiduvvui čuovusjoavku Sámedikki ovddasteaddjievttahasain.

Sámi dulkaohppu

Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Ođasmahttin- ja hálddahasdepartemeanttain (OHD) sámi dulkaohpu ja sámi dulkkaid autorisašuvnna birra. Čoahkkimis ledje earret departemeantta

ja sámediggeráđi maddái Sámi allaskuvla, Bådádđjo allaskuvla, Davvi-Trøndelaga allaskuvla ja Oslo allaskuvla. Čoahkkimis ledje ovttaoivilis ahte Sámi allaskuvla oažžu barggu čielggadit boahttevaš sámi dulka- ja jorgalanoahpu.

Dan botta go vuordit ahte ásahuvvo bistevaš sámi dulkaohppu, de áigu Oslo allaskuvlla dulkaohppui váldit sisa ovttá davvisámegielloavkku mii álgá oahpuin 2011:s, jus doarvái ohccit nákkejit guovttegielat sisaváldingeahččaleami.

Váikkuhangaskaoamit

Doarjja fágalaš gelbbolašvuođa bajideapmái Doarjjaortnega mihttomearri:

- Buoret gelbbolašvuohta oahpahusa birra sámegeielas dahje sámi fágain vuodđooahpahas, allaskuvllain ja universitehtain.

Bušeahhta 800 000 ru. Ii oktage ohcan bohtán sisa dán ortnegii. Sámediggi dievasčoahkkin sirddi ruđaid alit oahpu stipeanddaide.

Stipeanda alit ohppui

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámegielat fágaolbmuid rekrutteren iešgudetge fágasurggiid siskkoibealde.

Bušeahhta: 2 350 000 ru

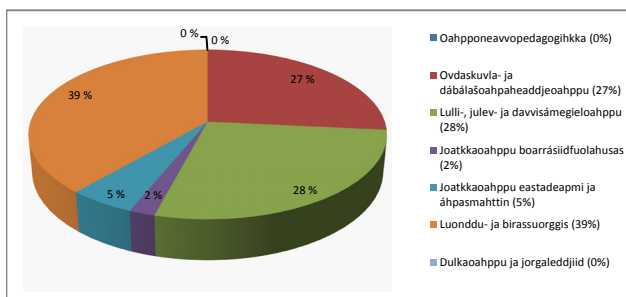
Geavahan: 2 443 500 ru

Galle ohcama oktiibuot: 200

Tabella: Juogadeapmi oahpposuorggit, galle ohcama, juolludeamit ja ruvnnu

Juogadeapmi	Antall søknader	Antall bevilget	Kroner
Oahpponeavvopedagogihkka	0	0	0
Ovdaskuvla- ja dábálašoahpaheaddjit	33	19	648 800
Lulli-, julev- ja davvisámegiella	68	47	673 900
Joatkkaoahppu boarrásiidfuolahusas	2	2	49 600
Joatkkaoahppu eastadeami ja áhpasmahttima siskkoibealde	6	6	128 800
Álit oahppu luonddu- ja birassuorggis	45	41	942 400
Dulkaohppu ja jorgaleaddjit	0	0	0
Vuoruhemiid olggobealde (m.m.)	46	0	0
SUBMI	200	115	2 443 500

Govus dás vuolábealde čájeha 2010 juolluduvvon stipeanddaid juogadeami dain iešgudet stipeandaortnegiin.

Dutkan

Alit oahpu máhttuovddáš

Máhttodepartemeanta pláne ásahit máhttuovddáža alit oahpu várás, ja dat plánejuvvo biddjot Norgga Dutkanráđđái. Leat miehtan ahte Sámediggi galgá váldot searvái čuovvovaš osiin viidásit proseassas:

Sihkkarastin dihte ahte Máhttodepartemeantta bargoprográmma bures goziha sámi dimenšuvnna, de áigu Norgga Dutkanráđđi oažžut sadjái čoahkkima Sámedikkiin ja sámi dutkanbirrasiguin mat doaimmahit oahppodutkama.

Guovddáža geavaheaddjiráđis galgá leat sámi ovddasteaddji

St.diedáhus. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning (Klimáhtta dutkamii)

Mii leat čađahan konsultašuvnnaid ja bohtán ovttamielalašvuhtii ráđdehusa dutkandiedáhusa doaimmaid birra. Diedáhusas bohtá ovdan ahte ráđdehus áigu nammadit lávdegotti mii galgá čielggadit sámi dutkama ja álgoálbmotdutkan ovdánandovdomearkkaid, dárbbuid ja mihttomeriid, das maidái strategalaš ovttasbarggu, ásaš- ja fierpmádathuksema rámmaid. Dát lea njuolgačuovvoleapmi sámediggeráđi ásašdiedáhusa vuoruhuvvon doaimmain.

Lávdegoddi buktá čielggadeami ovdal
31.12.2011.

Regiovnnaš dutkanfoanda

Konsultašuvnnaid vuodul
Máhttodepartemeanttain lea Sámediggi nammadan lahtu ja várrelahtu Gaska-Norgga foandaregiovdnii ja Davvi-Norgga foandaregiovdnii.

3 Giella

Sámegiela suodjaleapmi ja ovddideapmi lea deatalaš sámi kultuvrra boahteáigái. Danne lea Sámedikkis váldomihttomearrin buktit oidnosii ja nannet sámegiela geavaheami. Dálá giellaarenaid ferte bisuhit ja ovddidit, ja ferte láchit diliid nu ahte ásahuvvojit ođđa arenat. Guovlluin gos sámegiella lea rašis dilis, ferte bargat giela ealáskahttimiin. Ja guovlluin gos sámegiella lea beaivválaš giella, ferte giela ovddidit ja nannet.

Sámedikkis leat iešguđetlágan barggut dáid mihttomeriid ollášuhttimis. Mii ovttasbargat ráđđehusain sámegielaide doaibmaplána čuovvolemiin, ja mii rávvet ja bagadallat sámegiela tearpmaid ja báikenamaid birra. Oažžun dihte tearbmabarggu njuovžileabbo lea Sámediggi ovddidan ovttasbargovugiid Sámi giellalávdegottiin. Dasto juolludit guovttegielalašvuodadoarjaga suohkaniidda ja fylkasuohkaniidda, doarjaga sámi giellaguovddážiidda ja giellaprošeavttaide sihke siskkobealde ja olggobealde sámegiela hálddašanguovllu.

Sámedikki giellastivra

Sámediggeráđdi lea nammadan Sámedikki giellastivrra. Sámediggeráđdi lea mearridan ahte giellastivrra doaibma galgá evaluerejuvvot vai oaidnit dárbbaha go rievdadit maide. Danne lea giellastivra nammaduvvon dušše guovtti jahkái, 2010 ja 2011. Seammás lea Sámi parlamentáralaš ráđdi (SPR) čielggadeame galgá go ásahit davviriikkalaš giellafágalaš guovddáža. Dát čielggadeapmi galgá gárvánit 2011:s. Čielggadeami boađus govvida de makkár davviriikkalaš giellaovttasbargu šaddá boahteáiggis.

Sámedikki giellastivrras leat vihtta lahtu, sihke davvi-, julev- ja lullisámi guovllus. Daid searvvus leat golmmas mielde Sámi giellalávdegottis, okta juohke giellajoavkkus.

Sámedikki giellastivrras leat leamaš guokte stivračoahkkima 2010:s, ja leat meannudan guhtta ášši. Giellastivra lei oahppomátkkis Anáris, gos besse gullat mot suomabeale Sámis leat bargan anársámegiela ovddidemiin. Giellastivra lea addán fágalaš ráđiid ođđa gielladieđáhusa birra ja guovttegielalašvuodadoarjaga juolludaneavttuid ektui.

Sámegielaide doaibmaplána čuovvoleapmi

Sámediggái juolluduvvui 3,5 miljon ruvnno Ráđđehusa sámegielaide doaibmaplána čuovvoleapmái. Dat ruhta juhkkovjuvui bušeahtas alit oahpu stipeanddaide, giellaprošeavttaide, sámi almmuhusaide, Sámi lohanguovddáži ja sámi oahpponeavvoportála ovddidanprošektii. Sámi oahpponeavvoportála oaččui stuorámuš oasi, 1 500 000 ru.

Sámediggi lea vuoruhan oahpponeavvuid maŋgel sámi oahpponeavvuid evaluerema 2007:s. Evalueren čájehii ahte váilot olu oahpponeavvut, ja maiddá ahte lei beare heajos diehtujuohkin oahpponeavvuid birra. Danne oaččui oahpponeavvoportála prošekta stuorámuš oasi ruđain. Okta mihttu portálain lea ahte buot sámi oahpponeavvut galget gávdnot doppe.

Doaibmaplána čuovvolettiin lea Sámedikkis leamaš lagas gulahallan Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanttain (OHD), mas lea doaibmaplána koordinerenovddasvástáduš. Leat maiddá leamaš čoahkkimat eará departemeanttaiguin ja direktoráhtaiguin. Viidáseappot lea Sámediggi veahkin bargan diehtujuohkimiin ja gulahallan doaibmaplána čuovvoleami birra geavaheddjiiguin. Earret eará lea Sámediggi oassálastán ovttas OHD:in miniseminárii maid Aajege, Sámi giellaguovddáš Rørosas, lágidi.

Bargu sámegeielain

Elgá skuvla

Sámediggeráđđi juolludii 500 000 ru doarjaga giellabargguid, tearbmaovddideami ja boahttevaš oahpponeavvoráhkadeami goluid gokčamii Elgá skuvllas. Dat galgá sihkkarastit ahte oahppit geat ledje mielde ealáskahttinprošeavttas Elgá skuvllas besset čađahit olles skuvlla lullisámegeielain vuosttašgiellan.

Sámi čállindárkkistanreaidu – Divvun

Divvunreaidu mas lea lullisámi čállindárkkisteaddji, almmuhuvvui 2010:s. Divvun lea čoahkki mas leat korrektuvrareaidut sámegillii, ja reaiduin lea stávendárkkisteapmi ja automáhtalaš sátnesuohkin. Dat leat dábalamos čállinveahkkereaidut buot golmma sámegillii.

Divvun-reaidu lullisámegillii lea čoahkki mas leat áibbas ođđa veahkkeneavvut lullisápmelaččaide, ja lea oassin ángiruššamis ovdánahttit lullisámegeiela. Korrektuvrareaiddu vuodu sáhtta ja galgá geavahuvvot ođđasit eará oktavuodáin ovdánahttit ođđa veahkkeneavvuid. Davvisámegeielas gávdno juo dárkilis automáhtalaš teakstaanalyseren, giellaoahppoprográmma ja elektrovnnalaš sátnegirjijt mat atnet dan seamma giellateknologiija. Gávdnojit maiddái veahkkeneavvut jorgaleddjiide. Vuoddoresurssat mat gávdnojit Divvun-reaidus, sáhttet maid adnot ráhkadit seammalágan reaiddu lullisámegeiela várás.

Divvun I ja II leat dássáži doaimman prošeaktan. 2011 rájes oažžu Divvun bistevaš ruhtadeami Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanttas (OHD), ja galgá gullat Romssa universitehtii.

Divvun-reaiddu leat nuvttá dáppe:
www.divvun.no.

Sámegeiela geavaheami kárten – giellaiskkadeapmi

Girjjážiis Sámi logut mitalit 2 – kommenterejuvvon statistihkka 2009, deattuhuvvo ahte ii gávdno statistihkka mii čájeha galle bearraša ja ovttaskas olbmo geavahit sámegeiela beaivválašgiellan, dahje gallis máhttet giela. Go dakkár statistihkka váilo, de lea váttis hábmet rivttes giellapolitihka.

Máhtolašvuodaovddideami vuodul ja dutkama vuodul ovttá dahje eanet sámegeielaid geavaheami birra, sáhtta buorebut plánet sámegeielaid ángiruššama sihke báikkálaš ja servodatlaš dárbbu mielde. Danne áigu Sámediggi ovttas Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanttain (OHD) ja Máhtodepartemeanttain viidát kártet sámegeiela geavaheami. Giellaiskkadeami mihttomearri lea earret eará oaidnit galles hupmet daid iešguđetge sámegeielaid ja makkár stáhtus gielas lea ovttaskas geavaheaddjis. Iskkadeapmi geavaha sihke kvantitatiiva ja kvalitatiiva metoda. Iskkadanbargu lea álggahuvvon. Iskkadeapmi galgá loahpahuovvot ovdal 2011 loahpa.

Davviriikkalaš giellaovttasbargu

Sámediggi lea Sámi parlamentáralaš ráđi bokte álggahan oktasaš davviriikkalaš giellaovttasbarggu mas ulbmil lea ásahit davviriikkalaš sámi giellaguovddáža. Suoma sámedikkis lea ovddasvástádus čađahit ovdaprošeavtta mii galgá hábmet vuodu ásaheapmái. Ovdaprošeakta lea ožžon Interreg-ruhtadeami buot golmma riikkas, ja galgá leat čađahuovvon ovdal suoidnemánu 2011.

Nuortalašgielat

Sámediggi lea buktán cealkámuša nuortasámegeielaid seailuheami birra bargoplána bargui mii čuovvu Oktasaššiehtadusa maid norgga ja ruošša olgoriikdepartemeanttat vuolláičálle skábmamánu 2010. Bargoplánii evttohuvvojit doaimmat nugo ásahit ja ovddidit oktasaš arenaid álgoálbmot kultuvrii,

”Program for kultursamarbeidet mellom Kultur- og Kirkedepartementet i Kongeriket Norge og Kulturministeriet i Den Russiske Føderasjon for perioden 2010–2012” vuodul. Oktasašjulggaštusa bargoplánain leat bargame dál ja dat galgá gárvvistuvvot oanehis áiggis. Dat galgá vuosttaš vuorus doaibmat 2011:s ja 2012:s.

Sámegielat deaivvadanbáikkis sámáid ja nuoraide

Sámediggi, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta (MDD) ja Ođasmahttin-, hálldahus- ja gircodepartemeanta (OHD) leat ásahan ovttasbarggu sámegielat deaivvadanbáikkiid birra sámáid ja nuoraide. Fáttá birra galgá dollot konferánsa 2011:s.

Sámi nuoraid neahttabáikki boahhtevaš organiseren

Sámediggi, Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta (MDD) ja Ođasmahttin-, hálldahus- ja gircodepartemeanta (OHD) leat lágidan miniseminára sámáid nuoraid neahttabáikki boahhtevaš organiserema birra. Sámi nuoraidorganisašuvnnat ledje bovdejuvvon seminárii ja galget leat fárus viidásit proseassas dakkár neahttabáikki ásaheamis.

Lohkan- ja čállinveahki

Sámedikkis lea leamaš čoaččat Finnmarkku fylkasuohkana seniorráđiin ja digaštallan áigejuovdilis čuoččat main Finnmarkku boarrásat beroštit. Lea maid dáid doallan čoaččat pensunistaservviiguin ja oahppováilliid servviiguin Finnmarkkus lohkan- ja čállinveahki birra sámegielat boarrásiidda. Čoaččat leat oassin Sámedikki barggus čalmustahttit ahte sámáid boarrásat leat dehálaš resursan servodahkii. Cealkámušat ja oktavuodaásaheapmi lea dehálaš viidásit bargui Sámedikki boarrásiidpolitihka hábmemis.

Sámediggi lea leamaš álggaheaddji čoaččat sámegiela hálldahusjuovllu suohkaniiguin Finnmarkkus, suohkaniid boarrásiidráđiiguin ja Uskav ja Oahppováilliid servviiguin boarrásiid doaibmajuid birra lohkan- ja čállinveahki ektui. Sámediggi hálldat ovttasbarggu sámegiela hálldahusjuovllu viidat suohkaniiguin Finnmarkkus lohkan- ja čállinveahki birra sámáid boarrásiidda.

Tearbmabargu

Sámediggi addá beaivválaččat rávvagiid sihke siskkáldasat Sámedikkis ja earáide sámegiela sániid, tearpmáid, ásaheamis ja namahusaid geavaheamis.

Sámediggi lea ásaheame ođđa ja buoret sátna- ja tearbmabarggu. Dat galgá šaddat álkibut, viidábut ja miellagiddevaččabut ohcanreaidu buohkaide geat barget sámegielain.

Sámediggi lea ovdánahttan ovttasbargohámiid Sámi giellalávdegottiin buoridan dihte tearbmabarggu čadaheami. Sámi giellalávdegoddi lea organiseren Sámi parlamentáralaš ráđđái. Lávdegotti davvirikkalaš tearbmajoavkkut dohkkehit tearbmálisttuid maid Sámediggi lea ráhkadan.

Sámediggi lea čohkken buot tearbmálisttuid mat leat ráhkaduvvon. Eanaš listtut gávdnojit dušše davvisámegilli ja berreše jorgaluvvot julev- ja lullisámegilli. Muhto lea váttis gávdnat jorgaleddjiid dain sámegiellaguovlluin, go doppe gávdnojit unnán giellabargit.

Sámediggeráđđi lea geargan jorgaleames terminologijalisttu Riikaantikvára ohcanprográmmas kulturmuittuid ohcamis, Askeladden dárogielas sámegilli. Dat mii dál lea vel báhcán ovdal go lea gárvvis, lea dohkkeheapmi davvirikkalaš tearbmajoavkkus. Sámediggi sávvá ahte dát ohcanprográmma áiggi mielde almmuhuvvošii maid dáid julev- ja lullisámegilli, go dat livččii nannet vejolašvuoda geavahit min iežamet giela ođđa arenain.

Sámediggi lea čađahan prošeavtta lullisámi servodatfágatearpmmaid čohkkemiin mat leat ráhkaduvvon vuodđoskuvlla 5.-7. luohká oahpponeavvuid vuodul

Sámediggi lea maiddái čađahan prošeavtta davvisámegiela luonddufága tearbmalisttu ráhkademiin. Girji”Arctic climate impact assessment” jorgaleapmi lea leamaš vuodđodokumeanta dán barggus.

Sámediggi lea jorgalan buot departemeanttaid namaid davvi- ja lullisámegilli, ja lea álggahan barggu jorgalahttit daid julevsámegilli.

Sámi báikenamat

Sámediggi lea rávven sámi báikenamaid geavaheami birra journalisttaide, gielddaide ja earáide geat barget sámi báikenamaiguin. Leat addán dieđuid mearrádusaid birra mot galgá čállit almmolaš čujuhusaid, čoahkkebáikkiid, gilážiid, gielddalaš geainnuid, gáhtaid ja sullasaččaid namaid.

Sámediggi lea 2010:s earret eará rávven álbmotmehciid Rago ja Rohkunbori sámi namaid birra, ja suodjeguovlluid Njemenjáiku (Kvænangsbotn) ja Návétvuopmi (Navitdalen) sámi namaid birra.

Stáhta kártadoaimmahat lea 2010:s ovttas GeoForumiin lágidan fylkkaid mielde kurssaid suohkaniidda matrikkel- ja báikenammalága birra. Sámedikkis lea leamaš sátnovuorru sámi báikenamaid birra dán kurssain Nordlánddas, Romssas ja Finnmárkkus.

Sámediggi lea ovttas Stáhta kártadoaimmahagain lágidan kurssa Stáhta kártadoaimmahaga kártaográfama SSRsak geavaheami birra sámi giellaguovddážiidda ja earáide geat leat bargame báikenammaprošeavttaiguin. Dat lea oassi barggus oččodit eanet sámi báikenamaid almmolaš kártaide.

Sámediggi oassálasttii lávdedigaštallamis Deanu gieldda sámi báikenamaid birra giđdat 2010.

Sámediggi lei 2010 ovttasráđičoahkkimis Stáhta kártadoaimmahaga ja Norgga giellaráđi báikenammabálvalusa gaskkas Kristiansandas čakčamánu. Doppe digaštalle čuolmmaid báikenamaid mearrádusaid ektui Norggas, ja gulahallama Stáhta kártadoaimmahaga ja báikenammabálvalusa gaskkas.

Snáasa suohkan oaččui Gonagasa stáhtaráđi bokte dohkkehuvvot sámi nama suohkani. Suohkana namma lea dál Snáasa kommune/ Snáasen tjielte. Sámediggi lea buktán rávvagiid dán sámi nammii. Hábmara suohkan lea sádden sisa ohcama departementii oažžut dohkkehuvvot sámi nama suohkani. Sámediggi lea dán áššis maid rávven nama hárrái. Sámediggi lea maiddái jearran Divttasvuona suohkanis leat go plánat ohcat sin sámi nama dohkkehuvvot Gonagasas stáhtarádis.

Sámediggi oassálasttii riikkaidgaskasaš konferánsii álgoálbmotnamaid birra, ICIPN 2010, maid Sámi allaskuvla lágidi. Doppe digaštalle áššiid earenoamážit álgoálbmotguovlluid báikenamaid birra miehtá máilmmi.

Guovttegielalášvuoda doarjagat suohkaniidda

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámegiela hálddašanguovllu álbmot galgá oažžut bálvalusaid sámegilli, sihke čálalaččat ja njálmmálaččat.
- Suohkanat aktiivvalaččat mielde sámegiela ovddidanbarggus

Sámediggi čađahii 2009:s evaluerema sámegiela hálddašanguovllu suohkaniid ja fylkasuohkaniid guovttegielalášvuodadoarjaga geavaheami birra. Dan evaluerema vuodul ráhkadii Sámediggi ođđa juolludaneavttuid evttohusa guovttegielalášvuodadoarjagi. Evttohus ođđa meroštallannjuolggadusaide ja

juolludaneavttuide lei gulaskuddamis čakčat 2010. Ođđa juolludaneavttuid hábmenproseassa oktavuodas lágidií Sámediggi seminára gos suohkanat ja fylkasuohkanat besse buktit oaiviliid ođđa juolludaneavttuid evttohussii. Dat cealkámušat galget meannuduvvot sámediggerádis ođđajagimánus ja ođđa juolludaneavttut galget dohkkehuvvot Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánu 2011.

2010 bušehtas lei 40 671 000 ru várrejuvvon suohkaniid guovttegielalašvuhtii. Sámegiela hálddašanguvlui gullet 31.12.2010:s ovcci suohkana.

Suohkanat galget ovdal 1.8.2011 raporteret 2010 doarjaga geavaheami birra.

2009 ovddas raporterejit suohkanat ahte guovttegielalašvuodaruhta lea geavahuvvon earret eará bálvalussii, bargiid oahpahussii, jorgaleapmái, galbemii ja sámegiela visuálalaš čalmmusteapmái. Sámediggi oaidná suohkaniid ja fylkasuohkaniid raporttain ahte hálddašansuohkaniin ja fylkasuohkaniin leat iešguđetlágan hástalusat ja čuolmmat. Suohkaniin leat iešguđetlágan dárbbut ja geavahit ruđaid iešguđet ládje. Muhtun suohkanat geavahit olu ruđa bálvalit álbmoga sámegilli. Seammás lea eará suohkaniin dárbu buoridit álbmoga ja bargiid sámegielgelbbolašvuoda jus galggaš leat jearru sámegielbálvalussii.

Sámediggi doalai 2010:s čoahkkimiid muhtun suohkaniiguin sámegiela hálddašanguovllus. Sámediggi lea maiddái doallan čoahkkimiid suohkaniiguin mat leat bivdán oazžut eanet dieđuid das ahte makkár váikkuhusat leat go searvá sámegiela hálddašanguvlui.

Guovttegielalašvuoda doarjagat fylkasuohkaniidda

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Almmolašvuolta galgá bálvalit sámegiela hálddašanguovllu sámi álbmoga sámegilli čálalaččat ja njálmmálaččat.
- 2010 bušehtas lei 5 100 000 ru várrejuvvon guovttegielalašvuhtii dan 4 fylkasuohkaniid gos leat suohkanat sámegiela hálddašanguovllus.

2009 ovddas raporterejit fylkasuohkanat ahte guovttegielalašvuodaruhta lea geavahuvvon earret eará bálvalussii, jorgaleapmái, galbemii ja sámegiela visuálalaš čalmmusteapmái. Sámediggi oaidná suohkaniid ja fylkasuohkaniid raporttain ahte hálddašansuohkaniin ja fylkasuohkaniin leat iešguđetlágan hástalusat ja čuolmmat.

Sámi giellaguovddážit

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámegiella gullo ja oidno giellaguovddážiid doaibmaguovllus

2010 bušehtas lei 5 500 000 ru várrejuvvon dan 10 sámi giellaguovddáži. Sámediggi juolludii doaibmadoarjaga daidda giellaguovddážiidda 2010:s.

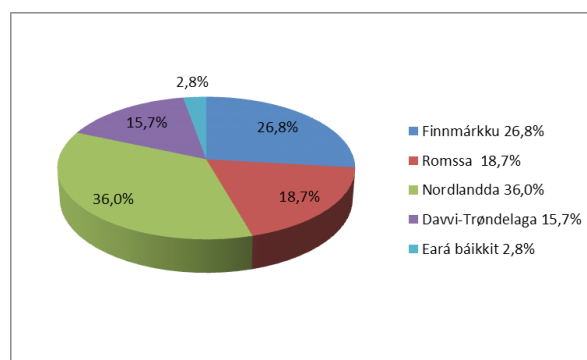
Sámediggi doalai 2010:s čoahkkimiid mánggain giellabirrasiiin mat háliidedje eanet dieđuid giellaguovddážiid ásaheami birra, ja Sámediggi searvá jahkásaš giellaguovddášdeavvemiide. Sámedikkis lea leamaš álgočoahkkimat Aajege sámi giellaguovddážiin Rørosas foruma/ fierpmádaga ásaheami birra lullisámi giellabargui. Sámedikki mielas lea hui buorre go Aajege lea vuolggahan dan ja oaidná hui dehálažžan ahte ásaheami eanet arenat gos lullisámegiela geavahuvvo, ovddiduvvo ja nannejuvvo. Sámediggi áigu ain viidásit gulahallat giellaguovddážiin dakkár ásaheami hárrái.

Giellaguovddážit galget ovdal 1.8.2011 raporteret 2010 doarjaga geavaheami birra.

2009 ovddas raporterejit giellaguovddážat ahte sii barget sámegiela ovddidemiin ja nannemiin Sámedikki doarjaga mihttomeari mielde.

Sámediggi oaidná rapporttain ahte giellaguovddážiin leat iešguđetlágan hástalusat ja čuolmmat. Giellaguovddážiin leat sierralágan dárbbut ja geavahit doarjaga iešguđet ládje. Guovddážat barget mihttomeriid guvlui ja sis leat iešguđetlágan doaimmat mat deattuhit sihke sámegiela oahppama ja geavaheami. Seammás leat guovllut gos guovddážat fertejit vuoruhit giela ealáskahttima ja movttiidahttit álbmoga oahppat giela.

Diagrámma čájeha mot prošeaktadoarjja lea juhkkovuvvon fylkkaid gaskkas olggobealde sámegiela hálddašanguovllu 2010:s.

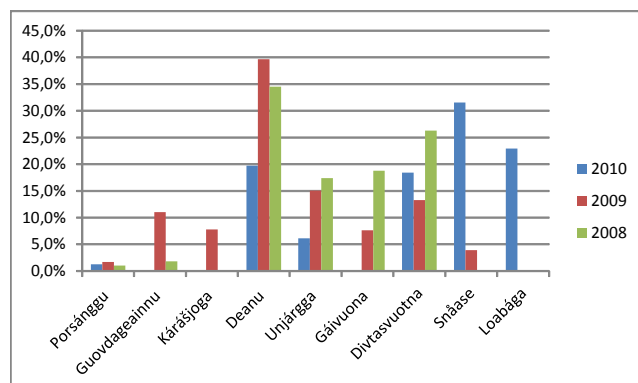

Giellaprošeavttat

2010:s lei várrejuvvon 2 450 000 ru giellaprošeavttaide sámegiela hálddašanguovllus, ja 4 160 000 giellaprošeavttaide olggobealde hálddašanguovllu.

Oktiibuot dagahii dat 52 ohcama gos ohccojuvvui 13 697 744 ru ovddas. 41 ohcci ožžo prošeaktadoarjaga oktiibuot 6 698 500 ovddas.

Govus čájeha mot juolluduvvon prošeaktadoarjja lea juhkkovuvvon suohkaniid gaskkas sámegiela hálddašanguovllus, 2008 - 2010.

4 Kultuvra

Sámedikki váldomihttomearrin sámi kultuvrra ektui lea oažžut ealli ja juohkelágan sámi dáidda- ja kultureallima. Go leat ealli ja árijalaš sámi deaivvadansajit, kulturásahusat ja museat de dat váikkuha ealli báikegottiid bisuheami gos olbmot háliidit ássat. Mii háliidit ahte sámi kultuvra adnojuvvo árvvus báikegottiin. Mii oaidnit ahte lea deatalaš go lea rikkis sámi dáidda- ja kulturdoaimmat, valáštallandoaimmat, kulturdoaimmat mánáide ja nuoraide ja buorre bibliotekafálaldat.

Olahan dihte dáid mihttomeriid, de bargat mii ovttas ollu aktevrraiguin nugo sámi organisašuvnnaiguin, ásahusaiguin, guovddáš eiseválddiiguin ja ovttaskas olbmuiguin. Mii addit doarjaga sámi museaid, kulturorganisašuvnnaid, girjebussiid doibmii, govvasárggusráidduide, girjjálašvuhtii, musihkkii, mánáide ja nuoraide ja sámi dáiddáriidda.

Ovttasbargu sierra aktevrraiguin

Sámediggi dárbbáša gulahallat guovddáš ja báikkálaš eiseválddiiguin ja eará aktevrraiguin barggadettiin sámi kultuvrra suodjalemiin ja nannemiin.

Sámedikkis leat juohke jahkebealis hálldahuslaš gulahallančoahkkimat Kulturdepartemeanttain, goas bušeahtta ja eará áigequovdilis áššit guorahallojuvvojit. Ovdamearkan áššiin mat leat guorahallojuvvon 2010:s leat speallanruđat, sámi mediafálaldat, sámi filmmat, ABM-ovddideami ođđasis organiseren, huksenáššit ja davviguovvluid kulturovttasbarggu doaibmaplána.

Sámediggi doallá jeavddalaččat gulahallančoahkkimiid sámi kulturásahusaiguin ja -organisašuvnnaiguin mat ožžot doarjaga Sámedikki bušeahtas. Čoahkkimiin lea gaskaneas dieđuid juohkin ja fágalaš guorahallamat.

Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanáshusat

Sámedikkis lávejit leat čoahkkimat jeavddalaččat sámi kulturásahusaiguin gos guorahallat áššiid mat gusket ásahusdieđáhusa čuovvleapmái ja eará áigequovdilis áššit. Sámi kulturviesut leat deatalaččat sámi kultureallima oainnusmahttimii ja doibmet sámi kultuvrra ovddidanarenan.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkinn Várdobáiki sámi guovddážiin mas fáddán lei ásahusdieđáhusa čuovvleapmi. Ásahusdieđáhusas evttohuvvo ahte mánga ásahusa oččošedje oktasaš doaibmaorganisašuvnna Várdobáikki oktavuhtii. Várdobáiki dovddahii ahte dorjot evttohusaid mat leat ásahusdieđáhusas. Gállogieddi lea biddjojuvvon Várdobáikkiin oktii 01.01.10. Álgga lea válđojuvvon das ahte Várdobáiki ođđasis organiserujuvošii priváhta oasusearvvis searvin mas válđoáššis lea almmolaš eaiggát. Dasto lea válđojuvvon álgga ovttasbargui Márkomeanu ja Beaiveálggu ja Várdobáikki gaskka hálldahuslaš doaimmaid ektui.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkinn Sijti Jarnguin. Čoahkkimis ovddiidii stivra ođđa njuolggadusevttohusa vuodđudussii. Ođđa njuolggadusain oainnusmahttojuvvo eanet oktavohta vuodđudusa ja almmolaš rolla gaskka juolludeaddji eiseváldin. Sihke Sámediggái ja Norlánda fylkkagildii šaddá stivrasadji ođđa njuolggadusevttohusa mielde.

Sámediggi lea deaivvadan guvttiin servviin, Álttá Siida OS ja Álttá Sámi giellaguovddáš OS. Sámediggi válldii čoahkkima čuovvolan dihte juolludusa maid dat guokte searvvi leaba ožžon, geahčadan dihte ahte livččii go vejolašvuhta náitit oktii servviid. Searvvit čilgejedje ahte leat doallan oktasaš čoahkkimiid, gos leat ságastallan ovttastahttima birra ja nannešii go dat servviid, ja sii čilgejedje doaimmaideaset birra. Sii eai leat konkluderen movtge vel, muhto sii háliidat nannet servviid báikkálaš fakkiin. Sámediggeráđđi deattuhii ahte ásahusdieđáhus

bidjá muhtun čanastagaid, muhto deataleamos lea dat ahte gávdnet dakkár organisašuvdnahámi mii lea ulbmillaš goappašagaide.

Dál leat čađahuvvomin konsultašuvnnat Sámedikki ja Kulturdepartemeantta gaska viessoláigoruhtadeami birra. Sámediggi lea leamaš Sámediggeráđi sámi ásašusdieđáhusas posiitiiva viessoláigoruhtadeapmái ruhtadanortnegin, dainna eavttuin ahte ásašuvvojat duohta konsultašuvnnat. Sámedikkis leat vuordámušat ahte konsultašuvnnat viessoláigoruhtadeamis čilgešedje rollaid ja ovddasvástádusa Sámedikki ja departemeantta gaska.

Sámedikkis lea beroštupmi go guoská viessoláigoruhtadeapmái ruhtadanortnegin sámi ásašusvistiid várás ahte Sámedikki iežas vuoruheamit ođđa sámi ásašusvistiid duohtandahkamis čuovvovuvvojat, Sámedikkiin konsulterevuvvo sisdoalu, viidodaga ja ekonomalaš rámmaid birra, ovttaskas proševtta ektui maŋŋá go lagat dárboárvvostallan ja huksenprográmma leat dahkkojuvvon, ja ahte ođđa ásašusvistiid duohtan dahkan dáhpáhuvvá Sámedikki vuoruhannalistta mielde ja einnostahtti rámmaid siskkobealde.

Sámedikki doarjja kulturásahusaide buvttiha ollu bargosajiid sámi guovlluide. Dat leat bargosajit mat dárbbasit alla gelbbolašvuoda. Kulturvuđot ealáhusat leat dávjá báikkálaččat ja leat deatalaččat báikkálaš ja regionála ovddideapmái. Sámedikki doarjjaortnegat leat deatalaččat dan dáfus ahte ekonomalaččat lea vejolaš bargat sámi kultuvrrain. Sámedikki doarjja kulturásahusaide váikkuha maiddái stuorat dihtomiellalašvuoda sámi kultuvrra suodjaleami, ovddideami ja gaskkusteamis ektui. Almmolaš váikkuhangaskaoamit mat dorjot sámi kulturbarggu leat mielde dohkkeheamen sámi kultuvrra ovddideami ja movttidahttimin bargat kultuvrrain.

Doarjja sámi kulturviesuide ja kulturgaskkustanásašusaide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi kulturviesut mat oainnusmahttet sámi kultureallima ja doibmet sámi kultuvrra ovddidanarenan

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 9 238 000 ru 14 sámi kulturvissui. Dat sámi kulturviesut mat ožžot juolludusaide Sámedikki bušehtas leat Norgga beale gielddain Sámis ja Oslos.

Kulturviesut galge maŋimustá 01.08.10 raporteret jagi 2009 doarjaga geavaheami birra. Sámediggi lea 2010:s vásihan ahte muhtun sámi kulturviesut eai raportere daid áigemeeriid sisa mat leat biddjojuvvon bušehtas. Leat biddjojuvvon čavgadet gáibádušat buohkaide mat ožžot njuolga doarjaga Sámedikki bušehtas, dan ektui ahte deavdit eavttuid mat leat bušehtas.

Jagis 2010 raporterejit sámi kulturviesut ahte dat leat deatalaččat sámi kultureallima oainnusmahttimis ja ahte doibmet sámi kultuvrra ovddidanarenan.

Sámi festiválat

Sámi festiválat leat deatalaččat sámi- ja álgoálbmotkultuvrra oainnusmahttimis, gaskkusteamis ja ovddideamis. Sámedikkis leat jeavddalaččat čoahkkimat sámi festiválaiguin čilgen ja ságaškuššan dihte nubbi nubbái áigeguovdilis áššiid birra. Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Márkomeanuin. Dán čoahkkimis dovddahii Márkomeannu ahte lea posiitiivvalaš daid doaibmabijuide mat ásašusdieđáhusas gusket sidjiide. Sii deattuhedje maiddái man deatalaš livččii oazžut buvttadeaddjivirggi festivála várás.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Riddu Riđđu festiválain. Čoahkkima ulbmilin lei oazžut dieđuid Riddu Riđđu boahhteáiggi áŋgiruššamiid birra guovddášfestiválan. Sii muitaledje festivála historjjá, ja festivála mearkkašumi birra sámi

kultuvrii ja eará álgoálbmogiid kultuvrraide sihke regionalalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Sii muitaledje maiddái sin ekonomalaš stáhtusa birra ja man deatalaš livččii oažžut einnostañvejolaš ekonomalaš rámmaid.

Guovdageainnu musihkkafestivála áigu ohcat Kulturdepartemeanttas šaddat guovddášfestiválan. Go lea guovddášfestivála, de mearkkaša dat dan ahte stáhta, fylkkagielda ja isitgielda váikkuhit ovttas ekonomalaččat. Sámediggi mañjida gáibádusas mii guoská festivála odđasis organiseremii sámi ásañusdieđáhusa ektui dassážiigo Guovdageainnu musihkkafestivála ohcan guovddášfestivála stáhtusa oažžumis lea čilgejuvvon.

Doarjja sámi festiválaide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi festiválat mat oainnusmahttet, gaskkustit ja ovddidit sámi kultuvrra ja álgoálbmotkultuvrra

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 2 951 000 ru sámi festiválaide. Sámi festiválat mat ožžot juolludusa Sámedikki bušehtas leat Evenáši, Gáivuona ja Guovdageainnu suohkanat ja Kárášjoga gielda.

Festiválaid lágideaddjit galget mañjimustá 01.08.10 raporteret jagi 2009 doarjaga geavaheamis. Sámediggi lea 2010:s vásihan ahte muhtun sámi festiválat eai raportere daid áigemeñiid sisa mat leat biddjojuvvon bušehtas. Leat biddjojuvvon čavgadet gáibáduosat buohkaide mat ožžot njuolga doarjaga Sámedikki bušehtas, dan ektui ahte deavdit eavttuid mat leat bušehtas

Jagi 2010 ektui raporterejit sámi festiválat ahte dat leat deatalaš deaivvadansajit mat sihke oainnusmahttet ja ovddidit sámi- ja álgoálbmogiid kultuvrra.

Sámi valášállan

Sámediggi lea 2010:s laktán heargevuodjenlihtu, Sámi Heargevuodjin-Lihttu (SHL), njuolga doaibma- ja aktivitehtadoarjjaortnegii. Dat mearkkaša dan ahte leat golbma valášállanorganisašuvnna mat ožžot njuolga doarjaga Sámedikkis. Lassin SHL:ii dat leat Sámiid valášállanlihttu-Norga/Samenes idrettsforbund-Norge (SVL-N) ja Sámi spábbačiekčanlihttu/Samisk fotballforbund (SSL).

Sámediggi oažžu jahkásaččat speallanruđaid Kulturdepartemeanttas. Doarjaga ulbmilin lea doarjut sierra sámi valášállandoaimmaid bisuheami ja viidáset ovddideami árbevirolaš sámi kultuvrra oassin. Doarjja galgá váldoáššis geavahuvvot doaimmaide mánáid ja nuoraid várás. Dán vuodul lea Sámediggi juogadan jagi 2010 speallanruđaid ollásit SVL-Norgii. SVL-Norga lea geavahan dáid ruđaid sámi valášállama láchčima ovddideapmái mánáid ja nuoraid várás, ja lea erenoamážit deattuhan heargevuodjima ja njoarostallama ovdánahttima.

Sámediggi lea deattuhan lagaš gulahallama sámi valášállanorganisašuvnnaiguin, ja maiddái eará aktevrraiguin mat organiserejit valášállama báikkálaččat, regionála dahje nationála dásis.

Sámi nuorat bovdejuvvojit juohke nuppi jagi guossesearvin Arctic Winter Games (AWG) doaluide.

2010:s lágiduvvui AWG Grande Prairies Canádas, ja sámi delegašuvnnañs ledje oktiibuot 34 aktiivvalaš valášállan- ja kulturbargi sihke Norgga, Ruota ja Suoma bealde Sámis. AWG guovddáš árvvut leat earret eará kultuvrra ja kulturáddejumi goziheapmi, ustivuolta ja iežas ja earáid árvvus atnin. Dáid árvvuid besset nuorat vásihit searvama bokte valášállan- ja kulturdoaluide ovttas eará riikka ja kultuvrraid nuoraiguin, ja dieinna lágiin ožžot deatalaš neastti boahhteáiggi servodathuksejeddjin.

Oassin sámi nuoraid movttidahttimis ángiruššat valáštallamiin, lea Sámediggi 2010:s juohkán guokte 50 000 ruvdnosaš stipeandda guovtti nuorra valáštallái. Jagi 2010 valáštallanstipeanda addojuvvui heargevuoddjái Elle Risten Sara ja friijavaláštallái Henning Holti.

Doarjja sámi valáštallamii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Valáštallandoaimmat maid Sámiid valáštallanlihttu-Norga/Samenes idrettsforbund-Norge, Sámi Heargevuodjin-Lihttu/Saami Reendeer-Race Federation (SHL) ja Sámi spábbačiekčanlihttu /Samisk fotballforbund (SSL lágidit doibmet fysálaš doaimmaid arenan ja doalahit oktavuoda sámi mánáid ja nuoraid gaskka, ja leat mielde hábmemin identitehta

2010:s lea várrejuvvon 2 416 000 ru doaibma- ja aktivitehtadoarjjan sámi valáštallan-organisašuvnnaide Sámiid valáštallanlihttu-Norga/Samenes idrettsforbund-Norge (SVL-N), Sámi spábbačiekčanlihttu /Samisk fotballforbund (SSL) ja Sámi Heargevuodjin-lihttu/Saami Reindeer-Race Federation (SHL). Diesa lassin oaččui Sámediggi 600 000 ru speallanruđaid Kulturdepartemeanttas. Dát ruđat juolluduvojedje ollásit Sámiid valáštallanlihttui-Norga/Samenes idrettsforbund-Norge (SVL-N).

SVL-N, SSL ja SHL galget mañimustá 01.08.11 raporteret 2010 doaibma- ja aktivitehtadoarjaga geavaheami birra. SVL-N galgá mañimustá 20.01.11 raporteret jagi 2010 speallanruđaid geavaheami birra.

Jagis 2009 raporterejit sámi valáštallanorganisašuvnnat ahte sii fáallet identitehta hábmejeaddji astoáigefálaldaga ollu sámi guovlluin, erenoamážit nuorra sápmelaččaide. Valáštallanorganisašuvnnat deattuhit dasto ahte sámi valáštallan lea deatlaš kulturgaskkusteadji riikarájaid rastá.

Sámi teáhterat

Sámi teáhterat leat deatlaš arenat kulturvásiheapmái ja kulturgaskkusteapmái, ja sámegeiela geavaheapmái ja oainnusmahttimii. Sámediggi válldii 01.07.10 badjelasas Beivváš Sámi Našunálateáhtera eaiggátoasi (ossosiid) Kulturdepartemeanttas. Teáhteris lea leamaš ollu jagiid negatiivvalaš bušeahttaovdáneapmi go buohtastahtá eará nationála ja regionála teáhteriiguin. Beivváš lea guhkká bargan oažžut sierra teáhtervistti Guovdageidnui. Sámediggerádis leat leamaš mánga čoahkkima teáhtera mihttomeriid oľahanbarggu ektui. Sámedikkis leat konsultašuvnnat Kulturdepartemeanttain viessoláigoruhtadeami birra. Sámediggi ii leat sáhtán dáhkidit odđa vistti Beivváš Sámi našunálateáhterii ovdal go eavttut dán ortnega várás leat sohppojuvvon.

Sámediggi bovdi Beivváš Sámi Našunálateáhtera čoahkkimii Kulturdepartemeantta stáhtačállin

Jaffery Fjell:in ságaškuššan dihte teáhtera ekonomalaš dili ja hástalusaid birra, ja dárbbu birra oažžut odđa teáhtervistti. Teáhter lea maiddái leamaš fáddán hálddahusdási čoahkkimiin Kulturdepartemeanttain.

Áarjelhsaemien Teatere mearridii jagi 2009 jahkečoahkkimis odđasis organiseret almmolaš vuodđudussan jagis 2010. Sámediggerádis lea leamaš čoahkkin stivrajodiheddjiin proseassa birra mii lea jođus.

Doarjja sámi teáhteriidda

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ásahuvvon sámi teáhterat doibmet kulturvásihan- ja -gaskkustanarenan, ja sámegeiela geavaheami ja oainnusmahttima arenan

Jagi 2010 bušeahas lei várrejuvvon 17 197 000 ru sámi teáhteriidda. Teáhterat galget mañimustá 01.08.10 raporteret jagi 2009

doarjaga geavaheami birra. Jagi 2010 ektui raporterejit sámi teáhterat ahte dat leat deatalaš kulturvásihan ja kulturgaskkustan arenat, ja sámeigiela geavahan ja oainnusmahttima arenat.

Sámi publikašuvnnat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ollu sámi publikašuvnnas čálalaš arenan buot golmma sámi čállingiela várás

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 3 036 000 ru sámi publikašuvnnaide. 2010:s ožžo guokte odđa publikašuvnna njuolga doarjaga Sámedikki bušehtas, ”Sámis” ja ”Daerpies Dierie/ Máttásámi girkobláđđi”.

Girjebusset

Čakčamánu 2010 lei Sámedikkis čoahkkin sámi girjebussiguin mat ožžot njuolga doarjaga Sámedikkis. Juohke girjebusse ovddasteaddji beasai mitalit iežaset girjebusse doaimma ja hástalusaid birra. Sámediggi mitalii Sámedikki bušehttaproseassa birra.

Doarjja girjebussiide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bibliotekafálaldat mii lea álkidit olámuttus sámi geavaheddjiid ja earáid várás

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 6 374 000 ru sámi girjebussiide.

Sámi girjebussiid investerendoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi girjebussefálaldaga bisuheapmi ja viiddideapmi

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 2 000 000 ru sámi girjebussiide. Juolludus lei 2 000 000 ru. Ohcamat bohte 3 697 000 ru ovddas. Máttá-

Trøndelága fylkkabibliotekii juolluduvvui 1 760 000 ru odđa girjebusse investeremii. Guovdageainnu suohkanii juolluduvvui 200 000 ru odđa girjebusse investeremii.

Sámi museat

Sámi museat eai leat ožžon ekonomalaš ávkki museaodastusas nugo lei vurdojuvvon. Jagi 2010 stáhtabušehtas ii lean sadii ekonomalaččat nannet sámi museaid. Dát duššástuhtá sakka museaid. Dán geažil leat Sámediggeráđis leamaš máŋga čoahkkima.

Sámedikki sámi museadoaimma oassečielggadusa čuovvoleapmi Davvi Norlánddas ja Romssas, lea Árranii Julevsáme guovdásj/Lulesamisk senter juolluduvvon 600 000 ru jagi 2010 reviderejuvvon bušehtas museadoaimma ásaheapmái bihtánsámi guovllus. Várdobáiki sámi guovddáži lea maiddái jagi 2010 reviderejuvvon bušehtas juolluduvvon 600 000 ru museadoaimma ásaheapmái Várdobáiki sámi guovddáži. Ája sámi guovddáš lea álggahan hukset iežas musea ja vuoddočájáhusa. Musea fárre sierra lanjaide 01.01.11 Davviálbmogiid guovddáži Olmmáivákkis.

Lea álggahuvvon proseassa dan ektui ahte Romssa ja Norlándda fylkkagiellat livčče mielde addimin doaibmaruđaid museaovttadagaide, nugo sámi museain lea Finnmárkkus, muhto almmá bohtosiid haga dán ráđjai.

Vuodđudus Deanu ja Várjjaga museasiida lea ásaheapmái. Vuodđudus lea Várjjaga sámi musea, Deanu musea, Savio-musea ja Nuortasámi musea /Ávv doaimmasearvi. Maŋimuš namuhuvvon museavistti rahpan ja vuoddočájáhus ii sáhte rahpojuvvot ovdal go áramusat geassit 2011. Dan geažil go vistti gárvvisteami oktavuodas šadde hástalusat, ja go vuoddočájáhusa golut ledje rehkenastojuvvon menddo unnin. Sámediggi lea juolludan vel 300 000 ru vuoddočájáhusa liigegoluide.

Statsbygg lea Sámedikki ávžžuhusa mielde plánegoahtán ođđa vistti sámi dáiddamuseai ja dárbbaslaččat divodit ja ođasmahttit Sámi Vuorká-Dávviriid dáláš rusttega.

Álttá-Guovdageainnu ášši lea guovddáš sámi historjjás. Dát ášši ii leat plánalaččat duodaštuvvon. RiddoDuottarMuseat lea álggahan ovdaproševtta duodaštanguovddáža ásaheamis.

Saemien Sijte lea álgán prošeķteret ođđa museavistti Horjemtangeni Snoasas. Rehkenastojuvvo ahte visti lea gárvvis 2013:s. Saemien Sijtei šaddet hástalusson dat lassánan doaimmagolut eanet doaimmaid geažil.

Logahallanreaidu Primus lea museačoahkkádusaid hálldašanvuogádat mii meannuda sierra museaobjeavttaid seamma vuogádagas. Dán reaiddu geavahit ollu museat. Sámi museaide lea hástalusson dat go Primusis ii sáhte geavahit sámi čálamearkkaid. Sámediggi, ABM-utvikling ja KulturIT leat ásahan bargojoavkku mii galgá bargat dan ala ahte oažžut davvisámegiela čálamearkkaid doaimmat Primusis. RiddoDuottarMuseas lea ovddasvástádus proševtta geavatláš ovdánahttimis.

Norgga Álbmotmusea ja Sámedikki gaska lea álggahuvvon proseassa mii guoská vejolašvuodaide oažžut ruovttoluotta sámi museaávdnasiid ovttá dahje máŋgga sámi museai. Álggahuvvon proseassa duogážiin lea álbmotmusea stivramearrádus mii guoská ruovttoluotta fievrreapmái. Lea áshuvvon bargojoavkku mii galgá viidáseappot bargat áššečuolmmain. Joavkkus leat Sámedikki, Norgga Álbmotmusea ja Sámi museasearvvi ovddasteaddjit.

Sámediggi lea ovtasbargguin Finnmárkku fylkkagiielddain ráhkadahttan dárboanalysa buot museaide mat leat Finnmárkku. Raporttas čujuhuvvojit muhtun hástalusat ja dárbu sámi museain. Sámediggi áigu 2011:s ráhkadit sullasaš dárboanalysa eará sámi museaid várás.

Ulbmilin lea oažžut geahčastaga dain dárbbuin ja hástalusain mat buot sámi museain leat. Sámediggi áigu geavahit dán vuoddoávdnasa viidáseappot museabarggus.

ABM-utvikling, arkiiva, bibliotekha ja museadirektoráhta galget biddjojuvvot Norgga kulturráđi vuollásažžan 01.01.11 rájes. Sámediggeráđđi lea bivdán čilgejumi das ahte movt sámi beroštumit gozihuvvojit dán ođđasis organiserema oktavuodas. Norgga kulturráđiin lea plánejuvvon čoahkkin ođđajagis 2011.

Doarjja museaide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi museat mat gozihit, hálldašit ja gaskkustit sámi kulturhistorjjá báikegottiin

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 21 279 000 ru sámi museaide.

Museat galget mañimustá 01.08.10 raporteret jagi 2009 doarjaga birra. Sámediggi lea 2010:s juolludan 21 279 000 ru sámi museaide. Sámi museat mat gullet dán ortnegii leat

RiddoDuottarMuseat, Deanu ja Várjjaga museasiida, Davviálbmogiid guovddáš, Várdobáiki musea, Árran julevsáme guovdasj ja Saemien Sijte. Sámi museat raporterejit váikkuhangaskaomiid geavaheami birra museabargui, muhto maiddái doaimmaide mat leat mielde doarjumin sámi báikegottiid surggiin nugo kultuvra, báikkálaš kulturhistorjjá duodašteapmi ja doaimmabijut mat leat mielde ovddideamen sámegiela. Dát dávista Sámedikki ulbmili sámi museaid hárrái deatalaš servodataktevran.

UNESCO konvenšuvonna ávnnaskeahces kulturárbbi suodjaleami birra čuovvoleapmi

Stáhta arkiiva-, bibliotekha- ja museaguovddáš lea Kulturdepartemeanttas ožžon bargun ráhkadit geahčastaga ávnnaskeahces

kulturárbbi suodjaleami konvenšuvnna heiveheamis ja lea dán oktavuodas bivdán ovttasbarggu Sámedikkiin. Dán barggu čuovvoleapmái lea ášahuvvon referánsajoavku. RiddoDuottarMuseas lea ovddastus referánsajoavkkus. Sámediggi lea addán rávvagiiddis ABM-utviklingii konvenšuvnna čuovvoleami hárrái čakčat 2010.

Dáin rávvagiidda gulle sámi ávnnaskeahtes kulturárbbi definišuvdna, kulturmearkkat mat meroštallojuvvojit sámi ávnnaskeahtes kulturárbin, birrasat mat ovddastit ávnnaskeahtes kulturárbbi, sámi ávnnaskeahtes kulturárbbi goziheapmi ja viidáseappot gaskkusteapmi, ja dasto sámi ávnnaskeahtes kulturárbbi rievttálaš vuodđu.

Girjjálašvuotta

Sámi girjjálašvuoda ja musihka/luđiid sisaoastinortnet álggahuvvo jagi 2011 rájes. Sámediggi lea mearridan ahte sámi girjjálašvuoda ja musihka/luđiid sisaoastinortnet álggahuvvo golmma jagáš geahččalanortnegin. Bargu ortnegiid njuolggadusaiguin galgá sáddejuvvo gulaskuddamii guoskevaš beliide, main čuožžu earret eará ahte lágádusat sáddejit evttohusa das makkár girjjit ja musihkka berrešedje árvvoštallojuvvo ortnegis.

Doarjja girjjálašvuhtii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi girjjálašvuoda almmuhemiid lasiheapmi

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 2 586 000 ru girjjálašvuhtii. 2 482 000 ru lea juogaduvvon 14 prošehtii mearriduvvon vuoruhemiid siskobealde. Prošeavttaide ohcojuvvui oktiibuot 14 097 000 ru ovddas.

Dáiddáršiehtadus

Sámediggi ja Sámi Dáiddárráđđi/Samisk kunstnerråd (SDR) dahke 2004:s ovttasbargošiehtadusa das ahte bealit čađahit jahkásaččat šiehtadallamiid Sámi dáiddáršiehtadusa rámmas. Golgogtmánus 2010 sohpe bealit ahte dáiddáršiehtadusa rámma jahkái 2011 galgá leat 5 915 000 ru. Dát rámma lea lassánan 400 000 ruvnnuin jagi 2010 dáiddáršiehtadusa ektui.

Šiehtadallamat sámi dáiddáršiehtadus birra

Bušeahtta 5 515 000 ru.

Borgemánu 19. b. 2004 beaiváduvvon dáiddáršiehtadusa válđošiehtadusa ektui, čađahii Sámediggi ja Sámi dáiddárráđđi šiehtadallamiid, ja dáiddáršiehtadus mii gusto jahkái 2010 dahkkojuvvui. Bealit sohpe ekonomalaš rámma juolludusaide Sámedikki bušeahtas jagi 2010 dáiddáršiehtadussii, mii lei 5 515 000 ru. Dát rámma lea lassánan 365 000 ruvnnuin mearriduvvon dáiddáršiehtadusa ektui jahkái 2009.

Šiehtadussii gullet čuovvovaš doaibmabijut:

- Dáiddafoanda 700 000 ru
- Stipeanda sámi dáiddáriidda 2 200 000 ru
- Doaibmadoarjja sámi dáiddárorganisašuvnnaide ja Sámi dáiddárráđđái 1 920 000 ru
- Sámi govvaáidaga ja dáiddaduoji sisaoastinortnet 370 000 ru
- Fágalaš bagadeamit 275 000 ru
- Čájáhusbuhtadus 50 000 ru

Sámi dáiddárráđđi hálddaša šiehtadusa ruđaid, earret govvaáidaga ja dáiddaduoji sisaoastinortnega, maid RiddoDuottarMuseat hálddaša.

Sámi filmmat

Riikkaidgaskasaš sámi filbmaguovddáš (ISF) galgá doaibmat sámi filmmaid ektui Norggas, Ruotas ja Suomas. Sámediggi lea bargamin oažžut fásta ruhtadeami ISF doibmii ja mis lea leamaš oktavuoha Kulturdepartemeanttain ja Olgoriikadepartemeanttain ášši birra. Hástalussan lea sihkkarastit fásta doaibmadoarjaga maiddá riikarájaid rastá. Danne lea Sámediggi ovddidan ášši Sámi parlamentáralaš ráđi stivrii. Dán geažil lea SPR doallan stivraseminára sámi filmma birra, maiddá riikkaidgaskasaš sámi filbmaguovddáša ásaheami birra.

Musihkka

Sámediggi, Finnmárkku fylkkagiela ja Kárášjoga giela leat ruhtadan ovdaproševtta etnomusihkkaguovddáša ásaheamis Kárášjohkii. Prošekta lea álggahuvvon guovvamánus 2010 ja vurdojuvvo ahte dat loahpahuvo guovvamánus/njukčamánus 2011.

Doarjja musihkkaalmmuhemiide

Mål for tilskuddsordningen:

- Sámi musihkkadoaibmajuid logu lasiheapmi
- Sámi musihka sihkkarastin

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 1 900 000 ru musihkkaalmmuhemiide. Juolludus lei 1 900 000 ru. Oktiibuot ohccojuvvui proševttaide 3 840 560 ru ovddas.

Mediafálaldat

Sámediggi lea ovdal dovddahan ahte háliida ceahkkálastit sámi čállingielaid, nu ahte preassadoarjaga njuolggadusat sámi áviissaide berrešedje rievdaduvvot. Dán oainnu lea Sámediggi hilgon, muhto oaivvilda ain ahte mediafálaldat julev- ja máttasámegillii galgá nannejuvvot ja ovddiduvvot. Dasa galget

várrejuvvo ruđat, muhto daid ruđaid ferte doallat sierra dábálaš ruđain mat juolluduvvojit sámi pressii.

Julevsámi guovllus lea leamaš prošekta ”Nuoraj-tv”, mii bidjá YouTubei filmmaid maid julevsámi nuorat leat ráhkadan julevsámegillii. Lea čájehan ahte prošekta lea lihkestuvvan hui bures, ja dat váikkuha julevsámegiela oainnusmahttima, erenoamážit nuoraid gaskkas. Proševtta leat dorjon Sámediggi, Norlánda fylkkasuohkan ja Ođasmahttin-, hálddahu- ja gircodepartemeanta (OHD). Proševttain geahččaluvvo jotkojuvvo maiddá 2011:s, ja jurddan lea ahte dat viiddiduvvošii guoskat maiddá máttasámi guvlui.

Sámedikki oaivila mielde leat dákkár proševttat mávssolaččat sámegiela geavaheami ja oainnusmahttima ektui, erenoamážit julev- ja máttasámegiela, mat adnojuvvojit áitojuvvon sámegiellan. Ođđahutkkusproševttat nugo ”Nuoraj-tv” berrejit jotkojuvvo viidáseappot ja geavahuvvot čuovvolanovdamearkan. Deatlaš lea doarjut nuorra sámi mediaolbmuid sihke viidáset fievrredeami ja rekrutterema ektui. Eanet fálaldagat mánáide ja nuoraide julev- ja máttasámegillii lea deatlaš gielaide stáhtusii ja oainnusmahttimii servodagas.

Raporttas ”Sámi logu mitalit 3” boahťa ovdan ahte sámit geat ássat Finnmárkku olggobealde geavahit unnit sámi mediaid go sámit Finnmárkkus. Das lea jáhkkimis oktavuoha dasa ahte mediafálaldat lea eanemusat davvisámegillii. Dalle leage nu ahte davvisámegiela giela čielgasit gievrat mediafálaldat go earáin sámi álbmoga gaskkas.

Sámediggi lea nammadan Sámi prográmmaráđi áigodahkii 2010-2013. Sámi prográmmaráđi bargun lea árvvoštallat ja evalueret NRK Sápmi prográmmafálaldagaid. Dasa lassin sáhtta prográmmaráđi meannudit olbmuid váidagiid mat gusket prográmmafálaldahkii ja sáddejuvvon prográmmaide. Sámi prográmmaráđi jođiheaddji lea maiddá Sáddehattráđi lahttu.

Sámi girkoáššit

Sámediggi meannudii 2010:s Norgga girku sámi girkoallima strategiijaplána. Sámediggi lea duhtavaš go girku dán plána bokte lea váldán ovddasvástádusa sámi girkoallima ja sámegeiela positiivvalaš ovdánahttimis, ja ahte dat dahkkojuvvo sámiid álgagiid, áŋgiruššamiid ja searvama vuodul.

Sámediggi lea 2010:s nammadan ođđa lahtu ja várrelahtu Sámi girkoráđđái cuoŋománu 2012 rádjai. Sámedikkis lea beroštupmi doallat lagaš ovttasbarggu ja lagaš gulahallama Sámi girkoráđiin, ja áigu oazžut áigái šiehtadusa fásta jahkásaš čoahkkimiid hárrái Sámedikki ja girkoráđi gaska.

Sámedikki kulturovddidoarjaga evalueren

Norut Alta lea, go Sámediggi lea bivdán evalueren Sámedikki doarjaga kulturovddideapmái áigodagas 2006-2008. Evalueremis geahčaduvvojit váikkuhangaskaomiid geavaheapmi, ja movt doarjjaortnega ohccit árvoštallet Sámedikki bálvalusa bagadeami ja áššemeannudeami ektui. Evalueren lea čájehan ahte ruđat mannet ollu sierralágan doaibmajuiide mat leat buktán áŋgiruššamiid sámi kultureallima siskkobealde. Eanaš prošeavttaid maidda ohccojuvvo doarjja ii livččii lean vejolaš čadahit Sámedikki váikkuhangaskaomiid haga.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL)

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL) leat nammaduvvon ođđa lahtut áigodahkii 2010-2011. SNPL lea 2010:s doallan guhtta čoahkkima, main golbma leat leamaš telefončoahkkimat.

SNPL lea doallan diehtujuohkindeavvadeami sámi nuoraide Kárášjogas, doallan čoahkkima stáhtačállin Raimo Vallein, ja čoahkkima ja

jeavddalaš gulahallama Mánáidáittardeddiin. Guovdageainnus deavvadui SNPL álgoálbmot nuoraiguin ja Bolivia ja Nicaragua nuorra afro maŋisbohttiiguin. Kárášjogas deavvadedje sii Vuolleeatnamiid nuoraid politihkkariiguin, geat gallededje Sámedikki.

SNPL lea dasto searvan referánsajovkui mohtorjohtalusa birra meahcis Finnmárkkus ja referánsajovkui Sámedikki ođđa neahttasidduid hárrái. Lávdegoddi lea 2010:s doallan sáhkavuoru bievlavuodjima álggahančoahkkimis Finnmárkkus ja Sámi girkoráđi konferánsas konfirmašuvnna birra. Dasto lea lávdegoddi searvan sierra konferánssaide ja semináraide.

SNPL lea addán rávvagiid ođđa doaibmajuiide mat leat Ráđdehusa sámegeiela doaibmaplánas. Sii leat vuostá bargan Infonuorra Sápmi heaittiheami ja leat searvan árrjalaččat miniseminárii sámi nuoraid diehtujuohkima birra internehtas. Miniseminára lágidedje Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanta, Ođasmahttin-, hálddahuš- ja girkodepartemeanta ja Sámediggi, SNPL válddii ovdan dan movt almmolašvuolta sáhtta fuolahit das ahte sámi nuorat ožžošedje deatalaš dieđuid iežaset gillii. Dasto lea SNPL bargan sierralágan sámi oahpahus-/oahppoáššiiiguin, sárdnunáiggi oazžumiin Sámedikkis sámi nuoraide, ja Sámedikki jienastuslohkui čáliheami ahkeráji vuolidemiin.

Ráđdehus nammadii 2010:s almmolaš lávdegotti mii galgá čielggadit nuoraid válddi ja searvama. SNPL dovddahii ovdal nammadeami reivves stáhtaráđđái Audun Lysbakkenii vuordamušaid birra ahte stáhtaráđđi searvvahivččii sámi nuoraid ja sin dili lávdegotti barggus, ja fála beassat addit rávvagiid lávdegoddi. Stáhtaráđđi Lysbakken vástidii ahte son áigu viidáseappot gaskkustit SNPL sávaldagaid. SNPL áigu čuovvolit dán barggu.

Eará ohcanvuđot doarjagat kultuvrii

Kulturdoaimbajijut mánáide ja nuoraide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Juohkelágan kulturdoaimmat mánáide ja nuoraide

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 1 900 000 ru mánáid ja nuoraid kulturdoaimbajijuide. Daidda juolludeimmet 2 093 000 ru. Proševttaide ohccojuvvui oktiibuot 6 377 040 ru ovddas.

56 ohcama gaskkas ožžo 31 ohcama doarjaga. 11 ohcama eai válđojuvvon realitehta meannudeapmái, eanaš dannego ruđat ledje buot geavahuvvon.

Eará kulturdoaimbajijut

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Juohkelágan sámi kultuvrralaš doaimmat

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 2 693 000 ru eará kulturdoaimbajijuide. Juolluduvvui 3 598 400 ru. Proševttaide ohccojuvvui oktiibuot 12 041 108 ru ovddas. Ođđasis juogaduvvui 1 279 400 ru mat ledje ruovttoluotta gessojuvvon doarjjaruđat.

Oktiibuot bohte 173 ohcama, ja 58 ohcamii juolluduvvui doarjja. Ledje 57 ohcama mat eai realitehta meannuduvvon, eanaš dan geažil go buot ruđat ledje geavahuvvon. Ruđat mat ledje várrejuvvon eará kulturdoaimbajijuide, ledje geavahuvvon visot juo árra jagis.

Sámegielat govvasárggusráiddut

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámegielat govvasárggusráidduid almmuheamit

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 460 000 ru sámegielat govvasárggusráidduide. Bođii okta ohcan masa juolluduvvui nugo lei ohccojuvvon 300 000 ru.

Sámi lágádusat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Árijjalaš sámi lágádusat

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 2 750 000 ru sámi lágádusaide. Juolluduvvui 2 930 750 ru. Bohte 6 ohcama oktiibuot 5 156 700 ru ovddas. Olles bušeahtta sámi lágádusaide juogaduvvo lágádusaide vuodđodoarjjan, aktivitehtadoarjjan ja doarjjan vuovdaleapmái ja juogadeapmái. Váiddameannudeami geažil geavahuvvui bušeahtta badjelmeare.

Sámi deaivvadansajit

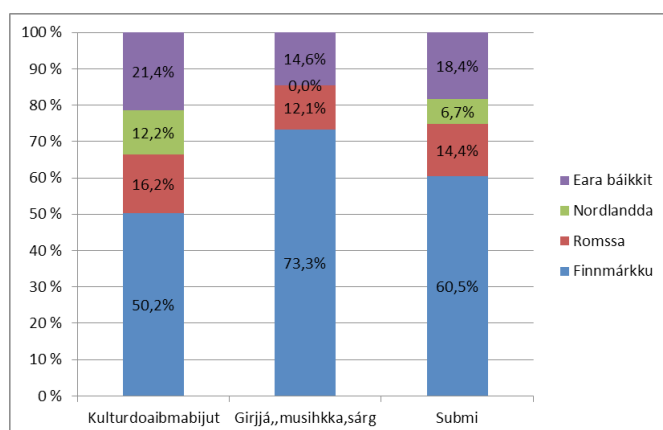
Doarjjaortnega mihttomearri:

- Deaivvadansajit mat doibmet sámi giela ja kultuvrra gaskkustan- ja ovddidanarenan

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 950 000 ru sámi deaivvadansajiide. Bohte 11 ohcama oktiibuot 2 588 300 ru ovddas. Bušeahtta mii lei 950 000 ru lea juogaduvvon guđa deaivvadansadjái.

Čoahkkáigeassu kulturovdáneamis, ohcanvuđot

Govvosis vuolábealde oidno juolluduvvon doarjagiid juohkáseapmi kulturovddideapmái fylkadásis. Das oidno ahte ollislaš juolludusain lea Finnmáarkui juolluduvvon ollu doarjja. Dát boahdá earret eará das go eanaš lágádusat ja eará almmuheaddjit main lea iežaset fitnodat ja mat ožžot doarjaga girjjálašvuhtii, musihkkaalmmuhemiide ja sámegielat govvasárggusráidduide leat fylkkas. Stoalpu mii čájeha dušše juolluduvvon doarjaga eará kulturdoaimbajuiide ja mánáid ja nuoraid kulturdoaimbajuiide, čájeha veaháš eará gova juohkáseamis.

5 Ealáhusat

Sámedikki váldoulbmilin ealáhusaid ektui lea ahte mis lea nana ja juohkelágan ealáhuseallin mii váldá vuhtii sámi kultuvrra, luonddu ja birrasa sámi guovlluin. Mii fertet dalle bisuhit dan barggolašvuoda mii juo lea sierralágan ealáhusaid siskkobealde. Dan seammás fertet mii háhkat rámmaeavttuid ođđa bargosajiide juohkelágan ealáhuseallima siskkobealde. Dát buvttiha nana ja ealli servodaga gos olbmot háliidit ássat.

Sámediggi bargá máŋgga láhkái olahan dihte dáid mihttomeriid. Mii gulahallat viidát stáhta eiseválddiiguin sihke čoahkkimiin, konsultašuvnnain ja ealáhusšiehtadallamiin sierra ealáhusaid birra. Mii gulahallat maiddá ealáhusorganisašuvnnaiguin, gielddaiguin ja doarjjaohcciguin. Sámi ealáhusat dárbbáhit dávjá ollu areálaid. Ollu dan barggus mii dáhpáhuvvá areálavuoigatvuodaiguin Sámedikkis, lea oassi sámi ealáhusovddideami rámmaeavttuin.

Ovttasbargu sierra aktevrraiguin

Sámedikkis leat leamaš ollu čoahkkimat sierra departemeanttaiguin sihke politihkalaš ja hálddaha dásis sámi guovlluid ealáhuseallima láhčima dihte. Ovdamearkka dihte lei Sámedikkis čoahkkin guđa stáhtaráđiin sámi guovlluid ealáhusovddideami birra. Čoahkkimis ledje fáddán ođđa fitnodagaid ásanvejolašvuodát ja rámmaeavttut ja movt ovddidit ealáhuseallima sámi guovlluin.

Finnmárkku fylkkagiela lea rievadan regionála searvevuoda (RUP) organiserema. Ođđasis organiserema oktavuodas lei Sámedikkis čoahkkin Finnmarkku fylkkagielddain miessemánus 2010, gos ságastallojuvvui movt Sámediggi buoremus vuogi mielde sáhtášii searvahuvvot bargui strategalaš ealáhusovddidemiin Finnmarkkus regionála searvevuoda, RUP bokte, vai sámi áššit

guldaluvvošedje proseassain. Mearriduvvui ahte Sámediggi searvá RUP strategalaš stivrenjovkui, ja guovtti guoskevaš bargosearvá.

Sámedikkis lea ovttasbargu maiddá sierralágan ealáhusorganisašuvnnaiguin. Dán ovttasbarggu birra válddahuvvo kapihttalis juohkelágan ealáhusat.

Ealáhusovddidandoarjaga doaibmaguovlu

Sámediggi meannudii guovvamánus ealáhusovddidandoarjaga doaibmaguovllu viiddideami. Mearrádušas čuožžu ahte lea buorre go eanet gielddat háliidit searvat geográfalaš doaibmaguvlui. Doaibmaguovllu vejolaš viiddideamis šaddet ekonomalaš váikkuhusat. Jos ekonomalaš rámma Sámediggái ii stuoriduvvoš, de dagaha viiddideapmi dan ahte Sámediggi ferte eret vuoruhit eará guovlluin dusten dihte jearaldaga.

Sámedikki ealáhusovddidandoarjaga ulbmilin lea álohii leamaš nannet sámi guovlluid, bisuhit ealáhusstruktuvrra ja bidjat vuoda dássidis ássamii. Dán geažil leage Sámediggeráđđi álggahan barggu ealáhusovddidandiedáhusain. Dát diedáhus galgá čalmmustuvvot dievasčoahkkimii 2011:s.

Stuorradiggediedáhus ođđa eanadoallo- ja biebmopolitihka birra

Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta lea ráhkadišgoahtán stuorradiggediedáhusa ođđa eanadoallo- ja biebmopolitihka birra. Sámediggi lea dihto muddui searvan bargui, muhto ii dan muttos go Sámediggi livččii háliidan. Diedáhusas lea stuorra mearkkašupmi sámi guovlluid eanadollui, ja konsultašuvdnašiehtadusa mielde galgá departemeanta konsulteret doaibmabijuid hárrái mat gusket sámi álbmogii. Sámediggi attii geassemánus rávvagiid diedáhussii main mii deattuheimmet ahte ođđa stuorradiggediedáhus sáhtášii láhčit diliid eanadoalu positiivvalaš ovdáneapmái. Ealli gilit dáhkidit buoremusat

dan ahte sámi kultuvrras ja gielas lea sihkkaris boahhteáigi. Otnáš doarjjaortnegiid ferte bisuhit ja viidáset daid ovddidit. Investerenortnegiin ferte váldit vuhtii dan ahte lea dárbu sihke bajásdoallat, ođasmahttit ja ođđa hukset. Buorit rekrutterenortnegat dárbbášuvvojit dan dihte vai oččošeimmet nuoraid álggahit doaluin. Deatalaš lea bisuhit eanadoalu olles riikkas, ja maiddái geahččalit bisuhit unnit doaluid. Sámediggi diktá regiovnnaid oažžut stuorát váikkuhanfámu eanadoalopolitiikkii mii sáhtášii buvttihit stuorát regionála árvoháhkama.

Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta lea bidjan accesis mihttomearrin ahte searvvahit boazodoalloberoštumiid ođđa eanadoallo- ja biebmopolitiikkalaš dieđáhusas. Sámediggi lea árrat proseassas addán rávvagiid Eanadoallo- ja biebmodepartementii dan birra ahte Sámedikkis lea váttis oaidnit ahte eanadoallo- ja biebmodieđáhusas sáhtášii gozihit boazosámiid hástalusaid doarvái buori vuogi mielde, mas sisdoallun vuolggasajis leat stuorra fága- ja ealáhussuorggit. Dál lea 19 áigi dassážiigo Stuorradiggi ovddidii sierra stuorradiggedieđáhusa boazodoalu birra, nr. 28 (1991-92) Nana ceavzilis boazodoalu birra.

Sámediggi vuordá ahte dieđáhusas válddahuvvojit boazodoalu hástalusat areálaid, boazologu ektui muhtun guovlluin, guohtonelliidealáhusa hástalusat – boraspirot ja bohccobierggu ja eará boazobuktagiid buvttadan- ja vuovdalandilli.

Stuorradiggedieđáhusas eanadoallo- ja biebmopolitiikka birra, mas mielde maiddái boazodoallu, doaibmabidjoevttotusaiguin lea stuorra ja njuolggá mearkkašupmi sámi kultuvrii ja ealáhusaide. Danne lea deatalaš oažžut buriid konsultašuvnnaid dieđáhusa doaibmabijuid hárrái.

Juohkelágan ealáhusat

Doarjja juohkelágan ealáhusaide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit, ásahit ja ovddidit bargosajiid juohkelágan ealáhusaid siskkobealde

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 7 947 000 ru juohkelágan ealáhusaide. Čájeha ahte geavahuvvon lea 5 961 000 ru. Dat lea 75 % bušehttarámmas.

Hálddahus meannudii ohcamiid mat ledje vuollel 125 000 ru, mat ledje oktiibuot 60 ohcama maid submi oktiibuot lei 4 885 000 ru. Ohcamiid gaskkas ledje 13 nissonolbmo, 13 almmáiolbmo ja 16 fitnodaga. 42 ohcamii juolluduvvui doarjja ja 18 ohcama hilgojuvvojedje. Doarjjasubmi lei 1 779 000 ru.

Doarjastivra meannudii ohcamiid mat ledje badjel 125 000 ru ja prinsihpalaš ohcamiid, dat ledje oktiibuot 46 maid ohcansubmi lei 11 648 000 ru. Ohcamiid gaskkas ledje 11 nissonolbmo, 5 almmáiolbmo ja 18 fitnodaga. 34 ohcamii juolluduvvui doarjja ja 12 ohcama hilgojuvvojedje. Doarjjasubmi lei 4 215 000 ru.

Oktiibuot leat leamaš 121 ohcama juohkelágan ealáhusaid doarjagis. 15 ohcama sáddejuvvojedje ruovttoluotta realitehta meannudeami haga dan geažil go eai gullan vuoruhemiide dahje ledje joavdan midjiide maŋŋá ohcanáigemeari.

Ortnegii juohkelágan ealáhusat gullet ollu ealáhusat. Muhto leat golbma sierra suorggi mat leat eanemusat ohcamiid gaskkas. Dat leat:

- Buvttadeapmi/industriija/huksen
- Idjadanfálaldat/bálvalusat/turisma
- Priváhta sosiála bálvalusat ja fálut/kultuvra

Leat bohtán dušše guokte ohcama mat gulle boazodoalu lassiealáhusaide. Muhtun ohcamat guske maiddái gálvogávpái ja opmodahkii/fitnodahkii ja almmolaš bálvalusaide.

Jagis 2010 lea oktiibuot juolluduvvon 1 996 000 ru máttasámi guvlui. Dat lea lassánan 750 000 ruvnuuin ovddit jagi ektui. Oktiibuot bohte 2010:s 19 ohcama, ja vihtta ohcama biehttaluvvojedje. Ohcamiid gaskkas ledje 7 nissonolbmo, 5 almmáiolbmo ja 7 fitnodaga. 2009:s bohte Sámediggái 15 ohcama máttasámi guovllus main 3 hilgojuvvojedje. Okta čilgehus ohcamiid lassáneapmái dán ortnegii sáhtta leat dat go Sámediggi doalai njeallje diehtujuohkinčoahkkima dien guovllus ja kunddarčoahkkimiid máttasámi guovllus ealáhusovddideami ja árvoháhkkanprográmma birra.

Mariidnaealáhusat

Konsultašuvnnat mariidnaealáhusain

Sámediggi lea 2010:s čađahan konsultašuvnnaid lánkaásahusa ođasmahttima oktavuodas mii guoská gonagasreappáid, mearraluossabivddu hálddašeapmái sámi guovlluin ja guolástusreguleremiidda 2011 várás.

Luossahálddašeapmi

Finnmárkkulága § 28 čuovvoleapmin báikkálaš riektivuđot guollebivddu hálddašanlánkaásahusaid birra Deanujogas ja dan oalgejogain, geigii Deanujogalávdegoddi raporttas Birasgáhttentdepartementii mas lea evttohus báikkálaš hálddašeamis. Raporta lea leamaš gulaskuddamis ja lea bidjan vuoddu konsultašuvnnaide Birasgáhttentdepartementta ja Sámedikki gaskka.

Sámediggi lea mieđihan ođđa lánkaásahussii mii sihkkarastá báikkálaš riektivuđot hálddašeami. Dat ođđa hálddašanortnet, Deanujoga bivdohálddašeapmi, vurdojuvvo ásahuvvot 2011:s ja dat galgá hálddašit priváhtarievtálaš beliid. Váiddavejolašvuhta mearrádusaide maid báikkálaš hálddašanorgána lea dahkan mat gusket vuoigatvuodalaččaid gaskasaš beliide biddjojuvvo eanamolsunriektái.

Konsultašuvnnaid bokte lánkaásahusa hárrái lea sohppojuvvon ahte ávnnaslaš sisdoallu jagi 1888 mannosá Deanulágas galgá biddjojuvvo ođđa § 28 Finnmarkkuláhkii, seammás go stággobivdoriekti čadnojuvvo lánkii. Lánkaásahusa ráhkadeapmi gehččojuvvo danne fárrolága rievdadusevttohusain Finnmarkkuláhkii, vaikko dat formálalaččat čuovvoluvvojit guovtti sierra proseassas. Sámediggi vuordá ahte dán lágan lánkarievdadusevttohus ovddiduvvo Sturradiggái giđdat 2011.

Luossabivddu reguleremiid mearrideapmi mearas ja jogain lea leamaš gáibideaddji bargu mañimuš jagiin. Dát boahá earret eará das go regulerenváldi lea biddjojuvvon mángga hálddašandássái. Luondduhálddašan direktoráhta lea mañimuš jagiin evttohan ahte dramáhtalaččat gáržžidit mearraluossabivddu. Evttohusat leat leamaš nu viidat ahte Sámediggi lea oaivvildan ahte dat manná dan ráji badjel maid stáhta sáhtta dahkat ON konvensuvnna mielde siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid hárrái, 27. artihkala mielde. Mañná konsultašuvnnaid politihkalaš dásis Birasgáhttentdepartementta ja Sámedikki gaskka sohppojuvvui ahte reguleremat leat gaskaboddosaččat jahkái 2010 ja ahte guollebivddu álginaigi lea seamma go jagiin 2008 ja 2009 eanaš regiovnnain Davvi-Romssas ja Finnmarkkus. Bivdoáigi lea veahás gáržžiduvvon guhkkodaga ektui suoidnemánus/borgemánus. Regulerenváldi mearra- ja johkabivddus galgá jagi 2011 rájes biddjojuvvo seamma váldedássái.

Skábmamánus 2010 dahkkojuvvui rámmašiehtadus Birasgáhttentdepartementta ja Sámedikki gaskka luossabivddu regulerema konsultašuvdnaproseassa ektui. Šiehtadusa mielde ásahuvvo bargolávdegoddi mii galgá veahkehit konsultašuvdnaproseassas luossabivddu reguleremiid oktavuodas mearas ja jogain Davvi-Romssas ja Finnmarkkus. Bargolávdegottis leat mearraluossabivdoserviid, johkabivddu vuoigatvuodalaččaid, Finnmarkku opmodaga, Romssa ja Finnmarkku fylkkamánniid, Luondduhálddašan direktoráhta ja Sámedikki ovddasteaddjit.

Dasa lassin nammaduvvo áššedovdi lahttu luossahálldašeami dieđarádis ja áššedovdi árbedieđuid birra. Lávdegoddi galgá čađahit ságaškuššamiid ja buktit regulerevttohusa áigodaga, guovlluid, reaiduid ja doaibmajuiid ektui.

Birasgáhttendepartemeanta lea bivdán ráhkkanit šiehtadallamiid álggaheapmái Norgga ja Suoma gaskka luossabivddu reguleremis Deanujogas. Sámediggi áigu ovttas birasgáhttenministariin searvat čoahkkimii Suoma ministariin geas lea ovddasvástádus guolástusregulereimiin Deanujogas. Jos galggaš lihkestuvvat oazžut áigái ođđa soahpamuša, de Sámedikki árvoštallama mielde galgá dat dáhpáhuvvat nu ahte Sámediggi ja guolástanvuogitvuodalaččat ollislaččat ja lávga besset searvat buot cehkiin proseassas.

Vurdojuvvo ahte Birasgáhttendepartemeanta álggaha barggu guolástanhálldašeami revideremiin Njávđánjogas jagis 2011 Finnmárkkulága § 28 dávistettiin. Sámediggi áigu searvat dán bargui.

Guolástanreguleremat

Norgga árkatalaš dorski, divssu, sáiddi ja báldá nálledilli davábealde 62° D lea buorre. Dát dagaha earret eará dan ahte unnimus fatnasat mat leat vuollel 11 mehtera sáhttet measta friija bivdit. Sámedikki presideanta lea čoahkkimis guolástus- ja riddoministariin guollebivddu regulerema ektui 2011:s váldán ovdan gažaldaga stuorra ja mearrafatnasiid bivddu gielddimis davvinorgga vuonain. Stáhtarádđi dieđihii ahte departemeanta áigu čuovvolit direktoráhta evttohusa šákšabivddu gielddimis 2011:s, 4 nautalaš miilla sikkobealde. Stáhtarádđi čujuhii dasto ahte ášši bivdogildosis vuotnalinjáid sikkobealde fatnasiidda main lea dihto sturrodat, ságaškuššo proseassas Riddoguolástuslávdegotti barggu oktavuodas.

Sámedikki presideanta váillahii maiddái sámi ovddastusa bargjoavkkus mii dál lea biddjojuvvon geahčadit njuoskaguollelága. Stáhtaráđi konklusuvdna lei ahte Sámediggi, konsultašuvdnašiehtadusa mielde, ii sáhte gáibidit searvama bargjojkui, muhto ahte beassá konsulteret ášši hárrái maŋŋá go bargjoavku lea loahpahan barggus. Stáhtarádđi deattuhii ahte dát lea sieiva teknihkalaš geahčadeapmi ja ahte njuoskaguolleláhka galgá bisuhuvvot.

Norgga riddodorski lea ahtanuššamin ja lea 2010:s váldojuvvon eret rukseslisttas. Rukseslistta mielde sirrejuvvojit šlájat joavkkuide dan mielde man stuorra várra lea ahte dat jávkkašedje oalát Norgga luonddus. Riddodorski hálldašeamis lea stuorra mearkkašupmi guolásteapmái mearrasámi guovlluin, danne go dán nális lea olles eallingeardi (gođđan, ahtanuššan- ja biebmoguovllut) vuonain ja rittus. Vaikko vel riddodorski dál leage váldojuvvon eret rukseslisttas, de ferte dan bivddu ain gáržžidit regulereamiid bokte viiddis guovlluin. Dán vuodul lea Sámediggi, maiddái 2011 bivdoregulereamiid ektui, sihtan eiseválddiid gozihit sámi perspektiivva Norgga riddodorski hálldašeamis ja ahtanuššamis. Dát mearkkaša dan ahte fatnasat mat leat badjel 15 mehtera fertejit bivdit olggobealde 12 ja 6 nautalaš miilla gáttis eret, dađi mielde man stuorra fatnasiiguin bivdet.

Norgga eiseválddit leat ovttasráđiid Ruošša eiseválddiiguin mearridan addit šákšabivdolobi 2011:s. Šákša lea čoavddašládja mariidna ekovuogádagas. Sámediggi lea áigodagas maŋŋá lobi addima 2009:s dadjan ahte ii lean buorre rahpat šákšabivddu, danne go dál eat dieđe movt dát bivdu váikkuha loahppa maritiibma ekovuogádahki Barentsábis, rittus ja vuonain Davvi-Norggas.

Gonagasreappát

Sámedikki oaivila mielde galgá gonagasreabbá hálddašuvvot lagašvuoda- ja sorjjasvuoda-prinsihpa mielde. Dat mearkkaša dan ahte smávva báikegottiide miehtá rittu ja maiddá unnimus fatnasiidda galgá sihkkarastojuvvot bivdovuoigatvuohta, maiddá gonagasreappáiguin ávkástallamii sin lagašguovlluin ja erenomážit vuonain. Sámediggi čuovui dárkilit guolásteami ovdáneami 2009:s ja oinnii ahte Guolástusdirektoráhta buvttii albmosii ollu lobihis gonagasreabbábivddu. Gonagasreabbábivddu reguleremis 2010:s ovddidii Sámediggi evttohusa ahte ráddjet bivddu guovlluid hárrái ja Guolástusdirektoráhta evttohiige dan ahte ráddjet friija bivddu nuorttabealde 26 0 D. Sámediggi lea duhtavaš go Guolástus- ja riddodepartemeanta doarjjui dán evttohusa.

Mearrageavahus

Sámediggi lea fuolas dan geažil go leat areálageavahusnákut árbevirolaš vuotnabivdiid ja guollebiebmanealáhusa gaskka, ja earret eará daid birasváikkuhusaid geažil maid dat ollu guolit mat gárgidit rusttegiin dagahit. Guollebiebmanealáhus ii dárbbasá uhkidit lunddolaš guollešlájaid ja doaibma ferte čađahuvvot nu ahte biras vuhtii váldojuvvo. Deatalaš lea ahte guollebiebmanealáhus čađahuvvo dainna lágiin ahte dat ii hehte árbevirolaš bivddu ii mearas iige jogain.

Go galgá sáhttit árvvoštallat makkár váikkuhusat guollebiebmanrusttegiin ja eará ealáhusdoaimmas riddoavádagas leat, de lea deatalaš ahte plánaeiseválddit čađahit dárbbasálaš iskkademiid. Iskkademiid vuodul livččii vejolašvuohta árvvoštallat buktet go dat plánadagut mat dahkkojuvvojit dakkár gažaldagaid main lea stuorra mearkkašupmi guovllu sámi kultuvrii dahje ealáhusbargui. Sámedikkis lea plána- ja huksenlága mielde váldi buktit vuostehágu dán lágan plánaevttohusaide.

Sámediggi lea nákkuid geažil vuotnabivdiid ja guollebiebmanealáhusa gaskka Omasvuonas doallan čoaikkima Guolástus- ja riddodepartemeanttain ášši birra. Sámediggi konsulterevuvvo boahhteáiggis dain proseassain main lea sáhka dorskiid ja luosaid biebmamis.

Ovttasbargu guolástusorganisašuvnnaiguin

Sámediggi lea jagis 2010 doallan čoaikkimiid Sámedikki politihkalaš jođiheddjiid ja mearrasámi guolástusorganisašuvnna Bivdi gaskka, gos earret eará lea čilgen Riddoguoalástuslávdegotti árvalusa, bivdoregulereamiid ja guolástushálddašeami birra oppalaččat.

Doarjja mariidnaealáhusaid

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bargosajiid bisuheapmi, ásaheapmi ja ovddideapmi juohkelágan ealáhusaid siskkobeaide.

Jagi 2009 bušeahtas lei várrejuvvon 4 165 000 ru mariidnaealáhusaide. Geavahuvvui 6 602 000 ru, mii lea rámma 37 % liigegeavaheapmi. Erenoamáš ollu bohte ohcamat bivdofatnasiid investerendoarjagii. Buohkanassii juolluduvvui 4 379 000 ru fanasdoarjjan ja ledje 24 ohcama maidda juolluduvvui doarjja.

Dáid gaskkas juolluduvvojedje njeallje doarjaga odđa fatnasiidda. Dát váikkuha báikkálaš fatnasiid ođasmahttima geográfalaš doaibmaguovllus, gos leat viehka boares fatnasat. Buorre lea maiddá dat go oaidnit ahte ollu nuorra olbmot ealáhusas ožžo doarjaga fanasoastimii, mii váikkuha odđa rekrutterema ealáhussii. Ledje maid ohcamat mat biehttaluvvojedje danne go ohcamat eai gullan vuoruhemiide ahte fanas galgá leat odđaset go 25 jagi boaris.

Doarjja juolluduvvui maiddái oktiibuot 2 033 000 ru gádjarrusttegi, vuostávdinstasuvnnaide ja guollejilliide buoridan dihte dili varasguliid fievrridanhástalusaid ektui báikkálaš vuostáiváldinrusttegi. Doarjja juolluduvvui maiddái ávdnasiid náláštuhhtimii mii váikkuha ovddideami ja barggolašvuoda lassáneami mariidnasuorggis.

Eanadoallu

Jagi 2010 eanadoallošiehtadus

Sámediggi lea buktán rávvagiid jagi 2010 eanadoallošiehtadussii. Sámediggi deattuhii earret eará dan ahte buoridit gánnáhahttivuoda eanadoalus, sihkkarastit rekrutterema eanadollui ja lasihit mielkeeriid unnimus doaluide.

Ovdan gessojuvvojedje maiddái hástalusat sávzaealáhusas dan geažil go masset nu ollu elliid boraspiriide. Sámediggi válddi ovdan maiddái gáibádusa eanadoallošiehtadusa konsulteremis. Eanadoallodepartemeanta ii miehtan dasa nugo maiddái 2009:s dagai.

Ovttasbargu eanadoalloorganisašuvnnaiguin

Sámedikkis lea leamaš mánga čoahkkima eanadoalloorganisašuvnnaiguin 2010:s. Borgemánus lei Sámedikkis čoahkkin Finnmárkku boanddaidservviin konsultašuvdnaortnega birra ja boraspiredili birra sávzadualus. Čakčamánu lei Sámediggi mielde cirkumpolára konferánssas Álttás eanadoalu birra davviguovlluin. Sámediggi dovddahii ahte lea duhtavaš go lea ovttasbargu eanadoalloáššiin davviguovlluin. Golgotmánus doalai Sámediggi čoahkkima Romssa boanddaidservviin lávgadet ovttasbarggu birra eanadoalloáššiin Romssas ja eanadoallošiehtadallamiid birra. Romssa boanddaidsarvi lea fuolas daid šaddovahágiid geažil maid boanddat Romssas gárte gillát 2010:s. Boanddaidsarvi lea evttohan ahte

iežasoaassi šaddovahágiid oktavuodas vuoliduvvo. Bealit sohpe ovttasbarggu joatkimis ja formaliseremis.

Doarjja eanadollui

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Dálá barggolašvuoda ja geavahusstruktuurra bisuheapmi

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 4 799 000 ru doarjjan eanadoalloulbmiliidda. Jagi loahpas lei geavahuvvon 5 007 000 ru. Mii lea 208 000 ru eanet go rámma lei. Ruđat leat válđoáššis geavahuvvon odđa visttiide ja doaibmavisttiid viiddis divodemiide. 2010:s ii ožžon oktage doarjaga stáhta mielkeeriid oastimii, danne go oktage odđaásaheaddji ii lean ohcan.

Ulbmilolahusa eavttuin čuožžu ahte unnimusat 10 doarjaga addojuvvon ealáhusdoliide geat leat nissonolbmot. 2010:s eai lean ohcciid gaskkas ovttaskas nissonolbmot geat livčče ožžon doarjaga eanadoalloulbmiliidda, nissonolbmot leat baicce ovddastuvvon bearašfitnodagaid stivrras.

Ávjovári álgoálbmotguovllu gielddat álggahedje ovdaproševtta man ulbmilin lea oažžut stuorát beroštumi eanadollui Porsáŋggus, Kárašjogas ja Guovdageainnus. Dán áŋgiruššama duogážin lea dat go dán golmma gielddas lea doalut sakka geahppánan. Sihke fylkkamánni, Innovašuvdna Norga ja Sámediggi leat láchčan dán proševtta. Jos váldoprošeahta álggahuvvo ja dainna lihkestuvvat, de sáhtta das šaddat fievrridanárvu maiddái eará guovlluide.

Duodji

Duoji ealáhusšiehtadus

Duodješiehtadusa mihttomearri:

- Ealáhuslaš duoji ovddideapmi stuorát gánnáhahttivuodain ja iežas buvttaduvvon gálvvuid vuovdin

Šiehtadusbealit Sámiid duodji, Duojáríid ealáhussearvi ja Sámediggi leat soahpan duodješiehtadusa jahkái 2011. Sámediggi deattuhii ovddidandoaibmabijuid vuoruheami ja Sámediggeráđđi dan seammás attii čielga signálaid das ahte iežas buvttaduvvon duodji galgá vuoruhuvvot 2011:s. Ollislaš rámma 2011:s lei 9,4 miljon ru. Bealit sohpe ahte vuđolaččat geahčedit doaibmadoarjjaortnega seammás go galget biddjojuvvot johtui bearráigeahččandoaibmabijut ortnega várás. Bealit sohpe maiddái ahte addit maiddái oasusserviide vejolašvuoda ohcat doaibmadoarjaga.

Sámediggi lea ráhkadahtán duoji doaibmadoarjjaortnega evaluerema. Duogáš dasa manne dát raporta dingojuvvui lei ahte oažžut buoret mearrádusvuodu duoji doaibmadoarjjaortnega rievdademiide. Raporta geavahuvvui maiddái vuodđodokumeantan šiehtadallamiin duodjeorganisašuvnnaiguin. Raporta maid Norut ráhkadii, čájeha ahte duojáríid gaskamearalaš vuovdindienas lassánii 54 %:in jagis 2005:s jahkái 2008. Norut árvoštalai maiddái doarjjaeavttuid, ja gávnnašii ahte buot duojárát geat ohcet doaibmadoarjaga leat geatnegahttojuvvon doallat rehketdoalu. Norut ii oainne makkárga hehttehusaid almmuheames ohcciid geat ožžot doaibmadoarjaga vaikko ohccit galggašedje almmuhit sin etnalašvuoda. Norut čilge dán dainna lágiin ahte láhka persondieđuid birra ii guoskka ealáhusdoliide.

Asplan Viak lea ráhkadan raportta duoji ekonomalaš ovdáneami birra. Dat čájeha ahte iežas buvttaduvvon dujiid vuovdindienas lea lassánan 132 870 ruvnnus 2006:s 186 841 ruvnuin 2008:s.

Doaibmaboadus lassánii maiddái seamma áigodagas. Raporta lea vuodđuduvvon ohcciid geat ožžot doaibmadoarjaga. Vástidanproseanta lea dattetge unni go dušše 33:s 57 ohcci gaskkas geat ohce doaibmadoarjaga 2008:s adde ollislaš vástádusa. 70 % ledje nissonolbmot ja 61 % ledje Guovdageainnus.

Duoji ealáhusšiehtadusa ollislaš rámma lei 9,21 miljon ru 2010:s.

Golahus juohkásii čuovvovaččat:

Ortnet	Bušeahhta	Golahus	Golahus % mielde
Doaibmadoarjja	3 650 000	3 415 333	93,5
Investeren- ja ovddidandoarjja	3 100 000	3 050 800	98,4
Duodjigávppit	550 000	549 000	99,8
Čálgoortnegat	150 000	59 140	39,4
Duodjistipeanddat	100 000	99 981	99,9
Fága ja ekonomalaš lávdegoddi	200 000	84 575	42,3
Duodjeorganisašuvnnat	1 560 000	1 560 000	100,00

Doarjja duodjeásahusaide

Bušeahhta 3 009 000 ru.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit doaimma
Duodjeinstituhtas ovddidan dihte
duodjeealáhusa

Duodjeinstituhtta lea virgádan duodjebagadeddjiid Romsii ja Norlándii. Árvoháhkánprográmma ruđat leat geavahuvvon dán ulbmilii. Instituhtas lea maiddái okta bagadeaddji Snoasas ja bagadandoaibma Guovdageainnus, maid instituhtta ruhtada dábbalaš doaibmadoarjagis maid oažžu Sámedikkis.

Sámediggeráđđi álggahii proseassa 2009:s árvvoštallan dihte Duodjeinstituhtta doaimma ja daid mihttomeriid mat instituhtas leat resursageavaheami ektui. Proseassain lea jotkojuvvon 2010:s. Sámedikkis lea ovddastus stivrras nugo boahťá ovdan Sámediggeráđđi ášahusdieđáhusas. Dasto eaktuduvvo ovddastus Duojáriid ealáhussearvi stivrras. Sámediggi áigu ovdánahttit Duodjeinstituhtta doaibmi organisašuvdnan duodjeealáhusa várás.

Duoji ealáhusšiehtadus

Doaibmadoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nannet iežas buvttaduvvon gálvvuid vuovdima

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 650 000 ru doaibmadoarjjan duoji ealáhusšiehtadusa várás.

Jagis 2010 lei doarjjastivra fápmudan ovddasvástádusa buot doaibmadoarjjaohcamiin hálddahussii. Oktiibuot meannuduvvojedje 60 ášši 2010:s. Njeallje ášši leat meannutkeahtá ohcama váilevaš duodaštusa geažil. Sihke doaibmadoarjjaortnega evalueren ja jahkásaš ekonomalaš rámma čájehit ahte doaibmadoarjja váikkuha duoji vuovdima nannema. Hástalussan lea kvalitehta dáfus sihkarastit ahte duodji mii buvttaduvvo lea ieš buvttaduvvon. Sámediggi áigu čuoovvilit dán 2011:s.

Investeremat ja ovddidandoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Duodjefitnodagaid ovddideapmi

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 3 100 000 ru investeremiidda ja ovddidandoarjjan duoji ealáhusšiehtadusa bokte.

Doarjjastivra juolludii oktiibuot 3 050 800 ru doarjjan ja dalle šadde 23 doarjjalohpádusa. Dás lei ásanastipeanda 654 000 ru mat juhkkjuovvojedje 5 ohccái.

Doaibmabidjun ledje buvttadanreaidduid investeremat, vuovdaleapmi, buvttavovddideapmi, fitnodagaid ásaheapmi, vuovdinčájáhusat ja odđa visttit.

Čálgoortnegat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Čálgoortnegiid bisuheapmi ámmátduojáriidda

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 150 000 ru duoji čálgoortnegii. Čálgoortnegii gullet buhtadus lassimávssu ovddas álbmotodjuui ja doarjja riegádahttima/adopšuvnna oktavuodas. Vihtta ohcci ožžo buhtadusa lassimávssu ovddas ja okta ášši guoskkai doarjagii riegádahttima/adopšuvnna oktavuodas.

Fága- ja ekonomiijalávdegoddi

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 200 000 ru fága- ja ekonomiijalávdegoddái. Duoji válđošiehtadusa mielde galgá fágálávdegoddi mearridit duodjeregistarii registrerenohcamiid. Fágálávdegoddi lea doallan sihke dábálaš čoaikkimiid ja telefončoaikkimiid. Dasto lea ráhkaduvvon raporta duoji ekonomalaš ovddideami birra.

Duodjegávppit

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Lasihit duodjebuktagiid vuovdima ja kvalitehtaduoji oainnusmahttin

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 550 000 ru duodjegávppiide. Olles rámma juogaduvvui golmma duodjegávpaí.

Sámi duodjeorganisašuvnnat

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit doaimma duodjeorganisašuvnnain ja šiehtadallanrievtti ealáhusšiehtadusa ektui

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 1 560 000 ru duodjeorganisašuvnnaide. Sihke Sámiid Duodji ja Duojáriid ealáhussearvi ožžo doaibmadoarjaga.

Boazodoallu

Vuovdindilli

Ovdal njuovvanáigodaga čakčat 2010 dieđihedje muhtun boazonjuovahagat ahte dain lei buot galmihánrájuuid dievva bohccobiergu ja ahte unnán jerret bohccobierggu márkanis.

Muhtun njuovahagat eai jodihan bierggu mii dain lei rájuin dakkár haddái mainna livččii ožžon doarvái dietnasa. Stuorámus hástalus lei Finnmárkkus. Dát dagahii dan ahte boazonjuovahagat eai sáhttán váldit bohccuid čakčááigodagas, ja go stuorámus njuovahat Finnmárkkus osttii bierggu vuosttažettiin Nuorta-Finnmárkkus. Orohagat Oarje-Finnmárkkus, mat eai beassan vuovdit bierggu, fertejedje ge danne luoitit ollu stuorát ealuid dálveeatnamiidda.

Sámediggi válldii ovdan dán váttis vuovdindili Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain juovlamánus 2010. Sámediggi oaivvilda ahte ráđđehusa biebm- ja eanapolitihkalaš dieđáhusas galggašii árvoštallat guhkesáiggi doaibmabijuid maiguin sihkkarastit buori ja dássidis vuovdindili. Doaibmabijut mat galggašedje buoridit vuovdin- ja njuovvandili boazodoalus lea okta fáttáin mii Sámedikki mielas lea mávssolaš fáddá konsultašuvnnain dán dieđáhusbarggu oktavuodas.

Bohccuid vuddjon

Sámediggái lea hui deatalaš bargat daid hástalusaiguin mat boazodoalus leat go masset ollu bohccuid ruovdemáđijaid alde ja gávndat čovdosa mii duhtadivččii buohkaid. Oahpásmuvvan dihte dáid váttisvuodaide leat Sámedikkis giđđat 2010 leamaš guokte stuorra čoahkkima boazodoaluin Norlánddas ja Davvi-Trøndelágas, váldoášsis dan birra go bohccot vuddjojit, muhto maiddái boraspiriid ja eará hástalusaid birra. Sámediggi oaivvilda ahte bohccuid vuddjoma hehttema čuovvoleami ferte bidjat guovddáži Nationála fievrriidánplána čuovvoleami oktavuodas ja eará áigequovdilis proseassaid oktavuodas ráđđehusas.

Rávvgat boazodoallošiehtadussii 2011/12

Sámedikki rávvagiin jagi 2011/12 boazodoallošiehtadussii lea biddjojuvnon guovddáži earret eará:

Boazodoalu ekonomalaš rámmat leat rievdan hui unnán mañimuš 10 jagiin. Boazodoallošiehtadusas ii váldojuvvo doarvái bures vuhtii dábálaš haddegoarkjun, dietnasa lassáneapmi dahje dat hástalusat mat boazodoalus leat. Sámedikki oaivila mielde galggašii boazodoallošiehtadusa ekonomalaš rámma stuorrut.

Sámediggái lea deatalaš ahte boahtteáiggi njuovvanstruktuvra, rámmaeavttut ja vuovdinovddideami doaibmabijut buoriduvvošedje ja dat attášedje einnostanvejolaš ja sihkkaris ekonomalaš rámmaid. Sámediggái lea deatalaš ahte boahtteáiggi njuovvan- ja vuovdinstruktuvrras gozihuvvošii maiddái sámi árbevirolaš duodji ja biebmobuvttadeapmi.

Sámediggái lea hui deatalaš ahte eanet nisssonolbmot gávnnášedje bargosaji boazodoalus. Boazodoallu lea bearašvuđot ealáhus. Dát struktuvra lea árbevirolaš boazodoalu oassi. Deatalaš lea láchit diliid nissonoasi lasiheapmái ealáhusas. Dát buorida árvoháhkama ja sihkkarastá buoret ekonomalaš eavttuid. Vuodđoealáhusain leat sámi nisssonat deatalaš árbedieđuid gaskkusteadđjit. Nisssonolbmot hálddašit sámi giela, kulturmáhtolašvuoda ja máhtolašvuoda maid lea ávkkálaš gozihit buot proseassain ealáhusas. Vuodđoealáhusat ráhkadit guovddáš máhttoarenaid árbedieđuid suodjaleapmái, ovddideapmái ja gaskkusteapmái. Dát arena geahnohuvvá mealgat jos nisssonat eai leat mielde.

Boazodoallošiehtadusas várrejuvvo 2 miljon ru jahkásaččat Sámedikki bušehttii. Šiehtadusbealit leat bivdán Sámedikki geavahit dáid ruđaid doarjjan boazodoalu lassiealáhusaide. Sámediggi oaivvilda ahte lea eahpeiddolaš go šiehtadusbealit leat mearridan čanastagaid dáid ruđaid geavaheapmái. Sámediggi ferte oážžut vejolašvuoda addit doarjaga boazodollu iežas politihkalaš mihttomeriid vuodul. Eanadoallošiehtadusas várrejuvvo 2 miljon ru jahkásaččat Sámedikki bušehttii, almmá ahte dasa movt Sámediggi geavaha ruđaid

biddjojuvvojit čanastagat. Sámediggi evttoha ahte boazodoallošiehtadusa bealit váldet eret čanastagaid dáin ruđain Sámediggái.

Sámedikki rávvagiin jagi 2011/12 boazodoallošiehtadussii lea daddjojuvvon man deatalaš livččii jos ásahuvvošedje sierra ortnegat boazodoallošiehtadusa rekrutterenoasis. Sámediggái lea deatalaš ahte ásahuvvojit dávgasis sohka buolvamolsunortnegat, nu ahte eanet nuorain livččii vejolašvuohta searvat ealáhussii. Fágareiveortnet boazodoalus doaibmá bures ja dat lea okta rekrutterendoaibmabijui boazodoallošiehtadusas mat eai leat galle. Jagi 2010 boazodoallošiehtadallamiin ságaškušše šiehtadusbealit dan birra ahte heaittihit fágareiveortnega boazodoallošiehtadusa bokte. Jos ortnet váldojuvvoš eret šiehtadusas, de lea deatalaš oažžut buori čuovvoleami fylkkagiielddaid beales sihkkarastin dihte ahte ortnet bisuhuvvošii dohkálaš vuogi mielde.

Sámediggi lea sámiiid álbmotválljen orgána ja das lea geatnegasvuohta gozihit boazodoalu vuoigatvuođaid ja beroštumiid. Dát mearkkaša dan ahte Sámediggi ferte searvvahuvvot eanet go odne proseassaide mat leat deatalaččat boazodollui ja mat sáhttet buktit rievdadusaid. Dán vuođul lea Sámediggi rávvagiin jagi 2011/12 boazodoallošiehtadussii dadjan ahte lea lunddolaš ahte departemeanta konsultere Sámedikkiin stáhta fáldadaga birra boazodoallošiehtadussan.

Sámediggi lea ollu gerddiid váldán ovdan dássásaš meannudeami go guoská divatgeahpádussii investeremiin ja doaibmaruđaid ektui boazodoalus. Guolástus-, eanadoallo- ja fievrridanealáhusas leat sierra divortnegat doaibmaruđaid ja boaldámušdivadiid várás. Váttis lea áddet dan go stáhta ii mieđit Sámedikki gáibádussii ahte addit boazodolliide dan seamma divortnega mii lea eanadoalus. Daid positiivvalaš signálaid vuođul maid Sámediggi lea ožžon sierra departemeanttain, lea Sámediggi beahttašuvvan go dat ii čovdojuvvon 2011 stáhtabušehtas. Sámediggi vuordá ahte dát deatalaš gáibádus čovdojuvvo jođánepmosit.

Sámedikkis leat leamaš gulahallančoahkkimat Norgga Boazosápmelaččaid Riikaserviin (NBR) miessemánus ja skábmmánus 2010. Dáin čoahkkimiin ságaškuššui dárbu oažžut ovddastuslaš lávdegotti man mandáhtan livččii árvvoštallat beliid mat eai reviderejuvvon ođđa boazodoallolágas. Sámediggi oaivvilda ahte dat proseassat mat vejolaččat álggahuvvojit galget čađahuvvot lávga ovttasbargguin boazodoalu ovddasteddjiguin.

Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna

Sámedikki dievasčoahkkinn mearridi 10.06.2010 doarjut boazoguohtunkonvenšuvdna bajimus ulbmila, ja oaivvilda leat mearrideaddjin ahte konvešuvdna sihkkarastá einnostañvejolašvuođa, rabasvuođa ja oadjebas rámmaid ráđjerastideaddji boazodollui. Dattetge oaidná Sámediggi dan váttisvuohtan jus boazoguohtunkonvenšuvdna oktan daid evttohuvvon guovloprotokollaiguin Sáltoduoddara orohaga rájes davásguvlui, dahkkojuvvojit gustojeaddjin nu guhká go Sámedikki oaivila mielde leat leamaš sihke čielga váilevašvuođat proseassas ovdal dáid guovlluid guovloprotokollaid mearrideami ja váilevaš vuhtiiváldin dan duohta geavaheami maid Norgga bealde boazodoallit leat doaimmahan. Sámediggi eaktuda ahte šiehtadallama čielga váilevašvuođat, mat leat dagahan ahte muhtun guovloprotokollat mat gusket guovlluide Sáltoduoddaris davásguvlui, eai váldde vuhtii Norgga bealde orohagaid guohtuneanandárbbuid dohkálaččat, njulgejuvvojit dakko bokte ahte álggahuvvo proseassa mii sihkkarastá konvenšuvdnaevttohusa ulbmila.

Boazodoalu riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáš

Sámediggi lea gulahallan ja konsulteren Ođasmahttin, hálldahus- ja girkodepartemeanttain (OHD) boazodoalu riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáža njulggadusaid ođasmahttima birra, mii ovdal lei

ICR. Sámediggi bivddii konsultašuvnnain rolla nammadeaddjin stivrii. OHD ii váldán vuhti Sámedikki gáibádusas dás. Sámedikkis ii leat nammadanriekti iige evttohanvuoigatvuohta riikkaidgaskasaš fága- ja gaskkustanguovddáža stivrii. Ođđa njuolggadusat mearriduvvojedje 1.7.2010.

Boraspiret

Sámediggi lea doallan boraspireseminára Stjørdalaskábmamánus 2010. Seminára olahusjoavkun ledje njeallje davimus regionála boraspirelávdegotti, ja eará áigequovdilis hálddašan- ja ealáhusaktevrrat ja politihkkárat. Regionála boraspirelávdegottiid Sámedikki lahtut ledje mielde semináras. Seminára ulbmilin lei addit buoret vuodu oktasaš čovdosiid gávdnamiid boraspiriid ja boazodoalu gaskasaš oktavuodas, hálddašeami, dutkama ja boazodoalu máhtolašvuoda ja vásihusaid vuodul. Seminára logaldalliin lei viiddis govdodat ja vásihusat, ja sii leat mielde addimin rávvagiid mat sáhttet leat ávkkálaččat hálddašanoctavuodas.

Sámediggi lei bovden Birasgáhttendepartemeantta ja Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta dán seminárii. Departemeanttat ledje dušše mielde semináras dalle go dolle iežaset sáhkavuoruid. Sámedikki oaivila mielde lea deatalaš ahte departemeanttat servet dán lágan semináraide. Dieinna lágiin ožžot sii máhtolašvuoda dan birra makkár hástalusaiiguin sámi ealáhusat rahčet go guoská boraspireváltisvuhti.

Ođđa boraspireláhkaásahus bođii fápmui čakčamánu 27. b. 2010 ja Sámediggeráđđi lea skábmamánus 2010 nammadan lahtuid boraspirelávdegottiide guovlluide 5 - 8. Rievdadusat boraspireláhkaásahus leat addán Sámediggeráđđái stuorat vejolašvuoda deavdit eavttuid regionála fakkasteami ja dásseárvvu ektui sohkabeliid gaskka lahtuid nammadeami oktavuodas. Sámediggeráđđi sáhtta dál nammadit gean háliida, dan sadjái go ovdal sáhtte nammadit lahtuid dušše Sámedikki áirasiid

gaskkas. Dasa lassin lea ođđa láhkaásahus addán buoret sámi ovddastusa lávdegottiin. Sámediggi sáhtta nammadit guokte lahtu golmma davimus lávdegodái, dan sadjái go ovdal dušše ovtta lahtu. Sámediggi lea hui duhtavaš konsultašuvdnabohtosi boraspireláhkaásahusa ektui.

Sámediggeráđis leat leamaš konsultašuvnnat juovlamánus 2010 Birasgáhttendepartemeanttain ja Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain raportta čuovvoleami birra maid bargujoavku lea ráhkadan dan ektui ahte unnidit nággodási boraspiriid ja boazodoalu oktavuodas Davvi-Trøndelágas. Čeahkkimis lei mielde maidái Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta (OHD). Ášši čuovvoluvvo ođđa konsultašuvnnaiguin ođđajagis.

Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma Doarjjaortnega mihttomearri:

- Birgenvejolaš lotnolasdoaimmat
- Ođđa fitnodatjurdagat ja ođđa doaimmat

Jagi 2010 bušeahas lei várrejuvnon 3 150 000 ru investeren- ja ovddidandoaimbajuide lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmmii. Geavahuvvon lea 5 599 000 ru ja dat lea 177 % bušeahhtarámmas. Eanaš oassái váldojuvvui ruhta doarjagiid ruovttoluottageassimiin.

53 ohcci ohce doarjaga lotnolasealáhusaide. Golbma ohcama sáddejuvvojedje ruovttoluotta almmá realitehta meannudeami haga. Ohcciid gaskkas ledje golbma nissonolbmo, 21 almmáiolbmo ja 26 fitnodaga. Dan 50 ohcamis mat meannuduvvojedje lei ohcansubmi 12 948 000 ru. 35 ohcama ožžo doarjaga ja 15 ohcama hilgojuvvojedje. Gaskamearálaš doarjja lei 160 000 ru.

Ulbmil ahte 40 % ásanstipeanddain galggai mannat nissonolbmuide ii leat eisege olahuvvon. 2010:s bohte 8 ásanstipeandaohcama, ja beare almmáiolbmui. Oktii buot juolludii Sámediggi 717 000 ru guđa ásaheaddjái. Stipeandda rámma lei 600 000 ru. Lea maidái

nu ahte ohcamiid gaskkas ledje oppalaččat unnán nissonolbmot. 53 ohcama gaskkas sáhtte defineret ahte golbma ohcama bohte nissonolbmui. Dás mii fertet lasihit dan ahte 26 ohcama gaskkas fitnodagain ledje sihke nissonolbmot ja almmáiolbmot duogábealde.

Čielggadanprošeavttat ja eará doaibmabijut Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 850 000 ru čielggadanprošeavttaide ja eará doaibmabijuide.

Sámediggi bivddii VINN čuoovvolit ásaheddjiid máttasámi guovllus. Olahusjovkui gullet dat doallit main leat lotnolasealáhusat ja geat leat ožžon doarjaga Sámedikkis ealáhusovddideapmái. Unnimusat 15 doalli galget leat mielde čuoovolanbarggus. Galget dollojuvvot golbma čoagganeami ja vuosttaš galgá dollojuvvot guovvamánus 2011.

Njukčamánus 2010 doalai Sámediggi seminára meahcástanealáhusaid birra. Dán seminára čuoovvoleapmin lágidi Sámediggi čakčamánus oahppomátki sidjiide geat plánejit álggahit sáivaguollebivdduin dahje turismaealáhusain. Oktii buot serve 12 ealáhusdoalli oahppomátkái Anárjávrii gáddái. Oasseváldit besse oahpásmuvvat dasa movt sáivaguollebivdu lea organiserejuvvon Davvi-Suomas. Sii ožžo maiddái eahpeformálalaš oktavuodaid suoma beale doliiguin ja oasseváldit oahpásmuvve buorebut guđet guimmiineaset.

Sámediggi lea addán 300 000 ru doarjjan prošeavtta ”Sel i lokal kultur og fjordutvikling” čađaheapmái maid Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáš Billávuonas dál lea čađaheamen. Prošeavtta ulbmilin lea gozihit báikkálaš máhtolašvuodá njuorjjobivddus ja dan geavahas báikkálaš resursan. Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáš áigu dainna prošeavttain bidjat fokusii árrjalaš riddonjurjohálldašeami bivdduin ja daid njuorjjobuktagiid gozihemiin maid vuotnaresursa addá. Ovdal ávkkástalle njuorjuiguin árbevirolaš resursan, muhto odđaset áiggis lea dát ávkkástallan váidon.

Báikkálaččat oidnet dárbbu dássedettolaččat ávkkástallat njuorjuiguin. Finnmárkku vuotnagiellat leat mánggaid jagiid ángirusšan ja addán ekonomalaš doarjaga njuorjjobivdui vuonain. Danne vai easttašedje daid vahágiid maid ollu njuorjot dagahit guolástusaide. Orru dattetge nu ahte doaibmabijuid ferte oktiordnet buoret vuogi mielde ja vai guovddáš ja regionála eiseválddit váikkuhivčče riddonjurjuid ollislaš hálddašeapmái.

Duoji fidnooahppiortnet

Doarjjaortnega mihttomearri:

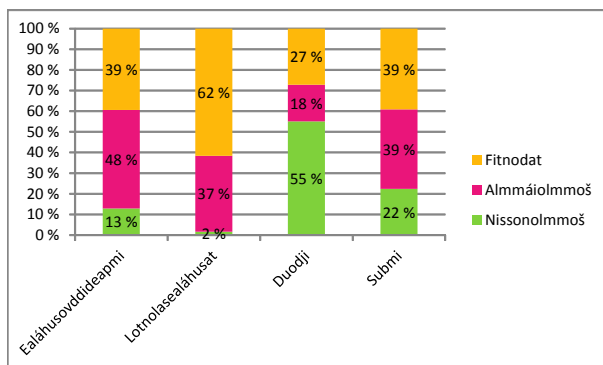
- Duodjealáhusii rekrutteren

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 1 500 000 ru duoji fidnooahppiortnega várás. Čakčat 2010 válddi Boazodoalu ja duoji oahppokantuvra vihtta odđa fidnooahppi. Jahkemolsumis ledje 10 fidnooahppi. Gávccis sin gaskkas leat Finnmárkku ja guokte Trøndelágas.

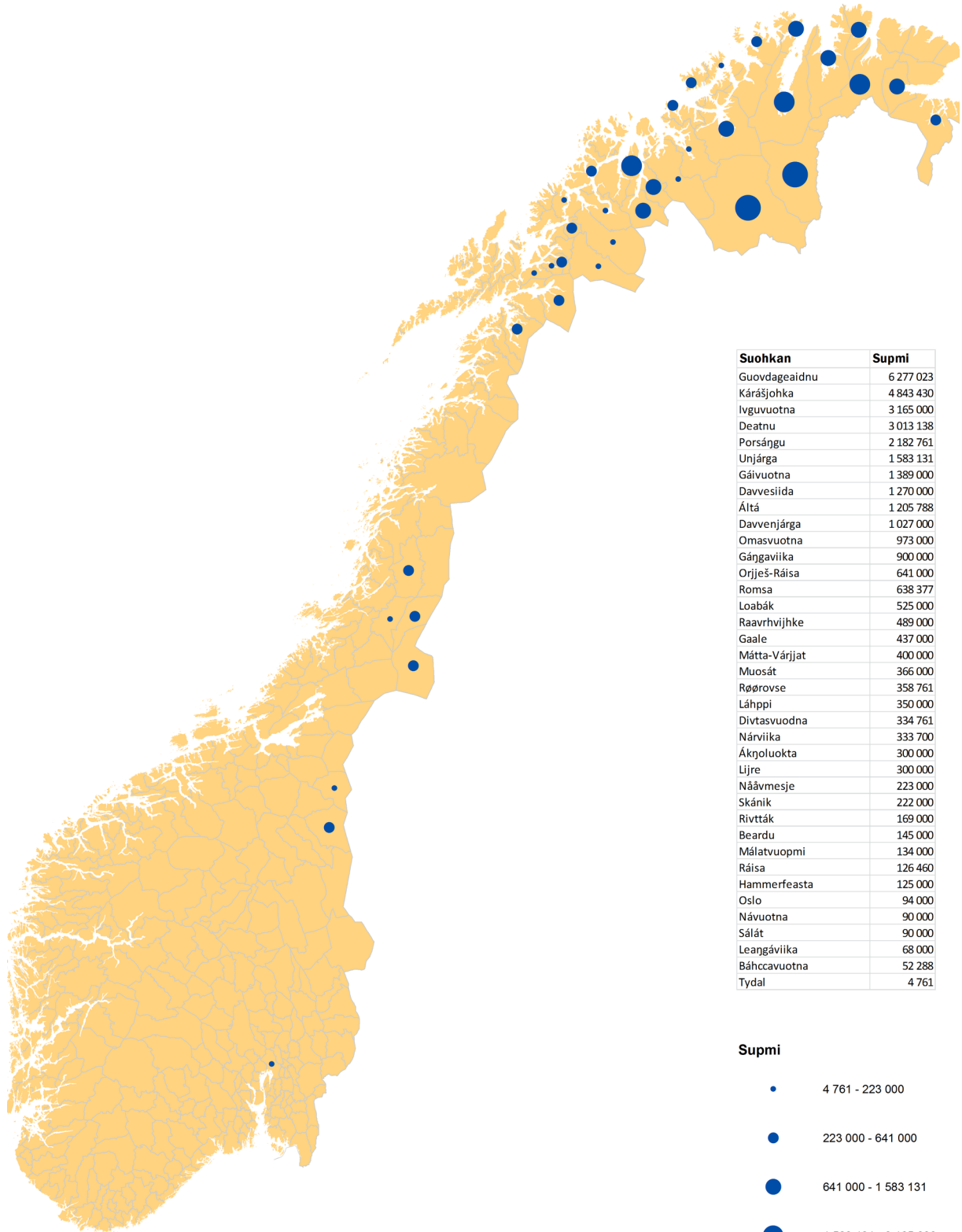
Čoahkkáigeassu ohcanvuđot ealáhusain

Sámedikki doarjja ealáhusulbmiliidda dievasmahtá eará ruhtadanortnegiid ja sáhtá ruhtadit ja vuoruhit surggiid maid earát eai sáhte.

Govvosis vuolábealde sáhtá oaidnit movt juolluduvvon doarjja ealáhusovddideapmái, lotnolasealáhusaide ja duodješiehtadussii lea juohkásan nissonolbmuid, almmáiolbmuid ja fitnodagaid gaska, ja ollásit ortnegiin.

Kárta vuolábealde čájeha movt juolluduvvon doarjagat 2010:s leat juohkásan ohcanvuđot ortnegiin ealáhusaid siskkobealde.

6 Areálat, birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Sámedikki váldoulbmilin barggus areálaiguin, birasgáhttemiin ja kultursuodjalemiin lea sihkkarastit areálaid ja resurssaid ceavzilis ávkástallama sámi guovlluin sámi historjjá ja sámi árvvuid vuodul. Dáid guovlluid ja resurssaid ávkástallan galgá leat vuodđuduvvon sámi vuoigatvuodaide. Ceavzilis ja guhkes áiggi perspektiiva galgá deattuhuvvot.

Sámedikki barggu oktavuodas areálaáššiiguin lea sáhka das ahte sámi beroštumit galget gozihuvvot dalle go mearrádušat areálageavaheamis dahkkojuvvojit. Sámi kulturmuittut geavahuvvojit sámi leahkima duodašteapmái sámi guovlluin. Sámediggi lea gulaskuddanásahussan kulturmuittobarggus plánaáššiin ja stuorát huksenáššiin. Dán oktavuodas registrerejuvvojit ollu sámi kulturmuittut.

Areálat

El-rávnji huksen

Sámediggi lea 2010:s meannudan 219 ášši main lea leamaš sáhka el-rávnji ja el-fápmolinjáiid huksemis. Áššit leat leamaš unnit ja stuorát, unnimus lei 22 kV el-fápmolinjá earáhuhttin ja stuorámusaid gaskkas ledje stuorát bieggafápmorusttegat.

Sámediggi lea ráhkadahtán raportta mii buohtastahtá kvantitatiivva vejolašvuoda hukset bieggafámu Finnmárukui ja Rogalándii. Dán raporta konkludere ahte dilis bieggafámu huksemii leat buorit goappašii fylkkain. Goluid ja gaskkaid geažil lea dattetge bieggafámu fievrredeapmi mealgat buoret Rogalánddas.

Raportta vuodul oaivvilda Sámediggi ahte bieggafámu fievrredeapmi Finnmárukus odne ii leat gánnáhahtti.

Sámediggi lea almmolaš digaštallamis energijahuksema birra davvin buktán eará kritihkalaš gažaldagaid. Bieggafápmoproševttaid ekonomii ja addá heajos vuodu ođđa el-fápmolinjáiid ruhtadeapmái. Ođđa bieggafámu mii buvttaduvvo davvin lea hirbmat guhkes gaska márkaniin. Fertešii logenar miljárdaid ruvnuid ovddas dahkat investeremiid jos ođđa neahta davvin máttás galggašii hukset. Paradoxan lea maiddá dat go álgoálbmotguovllut davvin orrot fertemin guoddit stuorámus nođiid váidudeaddji doaibmabijuin dan oktavuodas go nu gohčoduvvon ruoná energija huksejuvvo.

Go guoská el-fámu huksemii de lea Sámediggi 2010:s konsulteren maiddá Oljo- ja energija-departemeanttain (OED) ja Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtain (NČE) suoidnemánu 1. b. 2005 gonagaslaš resolušuvnna ektui konsultašuvnnaid hárrái stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskka, ja šiehtadusa Sámedikki ja NČE gaskka, beaiváduvvon 31.3.2009.

Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnna Oljo- ja energijadepartemeanttain 132 kV-el-fápmolinjá huksemis Vevelstad ja Brønnøy gielddain. Boazodoalloorohat, guovllustivra ja Sámediggi leat dovddahan ahte el-fápmolinjá giddešii johtingeainnu boazodoallolága § 22 mielde. OED konkludere nu ahte johtingeaidnu giddejuvvošii dušše fysihkalaččat. Dát ii soaba Birasgáhttendepartemeantta ja Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta árvvoštallamiidda boazodoalu fáddágihppagis ja plánemii plána- ja huksenlága mielde. Justiisadepartemeantta lea árvvoštallan gažaldaga, ja doarju dán oainnu. Sámediggi vuordá dál oktavuoda váldima OED:s viidáset konsultašuvnnaid ektui. Sámedikkis lea leamaš lávga oktavuoha guoskevaš boazodoalloorohagain dán áššis.

Bieggafápmohuksema konsešuvdnaohcamiid oktavuodas Fosennjárggas lea Sámediggi váidán Norgga čázadat- ja energiijadirektoráhta (NČE) konsešuvdnamearrádusa mii guoská Roan bieggafápmorusttegi, Storheia bieggafápmorusttegi ja maiddái plánejuvvon 420 kV el-fápmolinjái Namsos - Roan - Storheia. Dan vuodul go boazodoalu ealáhusvuodus Fosenis fuotnána. Váiddameannudeapmi konsultašuvnnaiguin ii leat vel álggahuvvon.

Sámediggi lea álggahan konsultašuvnnaid NČE:in go guoská Statnett konsešuvdnaohcamiid hukset odđa 420 kV el-fápmolinjá Báhcavuona ja Hámmárfeastta gaskka. Dát lea bajidan soames prinsihpalaš gažaldaga dáid konsultašuvnnaid čađaheami hárrái, gč. Sámedikki šiehtadusa NČE:in. Jearaldahkan lea ahte makkár dieđut galget biddjojuvvot ovdan ja makkár áiggis. Sámediggi ja NČE leat gulahallamin movt dán geavahusas galggašii čoavdit.

Odđa rusttegiid huksema ja lokaliserema el-fámu buvttadeami várás stivre ollu guoros kapasitehta fievrriidanneahtas. Dát, ovttas dainna go stáhtas lea geatnegasvuohta meannudit buot áigejuovdilis huksenohcamiid, dagaha ahte dán lágan el-fápmobuvttadeami mángga láhkai stivre “Vuosttamuššan millui prinsihppa”. Dán lágan vuohki boahťá álkidit vuostálaga sávaldagain ahte ollislaččat hálddašit guovlluid. Dát sáhtta rihkkut maiddái álbmotrievttálaš prinsihpa sámi kultuvrra suodjaleamis.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Jijnevaerie sámečearuin Ruota bealde. Dan oktavuodas go Norgga stáhta áigu Statkraft (Statkraft SCA) ja sin plánaid bokte hukset bieggafápmorusttega Jijnevaerie sámečearu govddáš boazoguohtonguoovlluide. Proševtta namma lea Vindkraft Norr man áigumuššan lea bidjat 417 bieggamillu dálveguohtoneatnamiidda. Jos plánat álggahuvvojit, de mearkkaša dat dan ahte bearašjoavkku olles dálveguohtoneatnamiid ii šat sáhte geavahit ja čearu guokte johtingeainnu giddejuvvojit. Plánaide lea addojuvvon konsešuvdna. Sámečearru váiddii konsešuvnna

ja dasa miedihuvvui muhtun muddui. Goappašat bealit leat váidán mearrádusa. Sámediggi Norgga bealde lea váldán ovdan dán ášši Olgoriikadepartemeanttain ja áigu čuovvolit dan Statkraft ektui.

Suodjaleapmi

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii ášši 33/10: Suodjalanproseassat sámi guovlluin 2010:s. Sámediggi oaivvilda ahte dat go sámit ieža galget meroštallat sávaldagaid servodatovddideapmái ja bidjat eavttuid iežaset guovlluid geavaheapmái dávista ON álgoálbmotvuoigatvuođaid julggaštussii ja ILO-konvenšuvdnii nr. 169. Dát guoská maiddái gažaldagaide ahte galget go guovllut suodjaluvvot. Sámi ávkkástallan guovlluin ii leat árbevirolaččat goaridan luondduárvvuid. Ávkkástallan lea dagahan dan ahte guovllut dál adnojuvvojit gáhttenárvosazžan, danne go dat leat luondduviđa čábbát ja unnán dahje eai oppanassiige teknikalaččat lihkahallojuvvon.

Sámediggi áigu bargat dan ala vai dan movt báikegottiid olbmot leat geavahan iežaset resursaguoovlluid galgá sáhttit fievriridit odđa buolvvaide, ja dat lea sámi álbmoga kultuvrralaš leahkima vuodđu. Dát mearkkaša dan ahte Sámediggi galgá sáhttit searvat mearrádusaide das movt guovllut ja resurssat galget hálddašuvvot ja geavahuvvot boahteáiggis. Dát guoská maiddái guovlluide mat stáhta mielas leat gáhttenárvosáččat. Sámediggi deattuha ahte lea dárbu fievriridit árbevirolaš sámi ávkkástallama viidáseappot vejolaš guovllugáhttema oktavuodas. Eaktuduvvo ahte suodjaleapmi ii hehte sámi meahcceávkkástallama ja ahte guovllugáhtten ii váikkut negatiivvalaččat sámi kultuvrii, boazodollui, meahcceávkkástallamii, ealáhusbargui ja servodateallimii. Sámediggi háliida dakkár čovdosiid maiguin sihkkarastojuvvo maiddái dat ahte kulturvuodot ávkkástallamis lea vejolašvuohta geavahit odđaáigásaš veahkkeneavvuid.

Rádddehus lea Birasgáhttendepartemeantta (BD) bušeahhtaproposišuvnna bokte, Prop.1 S (2009-2010) ovddidan suodjalanguovlluid várás odđa hálldašanmálle. Odđa málle siskkilda sihke stuorra suodjalanguovlluid nugo álbmotmehciid ja eanadatsuodjalanguovlluid, suodjalanguovlluid dan oktavuodas go leat oktasaš rájit, ja smávva suodjalanguovlluid hálldašeami. Odđa hálldašanmálle mearkkaša ahte álbmotmehciid, eará stuorra oktalaš suodjalanguovlluid ja suodjalanguovlluid galgá gielddaid gaskasaš, politihkalaččat čohkkejuvvon álbmotmeahce-/suodjalanguovllu stivra hálldašit. Stivrras galgá leat ovddasteaddji juohke guoskevaš gielddas ja dasa lassin okta guđege guoskevaš fylkkagielddas. Guovlluin gos leat sámi beroštumit galgá maiddái Sámediggi nammadit ovddasteaddji stivríi. 33 álbmotmeahci gaskkas mat leat mearriduvvon Nannán-Norggas, de leat 19 dain ásahuvvon sámi guvlui. Jagi 2010 áigge leat Sámediggi ja BD soahpan čoahkkádusa 11 álbmotmeahci/suodjalanguovlluid stivrraide sámi guovllus.

Gonagas stáhtarádis mearridii 05.02.2010 Sjunkehatten álbmotmeahcci Norlándda fylkkas maŋŋá go Birasgáhttendepartemeanta ja Sámediggi soabaiga. Sámediggi lea miehtan maiddái meahcesuodjaleapmái luonddureserváhtan guđa unnit guovllus Máttá-Trøndelágas ja Davvi-Trøndelágas mat suodjaluvvojedje 2010:s. Sámedikki ja Birasgáhttendepartemeantta gaskka leat leamaš konsultašuvnnat Rohkunborri álbmotmeahci, Bearddu suohkanis Romssas loahpalaš suodjalanevttohusa birra. Šattai ovttamielalašvuohta dan guovtti báhcán čuoggáin sámi beroštumiid ja rámmaid deattuheami oainnusmahttima birra go guoská Sámedikki ovddastussii álbmotmeahce-stivrras. Departemeantta beales leat vel báhcán loahppačilgehusat Dálma sámečearuin. Seamma konsultašuvdnačoahkkimis sohppojuvvui ahte Divttasvuotna-Hellemo guovllu mariidna suodjalanplána álggaheapmi 2010:s sáhtta dieđihuvvot. Dat vuotnaguovlu meannuduvvo bargolávdegottis ovttas eará

guovlluiguin oasis 2 mariidnasuodjalus. Lea maiddái ságáškuššojuvvon ahte jeagge- ja njuoskaeatnamiid suodjalanplána barggu oktavuodas viidáseappot Finnmárkku fylkkas sáhtta ásahuvvot sierra bargolávdegoddi mii galgá veahkehit fylkkamáni suodjalanplánabarggu.

Daid suodjalanproseassaid stáhtus mat leat sámi guovlluin:

- Suodjalanguovlu Goahteluobbalis Guovdageainnu suohkanis: sáddejuvvon Birasgáhttendepartementii, Sámediggi lea vuordimin konsultašuvnnaid
- Anárjoga álbmotmeahci viiddideapmi Kárášjoga gielddas: sáddejuvvon Birasgáhttendepartementii, Sámediggi lea vuordimin konsultašuvnnaid
- Návetvuomi ja Njemenjáiku eatnadatsuodjalanguovlu Romssas: ovttamielalašvuohta Birasgáhttendepartemeantta ja Sámedikki gaskka. Mearrádusa dahkan vurdojuvvo odđajagis 2011- Sundsfjordfjellet álbmotmeahcci Norlánddas: sáddejuvvo Norlándda fylkkamánnis Luondduhálldašan direktoráhtii. Sámediggi lea vuordimin konsultašuvnnaid.
- Dáapma álbmotmeahcci Fosennjárggas Davvi- ja Máttá-Trøndelágas: bargojoavku mas lea sámi ovddastus lea gieskat ásahuvvon. Sámediggi lea nammadan 4 olbmo 14 lahtu gaskkas.
- Logeneare mearra- ja vuotnaguovllu Davvi-Norggas maritiibmasuodjalusas: Bargojoavku mas leat ovcci olbmo sámi ovddastusain. Bivdi – mearrasámi bivdo- ja guolástusorganisašuvnnas leat guokte lahtu ja Vuotnabivdiid searvvis okta lahttu.

ILO dieđáhusat ILO konvenšuvnna nr. 169
álgoálbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain
čuoovoleapmái

ILO áššedovdikomitea lea guovvamánus
2010 addán árvoštallamiid dasa movt
Norga čuoovola ILO 169 konvenšuvnna
álgoálbmogiid birra iešmearrideaddji stáhtain.
Dát árvoštallamat bidjet deatalaš čanastagaid
ja rámmaid Sámi vuoigatvuođalávdegotti
čuoovoleapmái. ILO dieđáhusain Norgii
bivdojuvvo diehtujuohkin das movt Sámedikki
njuolggadusat rievdan meahceávkástallamis
Finnmárkkulága § 4 mielde heivehuvvojit,
ja movt sámi vuoigatvuođat ja beroštumit
váldojuvvojit vuhtii mearrádusproseassain mat
gusket rievdan meahceávkástallamii. Dasto
dovddahuvvo ahte vuoigatvuođaid kártemis
ferte bidjat vuođđun 14. ja 8. artihkkaliid, ja ii
leat iešalddis čielggas ahte nationála láhkaaddin
ollásit dávista konvenšuvnna artihkkaliidda.

ILO buorrindohkkeha stáhta eiseválddiid ja
Sámedikki gaskasaš konsultašuvdnašiehtadusa
deatalaš lávkin konsultašuvnnaid
sihkkarastimis konvenšuvnna ektui. Dat bivdet
eiseválddiid ja Sámedikki árvoštallat vugiid
movt meannudit soahpameahttuovuoda
konsultašuvdnašiehtadusa čuoovoleamis,
erenamážit čuoovovačča ektui:

- doarváí árra diehtujuohkin ja konsulteren
- galgá leat čielggas goas konsultašuvnnaid
álget konkluderet
- ahte oainnuid almmolaččat almmuheapmi
konsulteremiid oktavuođas sáhtta fuonidit
luohttámuša dasa ahte konsultašuvnnaid
dáhpuhuvvet buriin jáhkuin

ILO deattuha ahte Sámi
vuoigatvuođalávdegoddi galgá čuoovolvot
konsultašuvnnaiguin ja ahte sirdinortnegat
vuoigatvuođaid sihkkarastima várás fertejit
álggahuvvot vuorddedettiin gárvvistuvvon
kártenproseassaid. Go guoská ruvkedoibmii,
de oaivvildit čielgasit ahte ovddut das eai
leat čadnojuvvon eanaeiggátvuhtii. Ortnet
ferte heivehuvvot ovttaskas diliide ja áššuide.

Ortnega Finnmarkkus man oktavuođas
Finnmarkkuopmodahkii addojuvvo aliduvvon
vuođđoeaiggátdivat, berrejit ráđđehus ja sámiiid
ovddasteaddji orgána geahčadit ovttas. ILO
bivdá maiddái ráđđehusa eandalii oazžut sadjai
ollislaš minerálaš olles árbevirolaš sámi
guovllu várás, ja dassážiigo dát lea sajis fertejit
sámi vuoigatvuođat sihkkarastojuvvot.

Sámi vuoigatvuođalávdegoddi

Sámediggi lea bargan ráđđehusa ektui vai
boadašedje johtui konsultašuvnnaiguin
Sámi vuoigatvuođalávdegotti NAČ 2007:13
čuoovolemiin. Justisdepartementii sáddejuvui
notáhta dávistettiin juovlamánu 2009 čoahkkima
šiehtadussii evttohusain movt struktureret
viidáset barggu. Sámediggi lea ollu gerddiid
jearralan dieđuid dán birra departemeanttas.
Dál lea šiehtaduvvon álggahančoahkkin
politihkalaš dásis konsultašuvdnaproseassa birra
guovvamánus 2011. Dán čoahkkima fáddán
lea dat ahte movt konsultašuvdnaproseassa
galgá čađahuvvot. Dát bargu šaddá gáibidit ollu
boahteáiggis.

Dattetge lea sivva muittuhit ahte
gažaldat vuoigatvuođaid kártema láchkii
čatnamis olggobealde Finnmarkku ja
konsultašuvdnajuolggadusat lágaid ja
hálddahušlaš doaibmajuid ektui leat dakkár
gažaldagat mat oalle guhkás leat rievttálaččat
čielggaduvvon Finnmarkkulága mearrádusa
bokte ja konsultašuvdnaproseassa
mearrideami bokte gonagaslaš resolušuvnna.

Riddoguolástuslávdegoddi

Sámediggi lea 2010:s vuoruhán
Riddoguolástuslávdegotti barggu. Guolástus-
ja riddoministtar čujuhii ovttá čoahkkimis
juovlamánus ahte son dál čuoovvii ráđđehusa
dási hálddahušlaš konsultašuvnnaid
konklusuvnnaid, ja ahte son doaivvui

čielggasmahttima ođđajagis. Jáhku mielde čađahuvvojit politihkalaš konsultašuvnnat fas jagis 2011.

Finnmárkkuopmodat (FeFo)

Sámedikki, Finnmarkku fylkkagiella ja Finnmarkkuopmodaga gaska dollojuvvojit fásta oktavuohačoahkkimat juohke jahkebealis hálddahusa ja politihkalaš dásis. Proseassa Finnmarkkuopmodaga strategalaš plánabargu 2011 rájes lea leamaš ságaškuššamis. Strategalaš plána gulaskuddanevttohus lea maiddái meannuduvvon Sámedikki dievasčoahkkimis. Oktavuoda ja ságaškuššamiid bokte Finnmarkkuopmodaga ođđa strategalaš plána ektui leat oktasá áddejumi, hástalusain ja vuoruhemiin nannejuvvon. Erenoamážit guoská dát oktavuhtii Sámedikki ja Finnmarkku fylkkagiella gaska. Dát lea buvttihan stuorát ráfi ja legitimizehta Finnmarkkuopmodaga bargui Finnmarkkulága mielde.

Finnmarkkuopmodagas leat dattetge ain gulahallanhástalusat. Ovddasvástádus dás dattetge ii gula dušše Finnmarkkuopmodahkii. Sihke dain geat leat ovddidan ja mearridan Finnmarkkulága, ja Sámedikkis ja Finnmarkku fylkkagielladas mat nammadit stivraovddasteddjiid, lea ovddasvástádus gulahallamis mii dagahivčče dan ahte deatalaš doaimmat mat Finnmarkkuopmodagas leat dohkkehuvvošedje. Sámediggi, Finnmarkku fylkkagiella ja Finnmarkkuopmodat galget ovtta bargat ortnegiid ovddidemiin dan várás movt geavahit vejolaš badjelbáhca Finnmarkkuopmodaga doaimmas servodatávkkálaččat.

Mineráladoaimma

Dan vuodul go Sámediggi ii leat sáhtán miehtat ođđa minerálaláhkii, mearridii Sámediggi sierra minerálaveahki miessemánus 2010. Minerálaveahkis čilgejuvvo movt Sámediggi almmolaš orgánan rahpasit sáhtá

čadahit individuála ja njuolga šiehtadallamiid minerálaservviiguin vejolaš mineráladoaimma birra sámi guovlluin. Vaikko láhka ii gozitze sámiid vuoigatvuođaid álgoálbmogin.

Minerálaveahki vuodul addojuvvo vejolašvuohta šiehtadallat šiehtadusa Sámedikki, njuolga guoskevaš sámi beroštumiid ja báikegottiid ja minerálaservviid gaska iskkadanbargguid čađaheamis, áigumuššiehtadusa šiehtadallamis doaimmakonsešuvnna ohcama ektui ja šiehtadallamiid doaimma birra. Eaktuduvvo ahte áššemeannudannjuolggadusat mat čuvvot minerálalága čuovvovuvvojit dábalaš vuogi mielde.

Sámediggi lea juohkán dieđuid minerálaveahki birra servviide main lea iskkadanvuoigatvuohta ja rogganriekti Finnmarkkus ja rogganriekti olggobealde Finnmarkku. Seamma guoská Stáhtavuođdiide. Sámediggi searvá Finnmarkku minerálaforumii gos minerálaveahkki lea dahkkojuvvon dovddusin. Finnmarkku minerálaforuma olis lea sihke dollojuvvon dialogaseminára ja jorbabeavdeságaškuššan mineráladoaimma birra ja movt minerálaveahki geavahit sámi guovlluin.

Sámediggi lea dahkan intenšuvdnašiehtadusa Nussir ASA:in das ahte doaimmakonsešuvdnaohcan Riehpovuona veaikeruvki ektui Fálesnuori gielladas galgá šiehtadalloyuvvot. Dasto lea dahkkojuvvon šiehtadus iskkadanbargguid čađaheamis Biedjovákkis, Guovdageainnu suohkanis Arctic Gold AB:in, ja intenšuvdnašiehtadus seamma beliiguin das ahte doaimmakonsešuvdnaohcan galgá šiehtadalloyuvvot. Boazodoalloorohat 30A Oarjji bealde ja orohat Áborášša leat šiehtadusbealit. Sámediggi lea proseassas Store Norske Gull:in ja orohat 16:in iskkadanbargguid birra Kárašjoga gielladas. Dát šiehtadusat čájehit čielgasit dan ahte Sámedikki minerálaveahkki sihke árvvus adnojuvvo ja čuovvovuvvo servviid bealis mat háliidit álggahit doaimmaid Sámis.

Birasgáhtten

Dálkkádat

Sámediggi lea searvan raportta ráhkadeapmái dálkkádatrievdamiid birra Norgga bealde Ártktisis. Čoavddagávdnosat konkluderejit ahte dálkkádatrievdamat váikkuhit sihke ekovuogádagaide ja servodagaide davvin. Raporta mas válddahuvvojit váikkuhusat eallimii davvin, ja lea oassi

”Norwegian Arctic Climate Impact Assessment (NorACIA)” álgagis. Sámediggi lea searvan fáddájovkui dálkkádatrievdamiid heiveheami birra, ja Sámi allaskuvla fas lea bargan fáttáin váikkuhusat álbmogii ja servodahkii.

Sámediggi lea lávga gulahallan Sámi allaskuvlla rektoriin Steinar Pedersenain dálkkádatheivehanlávdegottis. Sámediggi lea doallan sáhkavuoru lávdegotti fágačoahkkimis Kárášjogas dálkkádatheiveheami, sámi kultuvrra ja ealáhusaid birra. ”Tilpassing til eit klima i endring (NOU 2010:10)” (dálkkádatrievdamiid heiveheami birra) lea ovddiduvvon 2010:s. Raporttas daddjojuvvo ahte dálkkádatrievdamat váikkuhit lundui ja servodahkii. Hástalusat leat stuorrát davimus guovlluin danne go doppe lieggana garrasepmosit. Bahkken luonddubirrasii ja servodagaide raššivuolta dálkkádatrievdamiidda dahká dárbbaslažžan ahte bargat offensivvalaččat heiveheamiin.

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvnna mielde alladáseosi oasálaščoahkkimii ON dálkkádatkonvenšuvnna vuolde, COP 16 Cancumis Mexico. Dálkkádatčoahkin lei historjjálaš álgoálbmotperspektiivva ektui, danne go loahppajulggastussii bohte mearrádusat ja sihkkarastinmekanismmat álgoálbmotvuogátvuodaid, árbedieđuid ja ollesárvosasaš álgoálbmotsearvama ektui. Riikkaidgaskasaš álgoálbmotorganisašuvnnat ja álgoálbmogat stáhtaid delegašuvnnain leat vuogádatlaččat bargan ja leat geahččalan lihkostuvvat oažžut sadjái vuodui álgoálbmotperspektiivii dálkkádatšiehtadallamiin.

Cancún-šiehtadus lea deatalaš lávki rivttes guvlui dálkkádatrievdamiid vuostá dáistaleamis ja šiehtadusas deattuhuvvo deatalaš prinsihppa ahte álgoálbmogat galget searvvahuvvot buot relevánta mearrádusaide boahtteáiggis.

Biologalaš girjái vuodá konvenšuvdna

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvnna mielde oasálaščoahkkimii biologalaš girjái vuodá konvenšuvnna ektui Nagoyas Japánas. Stuorámus lávki njunušoahkkimis lei dat ahte sohppojuvvui riikkaidgaskasaš geatnegahtti protokolla. Dat galgá sihkkarastit dan ahte rievttalaččat juogaduvvojit dat ovdamunit maid luonddu genaresurssaid geavaheapmi buktá. Luonddus ja máhtolašvuodas dan birra leat stuorra árvvut. Oktavuohta genaresurssaid oažžuma ja álgoálbmogiid árbedieđuid gaskka lea guovddáš bealli Nagoya-beavdegirjjiis mii nanne álgoálbmogiid vuogátvuodaid ollu surggiin. Dasto nannejuvvo earret eará dat ahte álgoálbmogiin sáhtta leat eaiggáduššanriekti daid genaresurssaide mat leat sin guovlluin ja ahte earáide ii sáhte addit rievtti árbedieđuide almmá ahte dat álgoálbmot mas lea dat máhtolašvuolta lea ovdagihtii miehtan dasa. Dasto galgá sihkkarastojuvvot oassi dan dietnasis mii bohtá daid gálvvuid vuovdimis mat leat ráhkaduvvon šattuid dahje eará organismmaid genaávdnasiin dalle go álgoálbmogiid árbedieđut geavahuvvojit genaresurssain ávkkástallamis

Oasálaščoahkkimis dohkkehuvvo viidáseappot dat lagaš sorjjasvuolta mii lea álgoálbmogiid ja luonddu gaskka. Mearriduvvui ahte galget dollojuvvot fas mánggat bargajoavkočoahkkimat jagi 2020 guvlui arihkkala 8 (j) vuolde, mas válddahuvvo dat ahte stáhtain lea geatnegasvuolta suodjalit, bisuhit ja viidáseappot gaskkustit álgoálbmogiid árbedieđuid. Odđa bealli dán bargus lea dat ahte suodjalit ja giktalit biologalaš resurssaid boaresvirot geavaheami dávistettiin ceavcinnávccalaš prinsihppii. Vuosttáš čiekŋalis ságastallama fáddán galgá leat ekovuogádagaide, ekovuogádatbálvalusaid ja guovllu suodjaleami

hálldašcapmi. Dahkkojuvvui mearrádus ehtihkalaš njuolggadusaid birra maid vuodul sihkkarastit dan ahte álgoálbmogiid kultuvrralaš ja intellektuealla árbi árvvusadnojuvvo. Mearriduvvui maiddái ođđa strategalaš plána 20 oassemihhtomeriiguin, njeallje strategalaš váldomihttomeari vuolde, maid galgá olahit ovdal jagi 2020. Ulbmilis 18 daddjojuvvo ahte álgoálbmogiid árbedieđuid galgá searvvahit barggus biologalaš girjávuođa konvenšuvnnain ja ahte álgoálbmogat ollásit ja beaktit galget beassat searvat buot relevánta mearrádusdáside.

Mohtorjohtalus mehciin

Dán jagi lea Sámediggi searvan prošeaktii man ulbmilin livččii váidudit vahágahtti bievlavuodjima Finnmárkkus. Sámediggi lea leamaš ovddastuvvon prošeavtta stivrenjoavkkus ovtta Luondduhálldašandirektoráhtain, Finnmárkku fylkkamanniin ja Finnmárkku fylkkagielddain. Stivrenjoavku lea ásahan referánsajoavkku mas leat ovddasteaddjit ealáhusaid, astoáiggi, bivdiid, guolástusa, birasberoštumiid, eanaeaiggádiid, politiija ja hálldašeddiid beales.

Finnmárkku gielddat leat ávžžuhuvvon buktit geahčastaga gielddalaš bievlavuodjingeavahusa birra. NORUT Alta lea čadahan gažadaniskadeami 1000 finnmárkulačča gaskkas miehtá fylkka das ahte makkár miellaguottut sis leat bievlavuodjimii mohtorfievrruiguin. Muđui leat dollojuvvon čeahkkimat beroštusorganisašuvnnaiguin ságaškuššan dihte raportta birra maid NORUT Alta lea ráhkadan, ja oazžun dihte rávvagiid viidáset bargui. Dat árvalusat/rávvagat mat leat bohtán, ja dat ja prošeavtta mandáhtaválddahus leat bidjan vuodü Luondduhálldašan direktoráhta raporttii. Raporta sáddejuvvui juovlamánus ja lea dál gulaskuddamis.

Kulturmuutosuodjaleapmi

Statistihkka doaimmain

Sámedikki bargu kulturmuittuid suodjalemiin bidjá deatalaš vuodü sámi historjái ja sámiid leahkimii. Sámediggi meannuda areálaáššiid plána- ja huksenlága mielde, ja kulturmuittolága mielde. Sámediggi lea geatnegahttojuvvon go lea hálldašanorgána ollašuttit iskkadangeatnegasvuodá kulturmuittolága mielde. Danne fitná Sámediggi geahčadeamen areálaid maidda plánejuvvo huksejuvvot.

Sámedikki hálldašanváldi sámi kulturmuittuid ektui buktá ollu doaimmaid, maid statistihkka kulturmuittosuodjalandoaimmaid birra jahkái 2010 čájeha: 6030 dokumeantta bohtán sisa, 2826 sáddejuvvon, 169 geahčadeami, 530 ođđa kulturmuittu, ja lassin vel 508 rievdadusa ovttaskas muitui leat registrerejuvvon kulturmuittodiehtovuodus Askeladden.

Areálaáššit ja geahčadeamit

Sámediggi lea 2010:s bargan mánggáin stuorát areálaáššiin. Stuorámus lea plánejuvvon ođđa 420kV-el-fápmolinjá oktavuodas Báhcavuonas – Hámmárfestii. Registrerenbargu lea organiserejuvvon sierra prošeaktan mii galgá bistit guokte jagi. Dan oktavuodas dahkkojuvvojit fealtaregistreremat ja jearahallamat. Earret eará dahkkojuvvojedje geahčadeamit duottarváriin mat ovdal eai leat iskkaduvvon. Dán jagi gávdnojedje mánga čuođi kulturmuittu/lokalitehta, earret eará árran, goahtesajit ja bivdorusttegat.

Finnmárkkus leat 2010:s čadahuvvon vel guokte stuorra kulturmuittoregistrerema. Dat leat dahkkojuvvon plánejuvvon ruvkeguovllus Nussiris Fálesnuoris ja regulerenbarggu oktavuodas Svartnes-Bussesundet guovllus Várggáin. Kulturmuittuid registrerema oktavuodas leat gávdnon ollu dán rádjai dovdameahhtun sámi kulturmuittut, earret eará goahtesajit, lávvosajit, eamihávdit ja sierralágan

vurkkodanbáikkit ja geađgeráhkanusat. Dáid kulturmuittuid sáhhtá čatnat sihke mearrasámi ja boazosámi ássamii, ja árbevirolaš sámi oskku čađaheapmái.

Málatvuomi ja Báhcavuona gielddastivra mearridii 2009:s Meavkki ja Vilgesvári báhčín- ja hárhjehallanguovllu ovttaštáhtima regulerenplána. Riikaantikvára dohkkehii dien oktavuodas dispensašuvnna oktiibuot 14 automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi kulturmuittui. Romssa musea lea čađahan daid arkeologalaš roggamiid 2010:s.

Sámediggi lea jagi 2007 rájes dahkan geahčademiid Setermoen báhčinguovllu regulerenplána oktavuodas. 2010:s leat ovttasráđiid Romssa museain geahččalan dihte goivon lávvosajiid maid báhčín- ja hárhjehallandoaibma áitá. Ášši galgá meannuduvvot dainna áigumušain ahte goaivut boahhtevaš jagiid.

Sámediggi lea ovttas Saemien Sijtein, proševttain Saemieh Saepmesne, Raavrhvijkhe gielddain, Davvi-Trøndelága fylkkagielddain ja Luvlie Nåamesjen Dajve:in, čađahan registreremiid Raavrhvijkhe gielddas. Deataleamos mii gávdnui lei meavrresgári rámma (gievrie). Sámediggi lea bargan lávga ovttas Østre Namdal sámeservviin ja Saemien Sijtein sihkkarastin dihte dán hui erenoamáš gávdnosa. Dán jagáš registreremat čájehit ahte lea stuorra vejolašvuohta gávdnat sámi kulturmuittuid máttasámi guovllus.

Ovttasbargoproševtta ruhtadeapmi Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagieldda gaska regionála kulturbiras- ja kulturmuittoplána hárrái Finnmárkkus lea čilgejuvvon jahkái ovddos guvlui. Bargu álggahuvvo dallánaga go prošektajođiheaddji lea virgáduvvon.

Sámediggi lea 2010:s dahkan máŋga arkeologalaš gávdnosa unnit huksemiid oktavuodas. Siellatgieldda suohkanis leat registrerejuvvon

hui máŋga boazosámi lávvosaji hui dološáiggis. Ivvárstáđiid suohkanis lea álggahuvvon ollu márkasámi ássansajiid registreren.

Sámediggi lea ovttas Várdobáikkiin ja Harstad og Omegn sámeservviin doallan guovttebeaivásaš kurssa kulturmuittuid registreremis.

Álbmotmeahcit ja suodjalanguovllut

Sámediggi lea searvan Ráisavuona álbmotmeahci ja Ráisduottarháldi eatnadatsuodjalanguovllu Nordreisa suohkanis, ja Ånderdalen álbmotmeahcci Sáččas hálddašánplánaid ráhkadeapmái. Ráisavuona ektui lea dán jagi buktojuvvon registrerenproševtta loahpparaporta. Sámediggi lea registreren badjel 200 sámi kulturmuittu, main eatnašiin lea oktavuoha goddebivdui ja boazodollui. Ånderdalenis lea Sámediggi registreren hui unnán sámi kulturmuittuid.

Kvikne álbmotmeahcceguovddáš lea joatkán barggu sámi kulturmuittuid registreremiin Forollhogna álbmotmeahcis, mii lea Hedmárkku ja Máttá-Trøndelága gaska. Ollu ođđa kulturmuittut leat registrerejuvvon ja máhtolašvuohta guovllu dološáiggi birra ja álbmotmeahci birrasis buorrána dađistaga.

Seailluheapmi ja huksensuodjalus

Sámediggi lea 2010:s čađahan kulturmuittuid seailluhanbarggu máŋgga guovllus. Nuortasámi gilis Njávdamis Máttá-Várjjaga gielddas lea čađahuvvon ruoná areálaid seailluhanbargu. Lea maiddá ođastuvvon ássanviessu olggobealde, mii lea dan eatnama alde maid Sámediggi eaiggáda. Kulturbiras hávdesajiin Nuortalaš gilis lea gieskat sihkkarastojuvvon. Dan plánejuvvon sámi dákteriggeávdnasiid ođđasis hávdádeami oktavuodas lea álggahuvvon bargu guovllu regulerenplánain. Dát lea maiddá ráfáidahttojuvvon kulturbirasoasi viidáseappot ovddideapmi.

Halonen-viesu odasteapmi lea bures boahán johtui. Nuortalaš gili regulerenplánain bargojuvvo. Šiehtadus välljejuvvo plánenfitnodagain lea dahkkojuvvo fáladatvuoru maŋŋá. Proseassas lea dollojuvvo rabas álggahančoahkkin Njávdamis. Bargajoavku mii pláne odđasis hávdádeami lea doallan rabas čoahkkima Njávdamis gos NIKU čalmmustii georadariskadeami bohtosiid maid Sámediggi ruhtadii.

Sirpmás Deanu gielddas lea visttiid ođastemiiguin jotkojuvvo ja dat bistet ain muhtun áiggi.

Romssas lea Sámediggi joatkán guvttiin seailuhanprošeavttain. Okta guoská guovžabieju ja olbmuid hávdidiid billašuvvamii Návuona suohkanis. Nubbi lea muorraruossa odasteapmi Sandengen girkogárddis Gáivuona suohkanis. Prošeavttaid lea ruhtadan Riikaantikvára. Sámediggi lea doallan álbmotčoahkkimiid sihke Mátta-Várjjagis ja Návuonas seailuhanprošeavttaid oktavuodas.

Árran Julevsáme guovdásj, Museum Nord, Várdobáiki ja Bádáddjo suohkan leat ožžon doarjaga sámi visttiid registreremii ja ođasteapmái. Dát barggut nannejit dáid ásaheamiid fágagelbbošvuodá. Davvisámi guovllus leat máŋga ovttaskas olbmo ja ásaheami vuolgahan visttiid ođastanprošeavttaid.

Riikarevišuvvna raportta oktavuodas huksensuodjaleamis leat dollojuvvo guokte čoahkkima. Riikaantikvára Jørn Holme galledii Sámedikki Kárášjogas. Ášši čuoovvuvvo prošeaktadoarjjaohcamiin Riikaantikvárii. Signálat doaisttáži čájehit ahte prošeakta ruhtaduvvo.

Gávdnojit ollu kulturmuittut mat leat billašuvvamin ja danne lea dárbu oazžut eanet ruđaid seailuhanbargui go maid Riikaantikvára lea juolludan. Ovdamearkka dihte 2010:s ii addán riikaantikvára seailuhanruđaid Norlánda fylkii.

Vuosteákkat ja kulturmuittolága rihkkumat

Sámi guovlluin 2010:s leat billašuvvan ollu sámi kulturmuittut. Dat lea dáhpáhuvvan dan geažil go áššit eai leat sádejuvvo doaimbidjooamasteaddji beales ja kulturmuittoláha lea rihkkojuvvo. Gáivuona suohkanis Romssas leat kulturmuittut biliduvvo. Dát guoská ovttá goahtesadjái

Skardalenis ja cuvccasbáiki Skipet. Dát lea várrebákti E6 guoras Ivguvuonbađas Nordnesis. Dát cuvccasbáiki lea máŋgii namuhuvvo Just Qvigstads ”Eventyr og sagn”-girjjis. Gáivuona suohkan ja Troms Kraft leat lobi haga ceggen máŋga installašuvvna geađgegerdui.

Dasto lea Sámediggi viidáset cealkán ahte Per Larsavika/Klubbvik ohcan guollebiebmanrusttega hárrái Unjárggas gielddas ii galgga juolluduvvot. Sámediggi lea cealkámušas čujuhan ahte ohcamiin guollebiebmanrusttega hárrái berre vuordit dassážiigo ođđa riddoavádatplána Unjárgga gieldda várás lea ráhkaduvvo. Doaimbidju dego rihkku sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasa main lea stuorra árvu. Danne sáhttet das šaddat negatiivvalaš váikkuhusat ohcamii oazžut Ceavccageađggi/Mortensnes UNESCO máilbmeárbelistui. Dán vuodul ovddidii ge Sámediggi vuosteákkaid areálageavaheami osiide mat leat Unjárgga gieldda gielddaplána areáloasis.

Ovttasbargu Riikaantikvárain

Sámediggi ja Riikaantikvára gulahallet jeavddalaččat áigeovvildis áššiid birra. Sámediggi bargá ovttas Riikaantikvárain oččodan dihte sámegeielat veršuvvna kulturmuittodiehtovuđđui Askeladden. Riikaantikvárain leat leamaš maiddái čoahkkimat go guoská eará boahhteáiggi dárbbuide ja Askeladden diehtovuodu kvalitehta dáfus sihkkarastimii.

Sámediggi lea 2010:s addán gulaskuddancealkámuša Riikaantikvára arkeologalaš kulturmuittuid hálldašeami strategalaš pláni. Doaibmajut maid oktavuodas sáhtá leat áigeuovdil čadahit konsultašuvnnaid leat:

- Nationála proševtta ásaheapmi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid registrerema várás
- Ovddasvástádusláhkaásahusa mudden dainna lágiin ahte livččii vejolašvuoda čadahit earkilastojuvvon áššemeannudeami unnit áššiin, ja dán dárbbu olis oážžut sadjái sámi kulturmuittuid bissovaš hálldašanortnega
- Sámi kulturmuittuid čuohtejagiráji árvoštallan ja stuorat dutkan- ja hálldašanprográmmaid ásaheapmi

Dasto leat addán rávvagiid Riikaantikvára 2011 vuordámušreivii. Áššit mat ledje mielde leat earret eará Ceavccageađgi/Mortensnes tentatiivvalaš máilbmeárbelistui, kulturmuittuid ja kulturbirrasa regionála plána Finnmarkku várás ja dasto bealit mat gusket Nuortalaš gili kulturbirrasii, mas mielde sihke guovllu regulerenplána ja dákteriggeávdnasiid plánejuvvon hávdádeapmi.

Ovttasbargu eará instánsaiguin

Sámediggi gulahallá jeavddalaččat fylkkagielddaiguin. Sámediggi láve searvat fylkkagielddaid areálaplánaforumii ja ovttasbargui beaivválaš áššemeannudeami ektui.

Oktasaš geahčadeamit leat čadahuvvon Máttá-Trøndelága fylkkagielddain Elgsjøen el-fápmorusttega oktavuodas Einunndalenis Oppdal gielddas, rájis mii lea gaskal Máttá-Trøndelága ja Hedmarkku. Eará buori ovttasbarggu maid sáhttit namuhit lea ahte arkeologat Máttá-Trøndelága, Hedmarkku ja Opplánda fylkkagielddain leat searvat kursii máttasámi kulturmuittuid registrerema birra.

Eará geografalaš guovlluin lea vejolašvuolta bargat lávgadet ovttas fylkkagielddaiguin. Erenoamážit Norlánda fylkkasuohkaniin.

Sámedikkis leat jahkásaččat čoahkkimat kulturmuittotoandain. Dán jagáš čoahkkin dollojuvvui Várjjagis.

Sámedikkis lea maiddái jeavddalaš oktavuolta ja gulahallan gielddaiguin ja doaibmajut oamasteddjüiguin, ovdamearkka dihte earkil olbmuiguin, priváhta ja almmolaš fitnodagaiguin ja ásaheapmi. Dát oktavuolta lea dávjjimusat geahčadanáigodagas.

Váikkuhangaskaoamit – sámi kulturmuittotoandajaleapmi

Sámedikki jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 2 000 000 ru birrasii ja kultursuodjaleapmái. 44 ohcama meannuduvvojedje ortnegis ja 33 ohcama ožžo doarjaga. Dán jagi proševttain 23 prošektii lea máksojuvvon vuosttaš oassi doarjagis ja leat dainna álggahan barggaid. Dán jagi leat 10 ovddit jagiid proševttain gárvvistuvvon. Oktii buot juolluduvvui 2 415 000 ru. Daid gaskkas leat 223 000 ru ovddas gessojuvvon ruovttoluotta ja 821 000 ru ovddas lea mávssekeahhtá.

Doarjjaohcamiid juohkáseapmi guovlluid gaska ja vuoruheamit 2010:s

Guovlu	Registreren	Sihkkarastin	Ođasteapmi	Oktiibuot
Davvisámi guovlu	3	0	10	13
Julevsámi guovlu	8	1	3	12
Máttasámi guovlu	4	0	0	4
Gessojuvvon	0	1	3	4
Oktiibuot	15	2	16	33

Sáhttit oaidnit ahte ortnega siskkobealde eanemusat ođastanprošeavttat leat leamaš davvisámi guovlluin, muhto doppe eai lean nu galle registrerenprošeavtta. Julevsámi guovlluin leat eanemusat registrerenprošeavttat ja ođastanprošeavttat ásahusaid oktavuodas. Máttasámi guovlluin leat dušše registrerenprošeavttat ožžon doarjaga, buot dát ásahusaid oktavuodas.

Sámediggi lea 2010:s ožžon muhtun ohcamiid mat gusket guovlluide mat leat olggobealde dálá hálddašanguovllu.

7 Dearvvašvuohta, sosiála ja fuolahus

Sámedikki váldomihttomearrin lea sihkkarastit dearvvašvuođa-, sosiála- ja fuolahusfálaldaga sámi álbmoga várás. Dát fálaldat galgá lea ovttdássásaš fálaldagain mii muđui lea álbmogis. Dearvvašvuođa-, sosiála- ja fuolahusfálaldaga fertte heivehit sámi álbmoga dárbbuide. Dasto ferttejit dearvvašvuođa-, sosiála- ja fuolahusbargiide miehtá riikka fálljuvot oahpahuš sámi gielas ja kultuvrras. Maiddái dievasmahtti ja árbevirolaš dikšunvuogit leat dohkálaččat.

Sámediggi bargá sierra vugiiguin olahan dihte dáid mihttomeriid. Gulahallama ja ovttasbarggu bokte guovddáš eiseválddiiguin ja eará relevánta aktevrraiguin, geahččalit mii sihkkarastit Sámedikki váikkuhanfámu dearvvašvuođa- ja sosiálfálaldagaid hábmemei sámi álbmoga várás. Mii bargat earret eará sámi mánáid vuoigatvuođaid gozihemiin mánáidsuodjalusa ektui, váikkuhit rihkusfuolahusa heiveheami sámi fáiggaid dárbbuide ja sámi boarrásiid- ja fuolahusfálaldaga ovddideami. Dasa lassin addit mii doarjaga sierralágan dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaide.

Ovttasbargu sierra aktevrraiguin

Sámediggi gulahallá guovddáš eiseválddiiguin, gielddaiguin, fylkkagielddaiguin ja eará aktevrraiguin barggus buoret dearvvašvuođa-, sosiála- ja fuolahusfálaldagaid sihkkarastima oktavuodas sámi álbmoga várás. Hástalusaid gaskkas leat earret eará regionála ráđdeaddinbálvalusa sihkkarastin máttasámi álbmoga várás maid Snoasa suohkan lea álggahan ja dearvvašvuođa ángiruššamiiguin joatkin Várdobáikki sámi guovddážiis. Deatalaš lea maiddái lávgadet ovttasbargu fágaásahusaiguin ja earáiguin gelbbolašvuođahuksema ektui ja dasto dárbbu ja bálvalusaid ovddideami oainnusmahttima

ektui. Dál leat geahččaleamen ásahtit oktavuodá Sámedikkiin Ruota bealde erenoamážit psykalaš dearvvašvuođa ektui boazodolliid gaskkas. Davviriikkaid dearvvašvuođadirektevrrat leat gallean Sámedikki, ja mii muitaleimmet sidjiide makkár hástalusat leat go galgá sihkkarastit dásseárvosaš dearvvašvuođa - ja sosiálabálvalusa sámi álbmoga várás Norgga bealde Sámis.

Sámediggi lea álggahan konsultašuvnnaid dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanttain Kárášjoga oahpahušbuohcciruovttu nuppástuhttimis nationála oahpahušbuohcciruoktun sámi álbmoga várás. Sámedikki mihttomearrin lea ahte nationála oahpahušbuohcciruoktu galgá jođihit ja váikkuhit máhtolašvuođa ovddideami ja kvalitehta bajideami dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusas sámi pasieanttaid, geavaheddjiid ja sin oapmahaččaid várás. Sámediggi lea maiddái álggahan konsultašuvnnaid 3-jagáš demeanaplána ektui sámiid várás geat leat muittohuvvan. Prošeakta lea álggahuvvon ráđdehusa demeanaplána 2015 vuodul.

Sámi ovddastus dearvvašvuođadoaimmahagaid stivrrain

Sámediggi lea evttohan olbmuid stivralahttun njeallje regionála dearvvašvuođadoaimmahakkii ja muhtun daid vuollásaš doaimmahagaide Dearvvašvuohta Davvin RHF, Dearvvašvuohta Gaska-Norga RHF ja Dearvvašvuohta Máttá-Nuorta RHF oktavuodas. Sámi ovddastus lea čuovvovaš stivrrain:

- Dearvvašvuohta Davvin RHF
- Dearvvašvuohta Finnmárku
- Davvi-Norgga universitehtabuohcciviessu (UNN)
- Nordlándda buohcciviessu
- Helgelándda buohcciviessu
- Dearvvašvuohta Davvi-Trøndeláhka RHF
- Oslo Universitehtabuohcciviessu, Dearvvašvuohta Máttá-Nuorta vuollásaš

Sámi mánáid vuoigatvuođat mánáidsuodjalusa bálvalusain

Sámi mánát galget beassat deaivvadit mánáidsuodjalusbálvalusain mas lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta. Dát vuoigatvuođat leat sámi mánáid várás Mánáidkonvenšuvnna ja mánáidsuodjaluslága mielde. Dasa lassin gusket sámi mánáide geat ásset sáme giela hálddašanguovllu siskko bealde sámelága mearrádusat. Dát mearkkaša dan ahte sámi mánáin dán gielddain lea vuoigatvuohta oažžut bálvalusa sáme giellii mánáidsuodjalanbálvalusas, maiddái dalle go biddjojuvvojit ášahussii ja biebmoruktui olggobealde ruovttu gieldda. Sámediggái lea deatlaš oainnusmahttit mánáid vuoigatvuođaid ja vai dát vuoigatvuođat gozihuvvojit mánáidsuodjalanbálvalusas.

Sámediggi lea čađahan konsultašuvnnaid Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeanttain evttohusa ektui ahte rievdadit lánkaásahusa bearráigeahču hárrái biebmoruovttus ja mánáidsuodjalanásahusain. Sámedikki ulbmil konsultašuvnnaiguin lea ahte sámi mánáid vuoigatvuođat giela ja kultuvrra goziheami ektui jerrojuvvojit árjjalaččat dalle go máná biddjojuvvo ášahussii ja biebmoruktui. Dát ferte čielgasit boahtit ovdan lánkaásahus mánáid bearráigeahču ektui biebmoruovttuin ja ášahusain. Dáid lánkaásahusaid rievdadusevttohusat leat dál sáddejuvvon gulaskuddami. Sámediggi lea gearggus joatkin konsultašuvnnaiguin maŋŋá gulaskuddanáigemari.

Sámediggi lea álggahan konsultašuvnnaid Justiisa- ja politiijadepartemeanttain sámi mánáid vuoigatvuođaid goziheamis Mánáidviesus. Mánáidviessu lea fáladat mánáide geat deaivvadit riektedoaimmahagain maŋŋá go leat gártan gillát veahkaválddi dahje seksuála vearredaguid ja sin oapmahaččaide. Sámi mánáid vuoigatvuođaid vuodul ferte Mánáidviesus leat gelbbolašvuohta sámi gielas ja kultuvrras dutkkadettiin sámi mánáid. Sámediggi áigu joatkit konsultašuvnnaiguin 2011:s.

Sámediggi lea álggahan konsultašuvnnaid Bearaš- ja dásseárvodepartemeanttain NÁČ 2009:8 - Kompetanseutvikling i barnevernet, gelbbolašvuođa ovddideami birra mánáidsuodjalusas. Sámedikki mihttomearri konsultašuvnnaiguin lea sihkkarastit gelbbolašvuođa sámi gielas ja kultuvrra mánáidsuodjalusa oahppofálaldagain. Sámediggi searvá maiddái stuorradiggedieđáhusa referánsajovkui čálgobálvalusaid oahpu birra. Dearvvašvuođa- ja sosiálahuohppu ja dutkan galget leat guovddáži dieđáhusas, ja plána mielde galgá dieđáhus ovddiduvvot čakčat 2011.

Ovttasdoaimmanodastus

Sámi bálvalusdárbbasiddjiin lea vuoigatvuohta oažžut dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid seamma dásis go álbmot muđui oažžu. Dán vuodul lea Sámediggi álggahan konsultašuvnnaid Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanttain sámi pasieanttaid goziheamis Ovttasdoaimmanodastusas. Guovddáš dearvvašvuođaeiseválddit leat addán muhtun signálaid nugo eanet ovddasvástádusa birra gielddaide ja eanet ollislaš pasieantadikšuma birra. Sámediggái lea deatlaš sihkkarastit ahte ovttasdoaimman doaimmabijuid vuoruhemiin ja rámmain mat biddjojuvvojit galgá leat buorre beaktu maiddái sámi álbmogii. Dasto ferte sámi pasieanttaid vuoigatvuođaid giellahálddašanguovllu gielddain maiddái gozihit odđa odastusas. Guovddáš eiseválddiin lea bajimuš ovddasvástádus ja danne fertejit fuolahit dan ahte sámi perspektiiva gozihuvvo ja jerrojuvvo buot proseassain, ja vai dat gozihuvvo guovddáš dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihkalaš ángirusšamiin.

Regionála dearvvašvuođadoaimmahagaid barggahandokumeanttat

Sámediggi lea konsulteren Dearvvašvuođa- ja sosiáladepartemeanttain sámi pasieanttaid dárbbu ja vuoigatvuođaid goziheami birra regionála dearvvašvuođadoaimmahagaid

barggahandokumeanttain jahká 2011. Cealkka ”Samiske pasienters rett og behov for tilrettelagte tjenester må etterspørres og synliggjøres fra planleggingsfasen, gjennom utredningsfasen, og når beslutninger tas”, lea vuodđun daid rávvagiidda maid Sámediggi addá barggahandokumeanttaide.

Sámediggi lea duhtavaš gárrendikšunsuorggi sierra ángirusšamiid ektui ja ahte doaimmabijut sámi pasieanttaid várás fertejit váldit vuolggasaji sámi pasieanttaid vuoigatvuodain oazžut láhččojuvvon bálvalusaid sámi giela ja kultuvrra vuodul. Sámediggi lea maiddái váillahan stuorat fokusa gillii ja gulahallamii sihke kvalitehtaperspektiivvas ja sihkarvuodaperspektiivvas. Jagi 2011 barggahandokumeanttain lea danne čujuhuvvon kvalitehta ja pasieantasihkarvuoda dáfus ahte váilevaš gulahallan lea riskafaktora ja deatalaš gáldu boasttu dikšumii. Sámedikki álgaga mielde lea barggahandokumeanttaide maiddái váldojuvvon mielde dat ahte dearvvašvuodabargiid oahpus galget dearvvašvuodadoaimmahagat sihkkarastit gelbbolašvuoda sámi gielas ja kultuvrras.

Sámedikkis lea leamaš čoahtkin Dearvvašvuoha Davvin jagi 2010 bargguid bohtosiid birra. Earret eará lea Dearvvašvuoha Davvin ožžon bargun álggahit dulkaproševtta buoridan dihte dulkabálvalusa sámi álbmoga várás. Sámediggi galgá searvat proševtta mandáhta hábmemii. Proševtta lea maŋŋonan ja bargu geardduhuvvo jagi 2011 barggahandokumeanttain.

Sámediggái lea deatalaš ahte maiddái nátionála gearggusvuoha váldá vuhtii sámi dárbbuid ja vuoigatvuodaid. Heahthedieđiheapmi sámi geavaheddjiid ektui ii doaimma dál dohkálaččat. Dán hástalus lea Sámediggi ovddidan guovddáš eiseválddiide. Sámediggi lea álggahan konsultašuvnnaid Justiisa- ja politiijadepartemeanttain sámi geavaheddjiid goziheami ektui ođđa digitála heahteneahtha ásaheami oktavuodas. Sámediggái lea deatalaš ahte gielalaš ja kultuvrralaš fáldat heahtebálvalusas addojuvvo sámi geavaheddjiide miehtá

riikka. Sámediggi joatká konsultašuvnnaiguin 2011:s. Danne lea Sámediggi duhtavaš go barggahandokumeanttain čujuhuvvo ahte galgá leat dásseárvosaš heahthedieđihanbálvalus minoritehta gielat olbmuide ja sámi álbmogii, ja ahte doaimmahagat galget álggahit doaimmabijuid sihkkarastin dihte dárbbalaš giella- ja kulturgelbbolašvuoda heahthedieđihanguovddážiin.

Psykalaš dearvvašvuoha

Árbevirolaš sámi ealáhusat leat garra deattu vuolde olggobeale servodaga beales. Areáladuohtadeamit ja boraspirevahágit leat dušše oassi hástalusain maid ovddabealde doallit leat. Dákkár dilis lea deatalaš fuomášit makkár olmmošlaš váikkuhusat das leat. Go oppa áiggi galgá eallit huššadilis de dat váikka ealáhus olbmuid fysálaš ja psykalaš dearvvašvuhtii. Maŋimus áiggis lea Sámediggi ožžon dieđuid dan birra ahte árbevirolaš sámi ealáhusaid doallit gillájit eanet psykalaččat.

Sámediggi lea álggahan ovttasbarggu Sámi našuvnnaš gealboguovddážiin – psykalaš dearvvašvuoda suodjaleapmi (SANAG) geahčadan dihte maid politiikkarat sáhtášedje bargat dán oktavuodas. Jáhkku boahteáigái ja optimismas ferte leat árbevirolaš sámi ealáhusaid doliin, jos ealáhus galggaš rekrutteret ođđa doliid. Sámi mánát ožžot maiddái mielde dan negatiivvalaš beaggima medias ja gillájit dan geažil go ealáhus lea fuones čuovggas. Mánát oidnet ahte dat váikka ollesolbmuide, ja dat sáhtá buktit fuola. Sámediggi lea ovddidan dán dili guovddáš eiseválddiide ja áigu ain bidjat eanet fokusa dán dohkketmeahtun dillái. Sámedikki presideanta lea doallan sáhkavuoru SANAG konferánssas boazodoalu psykalaš dearvvašvuoda ja iešsorbmemiid birra.

Sámedikkis lei sáhkavuorru Landsforeningen for etterlatte ved selvmord (LEVE) nammasaš searvvi semináras Deanus čakčamánu. Seminára fáddán lei iešsorbmenestadeapmi Sámis. Seminárain čalmustuvvui

iešsorbmenecastademiid máilmmibeavi.
Sámediggi mitalii movt Sámediggi bargá
oktavuođa bokte Norgga eiseválddiiguin,
fágaolbmuiguin, oahppoásahusaiguin,
organisašuvnnaiguin ja Sámedikkiin Ruota
bealde. Sámediggi deattuhii man deatlaš giella-
ja kulturáddejupmi lea go galgá deaivvadit
maŋisbohttiiguin, ja eastadanbarggus.

Rihkusfuolahus heivehuvvon sámi fánngaid
dárbbuide

Sámediggi lea addán doarjaga prošeaktii
man bokte galgá kártejuvvot makkár
dearvvašvuoda- ja sosiálfálaldat fánngain leat
giddagasas. Mihttomearrin lea oazžut buoret
máhtolašvuoda buoridan dihte sámi fánngaid
dearvvašvuodabálvalusfálaldaga. Sámediggi
jáhkka ahte prošeakta buorida máhtolašvuoda
sámi fánngaid vuoigatvuodain, ja maiddá addá
buoret áddejumi sámi fánngaid dárbbuin ja
vuoigatvuodain oazžut buorebut lámččojuvvon
dearvvašvuodabálvalusa.

Doarjja dearvvašvuoda- ja
sosiálaprošeavttaide

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Buorebut lámččojuvvon dearvvašvuoda,
sosiála ja fuolahusbálvalus sámi
geavaheddjiid várás

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvon 3 350 000
ru dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide.
Oktiibuot juolluduvvui 3 209 000 ru 18
prošeaktii.

Eanaš prošeavttat mat leat ožžon doarjaga
gullet čuovvovaš vuoruhemiide Sámedikki
bušehtas: prošeavttat mat ovddidit sámi giella-
ja kulturamáhtolašvuoda dálá dearvvašvuoda-
ja sosiálabálvalusain, prošeavttat main leat
konkrehta doaibmajut bistevaš lámčima várás,
metodaovddidanprošeavttat ja prošeavttat maid
ulbmilin lea lámčit fuolahusa sámi boarrásiidda
sámi giela ja kultuvrra vuodul.

8 Regionála- ovddideapmi

Ovttasbargošiehtadusat

Sámediggi lea dahkan ovttasbargošiehtadusaid Finnmárkku, Romssa, Norlándda, Davvi-Trøndelága, Lulli-Trøndelága, Hedmárkku ja Opplándda fylkkagiieldaiguin. Šiehtadusaid ulbmilin lea nannet ja oainnusmahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima ovttasráđiid fylkkagiieldaiguin. Ovttasbargošiehtadusain leat oktasaš doaibmabijut ollu servodatsurggiin. Sámediggi áigu oččodit ovttasbargošiehtadusaid Oslo, Troanddim ja Romssa giieldaiguin.

Ovttasbargošiehtadus fylkkagiielda ja Sámedikki gaska čuovvoluvvo guktii jagis politihkalaš ja hálddahuslaš čoačkkima bokte. Guovddážiis čuovvolanbarggus fylkkagiielda ja Sámedikki gaska lea dat ahte ovttas ráhkaduvvo raporta mas boahťa ovdan makkár doaibmabijut galget vuoruhuvvot ovttasbarggus jahkásaččat. Dát raporta dohkkehuvvo politihkalaš dásis sihke Sámedikki ja Fylkkadikki beales. Maŋŋá jagis geahčadit bealit raportta stáhtusa árvvoštallan dihte čađahuvvojit go dat jahkásaš doaibmabijut ja movt dat dahkkojuvvo. Stáhtus geahčaduvvo hálddahusa dásis.

Dát bargometoda lea čađahuvvon jagis 2010 Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagiielda dáfus. Bealit leat soahpan ahte ovttasbargu doaibmá bures go geahččá resurssaid ektui. Ovttasbargošiehtadus váikkuha sámi giela, kultuvrra ja servodateallima oainnusmahttima. Fylkkagildii lea diedihuvvon ahte Sámediggi áigu geahčadit iežas regionálapolitihka ja soitet boahťit rievdadusat dasa ja ovdáneapmi.

Ovttasbargošiehtadus Norlándda fylkkagiieldain dahkkojuvvui 2006:s. Šiehtadus lea dál rievdaduvvomin. Sámediggi ja fylkkagiieldat máttasámi guovllus leat ođasmahttimin dáláš ovttasbargošiehtadusa mii dahkkojuvvui 2005:s. Ovttasbargošiehtadus lea Sámediggi Norgga

bealde, Norlándda fylkkasuohkan, Davvi-Trøndelága fylkkasuohkan, Máttá-Trøndelága fylkkasuohkan ja Hedmárkku fylkkasuohkan. Šiehtadusa ulbmilin lea nannet ja oainnusmahttit sámi kultuvrra, giela ja servodateallima. Ovttasbargošiehtadus ii hehte eará ovttasbarggu mii ii leat namuhuvvon dán šiehtadusas. Oasis šiehtadusa fáttáin sáhtta leat sierralágan mearkkašupmi ja vuoruheamit sierra beliid beales. Šiehtadus galgá čuovvoluvvot jahkásaš čoačkkimiid bokte hálddahusa ja politihkalaš dásis. Čoačkkimiid ulbmilin lea raportereren, ovttasbargu ja ovttasdoaimman.

Sámedikkis lea leamaš oktavuoha Oslo gildii 2008:s árvvoštallan dihte vejolašvuođaid ášahit ovttasbargošiehtadusa Oslo giieldain. Áigodagas 2008 ja 2010 lea Sámediggi čálalaččat geahččalan oazžut viidáset gulahallama giieldain. Dát oktavuoha Oslo giieldain ášahuvvui čakčat 2010. Bealit leat doaisttáži soahpan bargovuogi fáladagaid geavaheami ja dárbbuid kártemis Oslo giieldas. Árrat jagi 2011 dollojuvvojit ođđa čoačkkimat gulahallan dihte livččii go vejolašvuohta dahkat ovttasbargošiehtadusa. Sámediggi doalai maiddái álbotčoachkkima Oslos jagi 2010 loahpa geahčen.

Regionála ovddidanruđat

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 3 500 000 ru regionálovdideapmái. Regionála ovddidanruđat juogaduvvojit proševttaide mat ruhtaduvvojit ovttas fylkkagiieldaiguin.

Ovttasbargošiehtadusa siskkobeale juolluduvvui doarjja buohkanassii 30 prošektii, Finnmárkui 13, Romsii 6, Norlándii 6, Davvi-Trøndeláhkii 3, Máttá-Trøndeláhkii 1 ja Hedmárkui 1. Oktiibuot juolluduvvui 3 930 000 ru, mii mearkkaša 430 000 ruvdnosaš liigegeavaheami 2010:s.

Finnmárkku proševttaid gaskkas sáhttit namuhit doarjaga Barents álgoálbmotkongressii mii lei 30 000 ru 2010:s ja 400 000 ru Deanu kulturskuvlii mánáid ja nuoraid dánsa,

musihkka ja dráma oahpahusfálaldahkii.
Doarjja addojuvvui maiddá NHO Finnmarkui
Smávvadikki čađaheapmái Álttás 2010:s.

Romssa prošeavttaid gaskkas sáhttit
namuhit 150 000 ruvdnosáš doarjaga sámi
vahku čađaheapmái Romssas ja 200 000 ru
birasprošektii Leve i naturen/Eallit luonddus
maid Romssa fylkkamanni lágidi. Norlánda
prošeavttaid gaskkas sáhttit namuhit 300 000
ru Måske-geainnu ovdaprošektii ja 190 000
ru Duoddará ráffe/bihtánsámi guovddáža
divodeapmái Báidáris.

Davvi-Trøndeláhkii juolluduvvui 300 000
ru doarjja giella- ja gelbbolašvuodaprošektii
Raavrhvijkkes ja Hedmárkku fylkii addojuvvui
500 000 ru doarjjan giellakonsuleantavirgái ja
oahpponeavvoprošektii.

9 Riikkaidgaskasaš ja sámi ovttasbargu

Sámedikki bargu riikkaidgaskasaš álgoálbmotáššiiguin

Sámediggi áigu ođasmahttit riikkaidgaskasaš dieđáhusa boahhte jagi. Dán oktavuodas lágiduvvo seminára dán barggu oassin. Vuodđun riikkaidgaskasaš bargui leat mihttomearit mat leat čuovvovaš dieđáhusain:

- Sámediggeráđi dieđáhus riikkaidgaskasaš áŋgiruššansurggiid birra, ášši 49/06
- Davviguovloovddideapmi, ášši 68/07

Sámedikki presideanta finai cuoŋománus 2010 Mátta-Amerihkás stuorradikki presideanttain. Brasíllas galledii delegašuvdna earret eará Xingu indíánaguovllu. Mátta-Amerihká mátki oktavuodas muitaledje delegašuvdnii áigeguovdilis áššečuolmmaid birra mat čatnasit meahcihuhttimii, dálkkádahkii ja álgoálbmogiid rollii arvevuoddiid suodjaleamis.

Sámedikki presideanta lei mielde dán jagáš ON álgoálbmogiid bissovaš foruma čoaččimis.

Sámediggeráđdi searvvai riikkaidgaskasaš Ionuhallanseminárii Antiguas, Guatemalas. Semináras lei sáhka konsultašuvdnageatnegasvuoda heiveheamis ILO konvenšuvnna 169 guđat artihkkala mielde.

Álgoálbmotvuoigatvuođaid áššedovdimekanisma EMRIP láve doallat jahkásaš sešuvnnaid. Sámediggi lei mielde dán jagáš sešuvnna ja buvttii rávvagiid sáhkavuorus bokte gaskaboddosaš raportii mas lea sáhka álgoálbmogiid rievttis beassat searvat mearrádušproseassaide. Loahpalaš raporta boahhtá 2011:s.

Sámediggi lei čakčat 2010 mielde Olmmošvuoigatvuođaráđi (HRC) čoaččimis ja searvvai ráđi álgoálbmotáššiid meannudeapmái mat čatnasit áššedovdimekanismii ja erenoamášdieđiheaddji gaskaboddosaš rapportaide. Loahpalaš rapportat bohtet 2011:s, sihke áššedovdimekanismmas ja erenoamášdieđiheaddjis. Sámediggi áigu čuovvolit barggu dáiguin.

Sámediggi háliida váikkuhit UPR - Universal Periodic Review go lea sáhka riikkain mat bohtet ovdan gulaskuddamii ON:s olmmošvuoigatvuođaid čuovvoleami birra. Ii leat leamaš vejolašvuohta čuovvolit daid gulaskuddamii mat čađahuvvojedje dán jagi resursaváilivuoda geažil. UPR lea viehka odđa forum man oktavuodas sáhtta bargat álgoálbmotvuoigatvuođaid nannemiin miehtá máilmmi. Dárbu lea čuovvolit dán barggu eanet go mii dán rádjái lea dahkkojuvvon.

Mearriduvvon lea ahte Olgoriikadepartemeanttain galgá doallat guokte konsultašuvdnačoaččimma jahkásaččat. Čoaččimiin lea sáhka Sámedikki riikkaidgaskasaš barggu birra ja oktiiovdnema birra departemeantaiguin dan oktavuodas. Eanaš áššit mat váldojuvvojedje ovdan čatnasit davviguovlopolitihkkii, nugo ealáhusovddideapmi ja minerálaroggan sámi guovlluin, Barentsovttasbargu, Árktalaš ráđđi ja olmmošvuoigatvuođaáššit ja álgoálbmotáššit ON:s.

Ráđđehus lea ráhkadeamen odđa Davviguovlodieđáhusa mii gárvvistuvvo jagis 2011. Sámediggi áigu váikkuhit dán barggu.

Sámi parlamentáralaš ráđđi

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) lea Suoma, Norgga ja Ruota sámedikkiid parlamentáralaš ovttasbargoorgána. Sámiin Ruošša bealde lea bissovaš ovddastus ráđis. Ráđđi galgá gozihit sámiid beroštumiid riikarájaid rastá ja doaibmat sámi jietnan riikkaidgaskasaččat.

Sámediggái juolluduvvo 500 000 ru Sámi parlamentáralaš ráđđái stáhtabušehtas. Juolludus manná dan sámediggái mas lea ráđi čállingoddi. Delegašuvnnaid mátkegoluid ja eará ovddastangoluid máksá guhtege sámediggi ieš.

Sámi parlamentáralaš ráđi jođiheaddjidoaibma juogaduvvo golmma sámedikki gaskka. 14.4.2010 rájes ja 16 mánu áigodaga lea Sámedikkis Suoma bealde ráđi jođiheaddjidoaibma. Ráđđi lea mearridan alccesis sierra doaibmaplána áigodahkii skábmamánus 2008 juovlamánui 2010. Plánas lea sáhka earret eará sámi giela, oahpahusa/oahpu, nuoraidáššiid, sámi universitehta, davviriikkaid sámeconvenšuvnna, resursaávkástallama ja birra birra, riikkaidgaskasaš áŋgiruššamat ja dásseárvu birra. Doaibmaplána bidjá rávvagiid ráđi bargui. Sámi parlamentáralaš ráđi dálkkádatpolitiikkalaš strategiija mearriduvvui 2010:s.

Sámi parlamentáralaš ráđi bovdejumi mielde galledii ON erenoamášdieđiheadji, James Anaya 14.- 16.4.2010 vuosttaš gearddi historijás Sámi regiovdnan. Son finai Roavvenjárggas. Dollojuvvui jorbabeavdeságastallan erenoamášdieđiheadji, SPR ja ráđđehusa ovddasteddiid gaskka. Sámi organisašuvnnain ja ásašuvnain lei vejolašvuohta deaivvadit erenoamášdieđiheddjiin ovddidan dihte oainnuideaset movt davviriikkat doahhtalit olmmošvuoigatvuođakonvenšuvnna.

Barentsovttasbargu

Sámediggi searvvai Barents álgoálbmotkongressii ja konferánsii árrat jagi 2010 gos mearriduvvui gaskaboddosaš resolušuvdna mas leat artihkkalat mat dohkkehit álgoálbmoigiid rievtti searvat Barentsovttasbargui. Sámediggi lea sávvan Barentsčállingotti ektui leat ovddastuvvon áicin. Bargojuvvo dan ala ahte dát duohtan dahkkojuvošii.

Sámediggi juolluda 100 000 ru álgoálbmotbargi virggis riikkaidgaskasaš Barentsčállingottis, dát dahkkojuvvo rámmašiehtadusa ektui Olgoriikadepartemeanttain.

Davviriikkaid sámeconvenšuvdna

Sámediggi lea 2009:s bargan oazžut álgui šiehtadallamiid Davviriikkaid sámeconvenšuvnna ektui. Sámedikkis leat vuordamušat dán bargui, ja oaidná ahte lea dárbu oazžut oktasaš davviriikkalaš sámeconvenšuvnna, mii guoská davviriikkaide ja sámi álbmogii davviriikkain ja geatnegahtta daid. Sámediggi vuordá mielas ahte šiehtadallamat álggahuvvojit 2011:s.

ON álgoálbmotjulggaštus

Mánnga artihkkala álgoálbmotjulggaštusas leat juo gustovaš riekti eará čadni juridikkalaš instrumeanttaid bokte nugo ovdamearkka dihte ILO-konvenšuvdna nr. 169, ON konvenšuvdna siviila ja politiikkalaš vuoigatvuođaid hárrái ja konvenšuvdna ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid hárrái, dahje nationála lánkaaddima bokte nugo Vuodđolága ja olmmošvuoigatvuođalága bokte. Dasa lassin speadjalastá álgoálbmotjulggaštus riikkaidgaskasaš boares vieruid mas lea viiddis ovttamielalášvuohta máilmmi dásis ja mii danne adnojuvvo rievttálaččat čadni norbman máilmmiservodahkii ollislaččat.

Julggaštusa artihkkala 42 ektui leat stáhtat váldán badjelasaset julggaštusa mearrádusaid čadaheami ovddideami ollásit. Sámediggi lea duhtavašvuođain oaidnán ahte buot njeallje stáhta mat jienastedje ON julggaštusa beali čakčamánu 13. b. 2007, leat dál guodđán eret sin vuostehágu. Dát leat Australia, Ođđa Selánda, Kanada ja USA. Sámediggi lea maiddái duhtavaš ON váldočoahkkima resolušuvnnain, beaiváduvvon 16.11.10 mas lahttoriikkat ávžžuhuvvojit nannet sin nationála ja riikkaidgaskasaš rahčamušaid, maiddái

riikkaidgaskasaš barggu bokte, čoavdin dihte álgoálbmogiid váttisvuodaid sierra surggiin nugo kultuvrras, oahpahusas, dearvvašvuodas, olmmošvuoigatvuodain, birasáššiin ja ekonomalaš ovddideamis. Mearriduvvo maiddáahte dollojuvvo alladási čoahkkin 2014:s ON váldočoahkkimis, joatkkan namuhuvvon álgoálbmogiid máilmmikonferánsan, oazžun dihte oktasaš vásihusaid ja buoremus vásihusaid barggus álgoálbmogiid vuoigatvuodaid duohtan dahkamis, maiddáa rahčamušaid dan ektui ahte ollašuttit mihttomeriid mat leat ON álgoálbmotvuoigatvuodaid julggaštusas.

Sámedikkis lea sierra ovddasvástádus álgoálbmotjulggaštusa oainnusmahttimis ja geavaheamis juridihkalaččat háldejeaddjin ja dohkkehuvvon gaskaoapmin. Vaikko vel julggaštus ii čana ge juridihkalaččat, de das leat rievttálaš prinsihpat ja norpmat mat juo leat dohkkehuvvon daid stáhtaid beales mat dohkkehit vuodđo olmmošvuoigatvuodaid ja leat dieinna lágiin ásahuvvon riikkaidgaskasaš boares vierrun. Dát mearkkaša dan ahte ON álgoálbmotjulggaštus ferte áddejuvvo dakkár instrumeantan mas leat nannoset juridihkalaš čatnasat go mat eará julggaštusain oppalaččat leat. Sámedikki árvvoštallama mielde čájeha ja čalmmusta ON álgoálbmotjulggaštusa sisdoallu dan rievttálaš ovdáneami mii lea leamaš álgoálbmotrievtti siskkobalde. Sámediggi oaiivvilda ahte lea dárbu heivehit ON álgoálbmotjulggaštusa oainnusmahttimin ja doaibmabiddjin. Julggaštusa mearrádusaid nationála čadaheapmi ferte čuovvoluvvot nationála lánkaaddimiin ja hálldahuslaš geavahusa bokte. Sámediggi gávnna ahte lea dárbu beassat raporteret man muttos duodaid rahččojuvvo álgoálbmotjulggaštusa artihkkaliid čadaheapmi nationála dásis.

SPR doaibmaplána mielde lea Sámediggái Norgga bealde biddjojuvvon erenoamáš ovddasvástádus bargat ON álgoálbmotjulggaštusa heivehemiin. Ovdamearkan dasa movt mii geavahit julggaštusa min áššemeannudeamis lea

”Rámmašiehtadus konsultašuvnnaid čadaheamis anadroma luossaguliid guolástusa reguleremiid ektu”. Dát šiehtadus dahkkojuvvoi 24.11.2010.

Sámediggi áigu nu guhkás go mii atnit mávssolažžan, raporteret min jahkedieđáhusain movt álgoálbmotjulggaštus čadahuvvo nationála dásis.

Váikkuhangaskaoamit riikkaidgaskasaš doaibmabijuide

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 1 350 000 ru riikkaidgaskasaš doaibmabijuide. Dát ruđat leat geavahuvvon ná:

- Barents álgoálbmotkantuvra 250 000 ru
- Interreg 1 000 000 ru
- Nuppi sámi kongreassa doallan Murmánskkas 90 000 ru

10 Sámeálbmotfoanda

Stuorradiggi lea Sámeálbmotfoanddas várren 75 miljón ru oktasaš buhtadussan vahágiidda ja eahperiektái maid dáruiduhttinpolitihka lea dagahan sámi álbmogii. Foandda buvttadus válđojuvvui atnui 2008:s ja dan hálddaša Sámediggi. Stuorradiggi lea bidjan eaktun ahte Sámeálbmotfoanda ii galgga geavahuvvot individuála buhtadussan.

Jahkásaš buvttadusa geavaheapmi mearriduvvo bušehtas válgaáigodaga vuoruhemiid ja áŋgiruššansurggiid vuodul, geahča ášši 47/09.

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvo 9 000 000 ru Sámeálbmotfoanddas. Várrejuvvo lei jagi 2009 buvttadeapmi 4 650 000 ru ja 4 350 000 ru lei ovddit jagiid buvttadus. Jahkái 2011 várrejuvvo 5 500 000 ru Sámeálbmotfoanddas.

Giellaovddideapmi

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet sámeagiela geavaheadjit

Jagis 2010 lei várrejuvvo 1 500 000 ru giellaovddideapmái. Oaččuimet 15 ohcama, ja doarjja ohccojuvui 5 517 294 ru ovddas giellaovddidandoaimbajuide. Dáid gaskkas ožžo guhtta ohcci doarjaga, oktiibuot 1 720 000 ru. Dát dagahii 220 000 ruvdnosaš vuolláibáhca.

Girjjálašvuohta

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi girjjálašvuođa almmuhemiid lasiheapmi

Dán poasttas lei várrejuvvo 2 500 000 ru girjjálašvuhtii. 11 prošehtii juolluduvvui doarjja, oktiibuot 2 622 000 ru ovddas. Oktiibuot ohccojuvui doarjja 4 887 000 ru ovddas.

5-jagáš rávisolbmuid oahpahušprográmma sámeagielas

Sámedikki 5-jagáš rávisolbmuid oahpahušprográmma (ovdal giellaoprográmma) maid Sámi allaskuvla ásahe 2009:s čájeha buriid bohtosiid. Allaskuvla lea ovttasráđiid Áltta, Porsáŋggu, Gáivuona, Unjárgga ja Loabága giellaguovddážiiguin doallan oktiibuot 17 giellakurssa rávisolbmuid. Oasseváldit čuvvot kurssaid báikkálaččat dahje Sámi allaskuvllas, ja váldet eksámena allaskuvllas. Kurssat addet oahppočuoggáid ja šaddá vejolašvuohta váldit viidáset oahpu sámeagielas Sámi allaskuvllas. Čájeha ahte maŋŋá go rávisolbmuid oahpahušprográmma álggahuvvui, de lea leamaš stuorát rekrutteren viidáset oahpu váldit sámeagielas. Rávisolbmuid oahpahušprográmma lea maiddá kvalitatiiivvalaš veahkki vanhemiidda geat galget veahkehit mánáideaset leavssuiguin.

Mihttomearriin ovddosguvlui lea álggahit kurssaid máttá- ja julevsámi guovlluin, ja dasto stuorát gávpoigiin Norggas. Áiggi mielde háliidit maiddá álggahit kurssa metodihkas ja pedagogihkas ja čállin- ja lohkankurssa rávisolbmuid geat máhttet sámeagiela njálmmálaččat. Dát lea deatalaš bargu man bokte rekrutteret giellaguovddiid oahpahušasahusaide mat sakka dárbbasit oahpaheddjiid geain lea gelbbolašvuohta.

Árbedieđut

Duodásteapmi ja gaskkusteapmi

Jagi 2010 bušehtas lei várrejuvvo 1 850 000 ru árbedieđuide - duodástan- ja gaskkustanprošeavttaide. Ortnega mihttomearriin lea árbedieđuid duodásteapmi ja gaskkusteapmi mii čatnasa luonddu ja ávnnaskehtes beali goziheapmái ja geavaheapmái. Ohcanáigemearri lei njukčamánu 1. b. 2010. Jagi loahpas lei geavahuvvo 1 679 000 ru várrejuvvo ruđain, mas bázi 171 000 ru.

Árbedieđuid vuogádatlaš kárten

Jagi 2010 bušeahtas lei várrejuvvon 650 000 ru árbedieđuid vuogádatlaš kártemii. Prošeavttat, maid Sámi allaskuvla čađaha, dahkkojuvvojit reviderejuvvon 2010 bargoplána mielde mas leat plánan ovddidit metodaidda movt duođaštit, bisuhit, suodjalit ja vurket árbedieđuid. Dieđalaš artihkkalat fáttá birra, metodagirjji, ja reaidokássa ovttasbarggu várás báikegottiiguin ja ehtalaš njuolggadusat almmuhuvvojit 2011:s.

11 Sámedikki hálddahus

Strategiijat 2010 bušehtas adde gova doaimmaid birra sierra politihka- ja hálddašansurggiin. Strategiijat konkretiserejuvvojit hálddahusa bargoplánain. Bargu politihka ovddidemiin ja politihkalaš áššiid čuovvolemiin, lassánan hálddašandoaimmaiguin ja servodaga vuordámušaiguin gáibidit resurssaid ja alla fágalaš gelbbolašvuoda ollu surggiin. Reviderejuvvon 2010 bušehtas lei várrejuvvon 86 030 000 ru hálddahusdási doaibmagoluide. 31.12.2010 nammii ledje Sámedikki hálddahusas 129 jahkedoaimma.

Tabealla vuolábealde čájeha bargiidlogu ovdáneami juogaduvvon nissonolbmuid ja almmáiolbmuid gaskka.

	31.12.2008		31.12.2009		31.12.2010	
	Jahke- doaimmat		Jahke- doaimmat		Jahke- doaimmat	
	Jodiheaddjit	ollásit	Jodiheaddjit	ollásit	Jodiheaddjit	ollásit
Nissonolbmot	7	75	6	83	5	79
Almmáiolbmot	4	42	6	43	7	50
Oktiibuot	11	117	12	126	12	129
Nissonproseanta	63,6	64,1	50	65,9	41,7	61,2
Almmáiproseanta	36,4	35,9	50	34,1	58,3	38,8

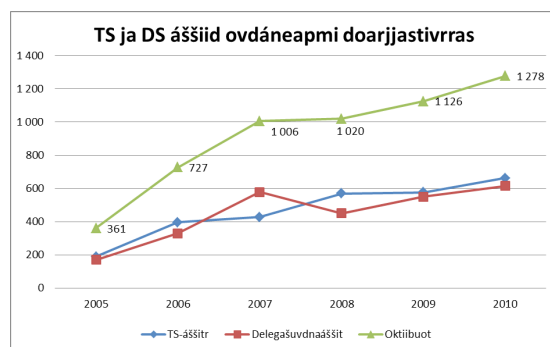
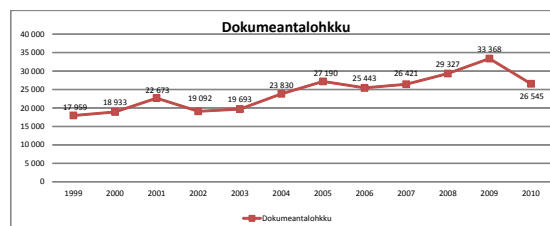
Bealit Sámedikkis, bargoaddi ja bargiidorganisašuvnnat, leat ovttas ásahan Sámedikki bargiid- ja bálkápolitihka, mas earret eará guoskkahuvvo ovttasdoaimman beliid gaskka. Báikkálaš bálkášiehtadallamiid bokte leat bealit gávdnan ja jevden bálkáerohusaid nissonolbmuid ja almmáiolbmuid gaskka sierra virgejoavkkuid siskkobealde.

Sámediggi lea Čáhkkilis Bargoeallin-fitnodat (IA-bedrift) ja čuovvu daid mearrádusaid mat leat nannejuvvon šiehtadusas čáhkkilis bargoeallima hárrái. Bargit geain lea dárbu oažžut láchčima bargosajis ja bargodoaimmaid láchčima ožžot fáldadaga das. Lokálain maid Sámediggi geavaha galget vuhtii válđojuvvot olbmot geain lea hedjonan doaimmanákca. Bargiidpolitihkalaš mihttomeari ulbmilin lea olahit dássettolaš ahke- ja sohka-beal-čoahkádusa, ja rekrutteret olbmuid geain lea minoritehta- ja álgoálbmotduogáš. Dát válđojuvvo vuhtii álohii go almmuhit virggiid ja rekrutteret olbmuid.

Dievasčoahkkinstába lea oassi Sámedikki hálddahas, muhto gullá politihkalaččat dievasčoahkinjođiheaddji vuollásažžan, iige sámediggeráđđái. Dievasčoahkkinstábas lea hálddahaslaš ovddasvástádus Sámedikki parlamentáralaš doaimmas, earret eará plánet ja čađahit lávdegodde- ja dievasčoahkkimiid. Dievasčoahkkinstábas leat golbma bargi ja danne fertejit lávdegodde- ja dievasčoahkkimiid oktavuodas oažžut veahki ossodagain namuhuvvon čoahkkimiid čállinbálvalusaide, jorgalanbálvalusaide jna.

Sámedikkis leat kantuvrrat Snoasas, Ájluovttas, Evenášis, Olmmáivákkis, Guovdageainnus, Kárášjogas ja Vuonnabađas.

Áššemeari Sámedikkis lea lassánan jagis jahkái. Lassin dasa go dokumeantalohku duođas lea lassánan, de lea ollu dain áššiin maid Sámediggi meannuda maiddái viidodat sturron mealgat ja leat bohtán ollu lossa áššit maŋimuš jagiin. Govvosat vuolábealde čájehit dan, go geahčat dokumeantalogu ovdáneami mat jahkásaččat meannuduvvojit Sámedikki journálavuogádagas ja dokumeantalogu doarjjahálddašeamis.

12 Hástalusat

Sámi servodat lea rievdamin. Sámedikki beaivválaš barggu oktavuodas lea sáhka oadjebas ja buriid ássan- ja eallineavttuid birra ja daid ovddideami birra sihke árbevirolaš sámi ássanguovlluin, ja sámiide gávpogiin. Dát gáibida árrjalaš ja heivehuvvon politihka.

Okta ovdamearka dán politihkkii lea Sámedikki bargu sihkkarastit čalgofálaldaga sámi álbmogii mii lea dásseárvosaš dainna fálaldagain mii álbmogis muđui lea. Dása gullá maiddái bargu hábmet ollislaš politihka boarrásiid várás.

Statistihka čájeha ahte olmmošlohku sámi guovlluin lea njiedjan 16 proseanttain maŋimuš 20 jagis. Seamma áigodagas lea olmmošlohku olles riikkas lassánan 15 %. Fárren ja vuollebáza mánáid riegeáhttima ektui dagahit dan ahte mis lassánit boarrásat. Stuorámus netto fárren lea 18-29 jahkásaččaid gaskkas. Erenoamážit nuorra nissonolbmot fárrejit.

Okta sivva manne olbmot háliidit ássat sámi ássanguovlluin lea oktavuodha sohki ja sámi gillii ja kultuvrii. Danne fuolastahtta hui ollu dat go geahppána daid ohppiid lohku, geat ožžot oahpahusa sámegeielas skuvllain. Vuodđoskuvllas lea dáid ohppiidlohku njiedjan oktiibuot badjelaš 23 % jagi 2005 rájes. Eanemusat leat geahppánan oahppit geain davvisámegeiella lea nubbingiellan. Okta sivva dán geahppáneapmái lea dat go ohppiide geat välljejit sámegeiella nubbingiellan, šaddá eanet skuvlabarggu skuvlaárgabeaivvis.

Vuodđoealáhusat leat mielde sihkkarastimin ássama sámi guovlluin. Barggolašvuodá oassi vuodđoealáhusain lea njiedjan, ja dan seammás leat odđa ásaheamit ealáhusovddidandoarjaga doaimmaguovllus vátnon. Danne ferte dáid ealáhusaide sihkkarastit buriid rámmaeavttuid. Seammás ferte movttiidahttit áshemiid sámi guovlluin.

Sámedikkis leat stuorra vuordámušat go guoská viidáset bargui Sámi vuoigatvuodálávdegotti II ja Riddoguolástuslávdegotti čuovvolemiin. Sámi eana- ja resursavuoigatvuodaid ja ealáhusvuoigatvuodaid láhkii čatnan mearkkaša ollu ássamii sámi guovlluin, sámi kultuvrii ja kulturovddideapmái.

Sámi servodagas vurdojuvvo ahte Sámediggi dat galgá láchčit váldeavttuid sámi servodaga ovddideapmái. Dán ovddasvástádusa háliida Sámediggi váldit, ja mii áigut hálddašit dán ovddasvástádusa ovttaráđiid eará eiseválddiiguin. Sámedikkis leat dattetge gáržžes vejolašvuoddat bargat árrjalaččat politihka heivehemiin. Ekonomalaš váikkuhangaskaoamit leat vátná, ja Sámedikki váldeuorgi ja vejolašvuodha mearridit rámmaeavttuid servodagas lea gárži.

Sámedikki bušeahtta lea ovdánan negatiivvalaččat maŋimuš 12 jagis go geassit eret várrejuvvon lasáhusaid. Lasáhusat mat addojuvvojit eai atte doarvái buori doaimmamuni Sámediggái. Lasáhusain mat addojuvvojit, leat čanastagat maid juolludeaddji departemeanta lea bidjan. Čanastagat leat biddjojuvvon ráđdehusa politihka vuodul, eai ge Sámedikki politihka vuodul. Lasáhusat maid eai dávis eará lasáhusaide stáhtabušeahtas ja lasáhusaide mat čatnasit nationála ođastusaide nugo kulturlokten II, mánáidgárdelokten, máhttolokten ja ovttasdoaimmanodastus. Sámediggái lea addojuvvon váldi plána- ja huksenlága, konsultašuvdnaortnega mielde ja kulturमितohálddašeami siskkobealde. Dát stuorát váldi lea addojuvvon almmá dan haga ahte rámmajuolludus livččii lasihuvvon.

Sámediggi sámiid álbmotválljen orgánan, lea deataleamos eavttuid biddji sámeapolitihkkii Norggas. Dát čuohcá Sámedikki legitimizehtii go Sámediggi ii oaččo dárbbaslaš resurssaid sámeapolitihka hábmemii ja hálddašeapmái. Sámediggái ferte addit juolludusaid mat dávistit daid hástalusaid mat gávdnojit servodagas.

Dálá bušeahatabargovuogit eai doaimma dohkálaš bures, eai ge dat ovddit sámi demokratiija dahje stáhta sámeapolitihka, eai ge čuovo álbmotrievttálaš prinsihpaid. Lea áibbas vealtameahttun nu jođánit go vejolaš oažžut sadjái konsultašuvdnabargovugiid bušeahttaáššiide gaskal Ráđđehusa ja Sámedikki.

Sámedikki rehketdoallu 2010

Sámedikki rehketdoallu 2010 lea doaimma ollislaš reaidarehketdoallu ja čájeha doaimma duohta girjejuvvon boađuid ja goluid.

Rehketdoallu biddjojuvvo ovdan golmma váldooasis; boađusrehketdoallu, balánsa ja čilgehusat rehketdollui. Rehketdoalu čilgehusain oaidná daid juolludemiid mat leat vuostáiváldojuvvon, doaimma rehketdoalu juogaduvvon váldopoastaide, váikkuhangaskaoapmerehketdoalu juogaduvvon váikkuhangaskaoapmeortnegiidda ja iešguđet balánsapoastaid spesifiseren. Juohke váldooasis čilgejuvvojit vejolaš spiehkastagat.

Boađusrehketdoallu

Sámediggi - Sametinget

Doaimma rehketdoallu 31/12-10

	Meark.	Boadus d.r.	Buš 09	Erohus	%
Doaimmagolut					
Departemeanttaid juolludusat	1	343 683 000	341 683 000	-2 000 000	-0,6 %
Sámeálbmotfoandda reanttut		8 944 000	9 000 000	56 000	0,6 %
Doaimmagolut		352 627 000	350 683 000	-1 944 000	-0,6 %
Váikkuhangaskaoamit					
Váikkuhangaskaoamit	2-12	225 650 022	232 207 638	6 557 616	2,8 %
Sámeálbmotfoandda	12	8 944 000	9 000 000	56 000	0,6 %
Váikkuhangaskaomiid submi		234 594 022	241 207 638	6 613 616	2,7 %
DOAIBMABOÁDUID VÁIKKUHANDASKAOMIID SUBMI		118 032 978	109 475 362	-8 557 616	-7,8 %
DOAIBMAGOLUT					
Politiikalaš dási doaimma		22 527 785	22 374 001	-153 784	-0,7 %
Hálddahusa doaimma		84 977 278	86 030 000	1 052 722	1,2 %
Erenoamáš doaimmagolut		1 130 263	4 720 000	3 589 737	76,1 %
Doaimmagoluid submi		108 635 326	113 124 001	4 488 675	4,0 %
Jahkeboađus		9 397 652	-3 648 639	-13 046 291	
Jahkebohtosa geavahus					
Eará iežaskap:ii		-9 397 652			
Geavahusa submi		0			

Balánsa

Čilgehus	Meark.	2009	2010
Opmodagat			
<i>Johtooamit</i>			
Áššehašgáibádusat	16	4 846 729	8 547 606
Eará gáibádusat	17	69 205	483 193
Gáibádusaid submi		4 915 934	9 030 799
Bánkosisabijut		168 059 124	155 303 287
Sámeálbmotfoanda	12	79 648 523	78 586 177
Submi bánku		247 707 646	233 889 464
Sum eiendeler		252 623 580	242 920 263
Iežaskapitála ja vealgi			
<i>Iežaskapitála</i>			
Iežaskapitála	20	-8 314 962	-3 648 638
Eará iežaskapitála	20	4 666 324	-9 397 652
Submi iežaskapitála		-3 648 638	-13 046 290
<i>Vealgi</i>			
<i>Várrejumit geatnegasvuodaid várás</i>			
Doaibmi doarjalohpádusaid várrejumit ealáhusovddideapmái	6	-31 252 001	-33 106 054
Doaibmi doarjalohpádusaid várrejumit kulturovddideapmái	5	-11 823 650	-8 231 000
Sámeálbmotfoanda - vuoitu	12	-22 110 290	-16 752 467
Sámeálbmotfoanda - kapitála	12	-75 000 000	-75 000 000
Doaibmi doarjalohpádusaid várrejumit Sámiálbmotfoanddi	12	-10 291 780	-11 447 280
Doaibmi doarjalohpádusaid várrejumit oahpponeavvoráhkadeapmái	3	-31 720 936	-29 699 610
Doaibmi doarjalohpádusaid várrejumit kulturmuutosuodjaleapmái	7	-4 132 300	-4 360 300
Doaibmi doarjalohpádusaid várrejumit interregi	10	-1 574 484	-879 484
Doaibmi doarjalohpádusaid várrejumit giellaproševttaide	4	-5 395 500	-5 955 500
Doaibmi doarjalohpádusaid várrejumit eará váikkuhangaskaoamit		-13 388 518	-13 083 996
Submi foandavárrejumit ja várrejumit eará geatnegasvuodaide		-206 689 459	-198 515 691
Sajušteapmi Sámediggevistti bajásdoallami	18	-2 684 596	-3 584 596
Submi eará guhkesáiggi vealggit		-2 684 596	-3 584 596
<i>Oanehisáiggi vealgi</i>			
Vealgi gálvolágideaddjiide		-816 526	-913 766
Penšuvdnabijut		-1 969 666	-508 942
Almmolaš divadat, vealgi		-3 285 086	-3 493 162
Eará oanehisáiggi vealgi-luopmoruđaid ja joavkodáhkádusaid sajušteapmi		-7 072 175	-7 614 849
Eará oanehisáiggi vealgi - kapitálavuoiu. Norgga bánku	12	-4 648 523	-3 586 177
Eará várrejumit	19	-21 808 913	-11 656 791
Submi oanehisáiggi vealggit		-39 600 888	-27 773 686
Submi iežaskapitála ja vealgi		-252 623 580	-242 920 263

Čilgehusat rehketdollui

Čilgehus 1 Juolludeamit departemeanttain

Juolludeamit departemeanttain juohkásit ná:

Kap.Poast Čilgehus		Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
680.50	Bargo-ja searvadahtindepartemeanta - BSD	215 136 000	215 136 000	0	0,0 %
206.50	Máhtodepartemeanta - MD	36 355 000	34 355 000	-2 000 000	-5,5 %
231.50	Máhtodepartemeanta - MD	13 339 000	13 339 000	0	0,0 %
1429.50	Birasdepartemeanta - BD	3 000 000	3 000 000	0	0,0 %
320.53	Kultur- ja girkodepartementa - KGD	65 353 000	65 353 000	0	0,0 %
724.21	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta DFD	6 500 000	6 500 000	0	0,0 %
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	4 000 000	4 000 000	0	0,0 %
Submi		343 683 000	341 683 000	-2 000 000	-0,6 %
-	Sámeálbmotfoanda	8 944 000	9 000 000	56 000	0,6 %
Submi		352 627 000	350 683 000	-1 944 000	-0,6 %

Go Sámediggi meannudii bušeahta áššis 45/09, Sámedikki bušeahta 2010, de lei juolluduvvon buohkanassii 350 683 000 ru, oktan Sámeálbmotfoandda reanttuiguin.

Sámeálbmotfoandda reanttu eai fievrividuvvo bohtun boadusrehketdollui. Go dat máksojuvvojit, de dat girjejuvvojit balánsii čuoggá “Reantoboadut Sámeálbmotfoanda” vuollái. Jagi geavaheapmi Sámeálbmotfoanddas lea girjejuvvon bohtun ja Sámeálbmotfoandda čoggojuvvon reanttut leat vuoliduvvon vástideaddji, geahča čilgehusa 12.

Rehketdoallu čájeha ahte Sámediggái lea juolluduvvon 2 000 000 ru eanet go dan mii lea bušhterejuvvon. Sivvan dasa lea Máhtodepartemeantta (MD) 2 000 000 ruvdnoša juolludus gealbudeapmái sámi skuvllas. Sámediggi oaččui dán juolludusa juovlamánus 2010. Sámedikkis ii leat leamaš vejolašvuhta álggahit doaibmabijuid ovddidit sámi giela ja kultuvrra sámi skuvllas. Evttohuvo várret dáid ruđaid Sámedikki 2011 reviderejuvvon bušeahtas.

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta (OHD) lea juolludan 1 000 000 ru prošehtii Divvun – sámi korrekturprográmma. OHD juolludus lea girjejuvvon bohtun poastta erenoamáš prošeavttat Divvun vuollái.

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta (OHD) lea juolludan 300 000 ru prošehtii sámi statistihkka 2010. Dát juolludus lea girjejuvvon bohtun ja máksojuvvon njuolggá váikkuhangaskaoapmepoasttas 801.

Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta (OHD) lea juolludan 150 000 ru semináražii neahttavuđot diehtujuohkima birra nuoraide mii lágividuvui juovlamánu 13. b. 2010. Dát juolludus lea girjejuvvon bohtun hálldahusa vuollái sierra prošeaktakodain.

Birasgáhttendepartemeanta lea juolludan 1 000 000 ru suodjalanplánabargui sámi guovlluin 2010 várás. Dát juolludus lea girjejuvvon bohtun hálldahusa poastta vuollái.

Kultur- ja girkodepartemeanta (KGD) lea juolludan 600 000 ru sámi valáštallamii 2010 várás. Dát juolludus lea girjejuvvon boahgun ja máksojuvvon njuolggá váikkuhangaskaoapmepoasttas 205.

Dan lassin lea Sámediggi ožžon 1 000 000 ru Olgoriikadepartemeanttas Sámedikki riikkaidgaskasaš bargui. Ruđat girjejuvvot boahgun njuolggá hálddihussii ja politihkalaš dássái bargat riikkaidgaskasaš áššiiguin.

Čilgehus 2 Váikkuhangaskaoapmereketdoallu 2010

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Njuolggadoarjagat	118 428 675	118 709 638	280 963	0,2 %
- Ohcanvuđot doarjja	70 654 509	74 791 000	4 136 491	5,5 %
- Doaimmabijut nannen dihtii oahpi	4 800 000	4 800 000	0	0,0 %
- Šiehtadusat	14 364 564	14 725 000	360 436	2,4 %
- Árvohákanprográmma	5 667 641	5 500 000	-167 641	-3,0 %
- Eará váikkuhangaskaoamit	10 449 100	11 032 000	582 900	5,3 %
- Sámeálbmotfoandda	8 944 000	9 000 000	56 000	0,6 %
- Eará doaimmabijut	1 285 533	2 650 000	1 364 467	51,5 %
Submi	234 594 022	241 207 638	6 613 616	2,7 %

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
100-102	Oahpahus	33 181 773	31 330 000	-1 851 773	-5,9 %
150-153	Giella	57 532 510	57 881 000	348 490	0,6 %
200-212	Kultuvra	84 653 457	85 183 638	530 181	0,6 %
300-302	Ealáhus	29 596 649	34 630 000	5 033 352	14,5 %
400-402	Birasgáhtten ja kultursuodjalus	1 833 000	2 000 000	167 000	8,4 %
450	Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgirušš	3 209 000	3 350 000	141 000	4,2 %
750-756	Samiske organisašjonat	3 909 000	4 151 000	242 000	5,8 %
500-507	Eará váikkuhangaskaoamit	10 449 100	11 032 000	582 900	5,3 %
600-602	Sámeálbmotfoandda	8 944 000	9 000 000	56 000	0,6 %
800-899	Eará doaimmabijut	1 285 533	2 650 000	1 364 467	51,5 %
Váikkuhangaskaomiid submi		234 594 022	241 207 638	6 613 616	2,7 %

Sámedikki váikkuhangaskaoamit leat sihke njuolga juolludusat ja ohcanvuđot doarjjaortnegat mat addojuvvojit doarjjan ja mat gustojit mánga jagi dahje addojuvvojit jahkásaš doarjjan.

Sámedikki doarjjastivra juohká daid váikkuhangaskaomiid maid Sámedikki dievasčoahkkinn lea fápmudan doarjjastivrii, geahča ášši 09/08 Sámedikki doarjjastivrra njuolggadusaid revideren.

Dát guoská daid ohcanvuđot váikkuhangaskaomiide mat leat Sámedikki bušehtas, earret daid váikkuhangaskaomiid mat leat addojuvvon Sámediggeráđi ja Čoahkkinnjodihangotti háldui.

2010 váikkuhangaskaoapmereketdoalus lea oktiibuot 6 613 616 ruvdnosaš badjebáza. Eaŋkil poasttat biddjojuvvojit ovdan ja soitet leat mearkkašumit vuolábealde čilgehusain. Muđui čujuhit váikkuhangaskaoapmepoasttaid mearkkašumiide jahkediedđáhusas.

Sámedikki 2010 bušehta mielde, kapihtal 3.2 Ohcanvuđot doarjagat, lea Sámediggeráđis fápmudus eará láhkai geavahit gitta 20 % rádjai várrejuvvon ruđain bušehtas ovttaskas ohcanvuđot ulbmiliidda. Ruđat galget hálddašuvvot dan rámma siskkobealde mii lea várrejuvvon Sámedikki ohcanvuđot doarjjaortnegiidda, ja Sámediggeráđdi galgá bušehttajagis dieđihit Sámedikki dievasčoahkkimii vejolaš eará láhkai geavahemiin, geahča ášši 43/07. Dát fápmudus lea 2010:s geavahuvvon dainna lágiin ahte ovttaskas ohcanvuđot doarjjapoasttaid vuolláibáhcegii lea válđojuvvon ruhta eará ohcanvuđot doarjjapoasttain main lea leamaš badjebáza.

Čilgehus 3 Oahpahus

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Ohcanvuđot doarjja	28 381 773	26 530 000	-1 851 773	-7,0 %
- Doaibmabijut nannen dihtii oahpponeavvoráhkade	4 800 000	4 800 000	0	0,0 %
Submi	33 181 773	31 330 000	-1 851 773	-5,9 %

Ohcanvuđot doarjagat - Oahpahus

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
100	Oahpponeavvut	14 633 963	11 875 000	-2 758 963	-23,2 %
101	Gelbbolašvuodalokten	4 870 810	4 750 000	-120 810	-2,5 %
102	Mánáidgárdit	8 877 000	9 905 000	1 028 000	10,4 %
Submi		28 381 773	26 530 000	-1 851 773	-7,0 %

Oahpponeavvoráhkadeapmi

Teaksta	Submi
Doarjalohpádusat fámus 1/1-10	31 720 936
Doarjalohpádusat fámus 1/1-10, 2491	973 000
Bušehta 2010 poasttas 100-102	26 530 000
Hálddus buohkanassii 2010	59 223 936
Máksojuvvon doarjagat 2010 poasta 100-102	-30 446 520
Ruovttoluottamáksujuvvon doarjja	43 421
Hálddus vel 31/12-2010 muttus	28 820 837
Doarjalohpádusat fámus 31/12-2010	-29 699 610
Doarjalohpádusat fámus 31/12-2010, 2491	-973 000
Oahpponeavvoráhkadeami boadus 2010	-1 851 773

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2010 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2010:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
1998	373 200	1,3 %	0	0
1999	0	-	0	0
2000	0	-	0	0
2001	729 746	2,5 %	0	0
2002	545 374	1,8 %	0	0
2003	766 707	2,6 %	0	0
2004	299 714	1,0 %	0	0
2005	179 025	0,6 %	0	0
2006	3 969 950	13,4 %	120 302	43 421
2007	3 344 044	11,3 %	0	0
2008	6 676 450	22,5 %	0	0
2009	5 864 700	19,7 %	66 000	0
2010	6 950 700	23,4 %	12 400	0
Submi	29 699 610	100,0 %	198 702	43 421

Ohcanvuđot doarjagiin oahpahussii lea 1 851 773 ruvdnosaš vuollebáza. Sivvan vuollábáhčagii lea dat go lea eanet geavahuvvon oahpponeavvuid oastimii 2 926 663 ru. Oassi vuollebáhčagis gokčojuvvo 242 123 ruvnnuin mat leat gessojuvvon ja máksojuvvon ruovttoluotta čadatkeattes proševttain eará ohcanvuđot váikkuhangaskaomiid badjebáhčagiiguin. 30 672 610 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2010 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Postii 103 doaimbajut nannet oahpponeavvoráhkadeami várrejuvvo 2 716 500 ru jorgalit matematihkkaohpponeavvuid.

Postii 104 Resursaskuvla julevsámi guovllus várrejuvvo 800 000 ru Ájluovtta skuvlii bargat dáinna proševttain.

Čilgehus 4 Giella

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	i %
- Njuolga doarjagat	47 950 000	47 950 000	0	0,0 %
- Ohcanvuđot doarjagat	6 261 510	6 610 000	348 490	5,6 %
Submi	54 211 510	54 560 000	348 490	0,6 %

Njuolga doarjagat - Giella

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
150	Guovttegielalašvuodadoarjagat	42 750 000	42 750 000	0	0,0 %
153	Vuoddoarjja giellaguovddážiidda	5 200 000	5 200 000	0	0,0 %
Submi		47 950 000	47 950 000	0	0,0 %

Ohcanvuodut doarjagat - Giella

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
151	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu siskkobealde	3 650 010	2 450 000	-1 200 010	-32,9 %
152	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu olggobealde	2 611 500	4 160 000	1 548 500	59,3 %
Submi		6 261 510	6 610 000	348 490	5,6 %

Giellaprošeavttat

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-10	5 395 500
Bušeahhta 2010 - Giellaproš. hálddašang. siskkab.	2 450 000
Bušeahhta 2010- Giellaproš. hálddašang. olggob.	4 160 000
Hálddus buohkanassii 2010	12 005 500
Máksojuvvon doarjagat	-5 712 010
Ruovttoluottamáksojuvvon doarjja	10 500
Hálddus vel 31/12-2010 muttus	6 303 990
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2010	-5 955 500
Oahpponeavvoráhkadeami boadus 2010	348 490

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2010 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2010s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2006	0	-	72 000	10 500
2007	0	-	98 500	0
2008	405 000	6,8 %	180 500	0
2009	1 778 500	29,9 %	75 490	0
2010	3 772 000	63,3 %	0	0
Submi	5 955 500	100,0 %	426 490	10 500

Poasttas giellaprošeavttat hálddašanguovllu siskkobealde ja olggobealde lea 348 490 ruvdnosáš badjebáza. Badjebáza boahdá das go ruhta lea gessojuvvon ruovttoluotta ja go 436 990 ruvdnosáš doarjja lea ruovttoluotta máksojuvvon go prošeavttat eai leat čadahuvvon. 5 955 500 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2010 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Čilgehus 5 Kultuvra

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Njuolgga doarjagat	64 148 675	64 429 638	280 963	0,4 %
- Ohcanvuđot doarjja	14 989 782	15 239 000	249 218	1,6 %
- Sámi dáiddáršiehtadus	5 515 000	5 515 000	0	0,0 %
Submi	84 653 457	85 183 638	530 181	0,6 %

Njuolgga doarjagat - Kultuvra

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
202	Sámi kulturviesut	9 238 000	9 238 000	0	0,0 %
204	Sámi festiválat	2 647 000	2 951 000	304 000	10,3 %
205	Sámi valáštallan	2 416 000	2 416 000	0	0,0 %
206	Sámi teáhter	17 197 000	17 197 000	0	0,0 %
208	Sámi prentosat	3 036 000	3 036 000	0	0,0 %
209	Mobiila girjerádjobálvalusat	6 474 000	6 474 000	0	0,0 %
210	Museat	23 140 675	23 117 638	-23 037	-0,1 %
Submi		64 148 675	64 429 638	280 963	0,4 %

Poasttas sámi festiválat lea 304 000 ruvdnosaš badjebáza. Badjebáza bohtá ovddeš doarjagiin mat leat gessojuvvon ruovttoluotta.

Poasttas Museat jotkojuvvo 350 000 ruvdnosaš várrejuvvi dáiddamusea prošekteremii ja plánemii Kárášjohkii ja 200 000 ruvdnosaš várrejuvvi Álttá/Guovdageainnu duodaštanguovddáži. Proševttat leat álggahuvvon ja galget gárvvistuvvot 2011:s.

Ohcanvuđot doarjagat - Kultuvra

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
200	Kulturovddideapmi	9 034 032	9 539 000	504 968	5,3 %
201	Sámi lágádušat	2 930 750	2 750 000	-180 750	-6,6 %
212	Sámi girjebussii oastin	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %
213	Sámi deaivvadansajit	1 025 000	950 000	-75 000	-7,9 %
Submi		14 989 782	15 239 000	249 218	1,6 %

Doarjalohpádušat fámus 31/12-2010 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2010s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2006	0	-	127 500	0
2007	216 000	2,6 %	255 000	12 500
2008	1 615 250	19,8 %	165 950	51 532
2009	2 164 000	26,5 %	686 278	73 000
2010	4 160 750	51,0 %	93 108	0
Submi	8 156 000	100,0 %	1 327 836	137 032

Kulturovddideapmi

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-2010	11 823 650
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-2010, 2451	27 500
Jagi 2010 juolludeapmi	9 539 000
Hálddus buohkanassii 2010	21 390 150
Máksojuvvon doarjagat	-12 866 214
Ruovttoluottamáksojuvvon doarjja	137 032
Hálddus vel 31/12-2010 muttus	8 660 968
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2010	-8 231 000
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2010, 2451	75 000
Kulturovddideapmi boadus 2010	504 968

Poasttas kulturovddideapmi lea 504 968 ruvdnosaš badjebáza. Badjebáza bohtá das go 1 464 868 ru lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta go prošavttat eai leat čađahuvvon.

8 156 000 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2010 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Poasttas sámi lágádusat lea 180 750 ruvdnosaš vuollebáza. Vuollebáhca sámi lea váiddaášši.

Sámi dáiddáršiehtadus

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
207	Sámi dáiddáršiehtadus	5 515 000	5 515 000	0	0,0 %
Submi		5 515 000	5 515 000	0	0,0 %

Čilgehus 6 Ealáhusat

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Njuolgga doarjagat	3 009 000	3 009 000	0	0,0 %
- Ohcanvuđot doarjja	12 070 444	16 911 000	4 840 556	40,1 %
- Árvohákanprográmma	5 667 641	5 500 000	-167 641	-3,0 %
- Duodješiehtadus	8 849 564	9 210 000	360 436	4,1 %
Submi	29 596 649	34 630 000	5 033 352	17,0 %

Njuogga doarjagat - Ealáhusat

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
301	Duodjeásahusat ja organisašuvnnat	3 009 000	3 009 000	0	0,0 %
Submi		3 009 000	3 009 000	0	0,0 %

Ohcanvuđot doarjagat - Ealáhusat

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
300	Ealáhusovddideapmi	12 070 444	16 911 000	4 840 556	40,1 %
Submi		12 070 444	16 911 000	4 840 556	40,1 %

Ohcanvuđot doarjagat - Árvohákanprográmma

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
300	Árvohákanprográmma	5 667 641	5 500 000	-167 641	-3,0 %
Submi		5 667 641	5 500 000	-167 641	-3,0 %

Duodješiehtadus

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
300	Duodješiehtadus	8 849 564	9 210 000	360 436	4,1 %
Submi		8 849 564	9 210 000	360 436	4,1 %

Ealáhusovddideapmi

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-10	31 252 001
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-10, 2491	48 000
Várrejuvvon čielggadanprošeavttaide VSP 1/1-10	847 950
Bušeahhta 2010	31 621 000
Hálddus buohkanassii 2010	63 768 951
Máksojuvvon doarjagat 2010	-23 659 593
Máksojuvvon eara golut duodješiehtadusas	-1 969 952
Hálddus vel 31/12-2010 muttus	38 139 406
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2010	-33 106 054
Ealáhusovddideapmi buođus 2010	5 033 352

Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2010 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2010s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2006	200 000	0,6 %	40 000	0
2007	204 500	0,6 %	544 900	0
2008	3 775 200	11,4 %	2 768 000	0
2009	6 982 574	21,1 %	3 526 793	0
2010	21 943 780	66,3 %	941 000	0
Submi	33 106 054	100,0 %	7 820 693	0

Poasttas ealáhusovddideapmi, árvoháhkkanprográmma ja duodješiehtadus lea 5 033 352 ruvdnosá badjebáza. Badjebáza boahdá das go 7 820 693 ru lea gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta go prošeavttat eai leat čađahuvvon. 33 106 054 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2010 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Čilgehus 7 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Njuolgga doarjagat	0	0	0	-
- Ohcanvuđot doarjja	1 833 000	2 000 000	167 000	9,1 %
Submi	1 833 000	2 000 000	167 000	9,1 %

Ohcanvuđot doarjagat - Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
400	Kulturmuutosuodjaleapmi	1 833 000	2 000 000	167 000	9,1 %
Submi		1 833 000	2 000 000	167 000	9,1 %

Kulturmuutosuodjaleapmi

Teaksta	Submi
Doarjalohpádusat fámus 1/1-10	4 104 800
Bušeahhta 2010	2 000 000
Hálddus buohkanassii 2010	6 104 800
Máksojuvvon doarjagat	-1 577 500
Hálddus vel 31/12-2010 muttus	4 527 300
Doarjalohpádusat fámus 31/12-10	-4 360 300
Boađus sámi kulturmuutosuodjalus 2010	167 000

Doarjalohpádusat fámus 31/12-2010 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2010s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2006	37 800	0,9 %	118 000	0
2007	228 000	5,2 %	79 000	0
2008	636 000	14,6 %	50 000	0
2009	2 106 500	48,3 %	93 000	0
2010	1 352 000	31,0 %	242 000	0
Submi	4 360 300	100,0 %	582 000	0

Poasttas kulturmuutosuodjaleapmi lea 167 000 ruvdnosaš badjebáza. Badjebáza boahdá das go 582 000 ru lea gessojuvvon ruovttoluotta go proševttat eai leat čadahuvvon. 4 360 300 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2010 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Čilgehus 8 Dearvvašvuoda- ja sosiála áŋgiruššamat

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Ohcanvuđot doarjagat	3 209 000	3 350 000	141 000	4,4 %
Submi	3 209 000	3 350 000	141 000	4,4 %

Ohcanvuđot doarjagat - Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
450	Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan	3 209 000	3 350 000	141 000	4,4 %
	Submi	3 209 000	3 350 000	141 000	4,4 %

Poasttas dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššamiidda lea 141 000 ruvdnosaš badjelbáza. Badjelbáza bohtá das go ruđat eai leat geavahuvvon. 2 857 500 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2010 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Čilgehus 9 Sámi organisašuvnnat

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Ohcanvuđot doarjagat	3 909 000	4 151 000	242 000	5,8 %
Submi	3 909 000	4 151 000	242 000	5,8 %

Ohcanvuđot doarjagat - Sámi organisašuvnnat

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
750	Sámi váldoorganisašuvnnat	2 451 000	2 451 000	0	0,0 %
755	Sámi rájáidrastideaddjiorganisašuvnnat	350 000	350 000	0	0,0 %
756	Sámi kulturorganisašuvnnat	350 000	350 000	0	0,0 %
757	Sámi ealáhusorganisašuvnnat	501 000	500 000	-1 000	-0,2 %
758	Sámi dásseárvoorganisašuvnnat	300 000	300 000	0	0,0 %
759	Sámi org. mat barget áššiguin mat gusket sidjiide geat masse oahpu nuppi máilmmisoađi soađi geažil	-43 000	200 000	243 000	-565,1 %
	Submi	3 909 000	4 151 000	242 000	5,8 %

Poasttas sámi organisašuvnnat lea 242 000 ruvdnosaš badjelbáza. Badjelbáza bohtá das go 243 000 ruvna lea gessojuvvon ruovttoluotta ovddeš juolludusain.

Čilgehus 10 Eará váikkuhangaskaoamit

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Váikkuhangaskaoamit maid Sámediggeráđđi hálddaša	6 217 100	6 800 000	582 900	9,4 %
- Váikkuhangaskaoamit maid Čoahkkinjodihangoddi hálddaša	4 232 000	4 232 000	0	0,0 %
Submi	10 449 100	11 032 000	582 900	5,6 %

Váikkuhangaskaoamit maid Sámediggeráđđi hálddaša

Poasta Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
500 Regionála ovddideami ruđat	3 348 600	3 500 000	151 400	4,5 %
501 Friija váikkuhangaskaoamit	588 000	300 000	-288 000	-49,0 %
510 Dásseárvodoaibmabijut	237 500	300 000	62 500	26,3 %
505 Riikkaidgaskasaš doaibmabijut	1 293 000	1 350 000	57 000	4,4 %
507 Ásahusdieđáhusa čuovvoleapmi	250 000	350 000	100 000	40,0 %
508 Sámi lohanguovddáš	500 000	500 000	0	0,0 %
509 Verddeprošeakta	0	250 000	250 000	-
511 Lohkan- ja čállinveahki sámegielat boarrásiidda	0	250 000	250 000	-
Submi	6 217 100	6 800 000	582 900	9,4 %

Poasttas váikkuhangaskaoamit Sámediggeráđđi hálldui lea 582 900 ruvdnosaš badjebáza. Badjebáza boahťa das go 1 214 900 ru lea gessojuvvon ruovttoluotta go prošavttat eai leat čađahuvvon ja go ruđat eai leat geavahuvvon, vuoruhemiid geažil váikkuhangaskaoapmeortnegis Friija ruđat. Čujuhit Sámediggeráđđi fápmudussii eará láhkai geavaheami hárrái.

Poasttas riikkaidgaskasaš doaibmabijut – inter-reg várrejuvvo 1 679 484 ru gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2010 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Riikkaidgaskasaš doaibmabijut - Interreg

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-10	1 574 484
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-10, 2491	492 000
Bušeahhta 2010	1 000 000
Hálddus buohkanassii 2010	3 066 484
Máksojuvvon doarjagat	-983 000
Hálddus vel 31/12-2010 muttus	2 083 484
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-10, 2461	-879 484
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-10, 2491	-800 000
Boađus Interreg 2010	404 000

Váikkuhangaskaoamit maid Čoahkkinjodihangoddi hálddaša

Poasta Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
502 Sámedikki politihkalaš joavkkut	3 219 000	3 219 000	0	0,0 %
503 Opposišuvnna bargoeavttut	1 013 000	1 013 000	0	0,0 %
Submi	4 232 000	4 232 000	0	0,0 %

Čilgehus 11 Eará doaibmabijut mat eai lea váikkuhangaskaoamit

Eará doaibmabijut

Poasta 800 Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
800 Konferánsat	524 279	1 150 000	625 721	119,3 %
850 Bálkkašumiid geigen	143 726	100 000	-43 726	-30,4 %
860 Dutkan ja ovddideapmi, čielggadeamit ja duod.prošeavttat	196 895	900 000	703 105	357,1 %
899 Árvoštallamat	420 634	500 000	79 366	18,9 %
Submi	1 285 533	2 650 000	1 364 467	106,1 %

Badjelbáza poasttas 800 konferánsat bohtá das go konferánsaid golut ledje unnit go mii lei biddjojuvvon bušehtii.

Ođasmahttin-, hálddahus- ja girkodepartemeanta (OHD) lea juolludan 300 000 ru sámi statistihkkii 2010. Dát juolludus lea girjejuvvon bohtun ja máksojuvvon.

Poastta 860 Dutkan, ovddideapmi, čielggadusat ja duodaštanruđat lea 703 105 ruvdnosáš badjelbáza leat geavatkeahces ruđat.

Kulturovddidanruđaid evalueren lea álggahuvvon, muhto ii leat loahpahuvvon. 250 000 ru leat várrejuvvon dán ulbmili.

Čilgehus 12 Sámeálbmotfoanda

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
- Ohcanvuđot doarjagat	5 794 000	5 850 000	56 000	1,0 %
- Ovvdian-, čielggadan- ja duodaštanruđat	3 150 000	3 150 000	0	0,0 %
Submi	8 944 000	9 000 000	56 000	0,6 %

Ohcanvuđot doarjagat - Sámeálbmotfoanda

Poasta Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
600 Giellaovddidandoaibmabijut	1 720 000	1 500 000	-220 000	-12,8 %
600 Árbevirolaš máhttu - Duodaštan- ja gaskkustat	1 498 000	1 850 000	352 000	23,5 %
600 Girjjálašvuhta	2 576 000	2 500 000	-76 000	-3,0 %
Submi	5 794 000	5 850 000	56 000	1,0 %

Ovddidan-, čielggadan- ja duođaštanruđat - Sámeálbmotfoanda

Poasta	Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
601	Giellaprográmma	2 500 000	2 500 000	0	0,0 %
601	Árbevirolaš máhtu duođašteapmi ja gaskkuste:	650 000	650 000	0	0,0 %
Submi		3 150 000	3 150 000	0	0,0 %

Sámeálbmotfoanda

Teaksta	Submi
Doarjjalohpádusat fámus 1/1-10	10 291 780
Bušeahhta 2010	9 000 000
Hálddus buohkanassii 2010	19 291 780
Máksojuvvon doarjagat	-7 790 500
Ruovttoluottamáksjuvvon doarjja	2 000
Hálddus vel 31/12-2010 muttus	11 503 280
Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2010	-11 447 280
Sámeálbmotfoanda boadus 2010	56 000

Poasttas Sámeálbmotfoanda lea 56 000 ruvdnosaš badjebáza. 11 447 280 ru várrejuvvo gustovaš juolludusaide mat leat juovlamánu 31. b. 2010 muttus. Dát leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

Reantoboađut Sámeálbmotfoanda	Submi
Sámeálbmotfoanda/ ruhta 31/12-10 muttus	78 586 177
Eretgesson Sámeálbmotfoandda kapitála	-75 000 000
2010 reantoboađut	3 586 177

Sámeálbmotfoanda - Čadnojuvvonruđat	Submi
Girjejuvvon reantoboađut 1/1-2010 muttus	22 110 290
2010 reantoboađut	3 586 177
Geavahuvvon 2010:s Sámeálbmotfoanddas	-8 944 000
Reantoboađut buohkanassii 31/12-2010 muttus	16 752 467

Čilgehus 13 Politihkalaš dási doaibmagolut

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	i %
Sámedikki- dievasčoahkkin,joavkkut, komite	9 158 888	9 300 000	141 112	1,5 %
Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi	1 547 067	1 612 000	64 933	4,0 %
Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	477 758	200 000	-277 758	-138,9 %
Sámi parlamentáralaš ráđđi	184 798	500 000	315 202	63,0 %
Sámedikki doarjjastivra	1 011 523	1 000 000	-11 523	-1,2 %
Sámediggeráđđi	8 711 650	8 587 000	-124 650	-1,5 %
Sámedikki giellastivra	124 930	350 000	225 070	64,3 %
Sámi giellalávdegoddi	1 076 752	500 000	-576 752	-115,4 %
Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi	234 419	325 000	90 581	27,9 %
Politihkalaš dási doaimma submi	22 527 785	22 374 001	-153 784	-0,7 %

Politihkalaš doaibmadási doaibmagoluin lea 153 784 ruvdnosaš vuollebáza.

Sámedikki dievasčoahkkima, Sámedikki fágalávdegottiid ja Sámedikki joavkkuid golut leat biddjojuvvon seamma postii. 141 112 ruvdnosaš badjebáza bohtá vuosttažettiin das go leat leamaš uhcit doaimmat go dan mii lei eaktuduvvon.

Sámedikki bearráigeahččanlávdegotti 277 758 ruvdnosaš vuollebáza bohtá das go leat leamaš eanet doaimmat go dan mii lei eaktuduvvon. Dan lassin leat bearráigeahččanlávdegottis leamaš stuorát golut juridihkalaš veahki oastimii go dan mii lei eaktuduvvon.

Sámedikki dievasčoahkkinjođihangotti, Sámi parlamentáralaš ráđi, Sámedikki giellastivrra ja Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegotti badjebáhčagat bohtet vuosttažettiin das go leat leamaš uhcit doaimmat go dan mii lei eaktuduvvon.

Sámediggeráđis lea 124 650 ruvdnosaš vuollebáza. Dat bohtá das go leat leamaš eanet doaimmat go dan mii lei eaktuduvvon.

Sámi giellalávdegotti 576 752 ruvdnosaš vuollebáza bohtá das go leat leamaš eanet doaimmat go dan mii lei eaktuduvvon. Dan lassin lea giellalávdegoddi juolludan eanet doarjagiid iešguđetlágan giellaproševttaide.

Čilgehus 14 Hálddahusa doaibmagolut

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
Hálddahusa goaibmagolut	84 977 278	86 030 000	1 052 722	1,2 %
Submi	84 977 278	86 030 000	1 052 722	1,2 %

Hálddahusa rehketdoallu čájeha ahte lea 1 052 722 ruvdnosaš badjelbáza bušehta ektui. Ruhta lea várrejuvvon áigodatlaš goluide ja sisaboaduide, geahča čilgehusaid 18 ja 19. Badjelbáza boahá vuosttažettiin das go ledje unnit bálkágolot go dat mat ledje biddjojuvvon bušehtii rabas virggiid geažil.

Lea maid várrejuvvon 1 890 000 ru daid stohpogávvuid ja reaidduid loahpparuhtadeapmái Diehtosiiddas Guovdageainnus, maid Sámediggi geavaha. Ain leat muhtun rehkegat, danne ferte várret ruđaid máksit 2011 goluid.

Lea vel várrejuvvon 1 665 000 ru gulahallanprošehtii. Dát prošeakta álggahuvvui 2010:s, muhto dat lea maŋŋonan ii ge loahpahuvvo ovdal 2011. Sámedikkis lea šiehtadus ovttá lágideaddjin odđá telefon-/gulahallančovdosa birra.

Visot ruđat mat ledje 2010 bušehtas várrejuvvon Sámediggeivesu bajásdoallamii leat várrejuvvon. Ollislaš várrejuvvi juovlamánu 31. b. 2010 muttus lea dál 3 584 596 ru Sámediggeivesu boahhteáiggi bajásdoallan- ja divodangoluide, geahča čilgejumi 18.

Čilgehus 15 Sierra proševttat

Čilgehus	Boadus d.r.	Buš 10	Erohus	%
Buoret bálvalus geavaheaddjüide	-815 686	0	815 686	-
Sámi korrektuvraprogramma - Divvun	-61 848	1 250 000	1 311 848	104,9 %
Vistesuodjalanproševttat	240 943	200 000	-40 943	-20,5 %
Árvoháhkkanprogramma	44 870	150 000	105 130	70,1 %
Njávdamá ortodoksa hávdesadji nuortasámišiid	218 017	450 000	231 983	51,6 %
Kvalitehtaovddideapmi sámi mánáidgárdiin	171 133	300 000	128 867	43,0 %
Válga	8 131	370 000	361 869	97,8 %
Eret bidjan, loahpadeapmi, čatnan Sámedikki arkiivvain	313 267	500 000	186 733	37,3 %
Sámi oahpponeavvovskkádat	1 011 436	1 500 000	488 564	32,6 %
Submi	1 130 263	4 720 000	3 589 737	76,1 %

Sierra proševttaid rehketdoallu čájeha 3 589 737 ruvdnosaš badjebáhcaga bušehta ektui.

700 000 ru lea várrejuvvon Hállansyntesa-prošehtii ja dat golot mat leat vel báhcán Divvun-proševttas.

Vistesuodjalanproševtta vuollebáhcaga sivva leat lassigolot vistái Sirbmá mat eai lean mielde bušehtas.

Sivvan badjebáhcagii poasttas Sámediggeválga lea ahte bálkágolot Sámediggeválgii leat girjejuvvon hálddahusa doaibmabušehtii.

Eará poasttaid badjebáhcaga sivva leat ruđat mat eai leat geavahuvvon.

Čilgehus 16 Kunddargáibádusat

Kunddargáibádusaid spesifiseren	Submi
Dábálaš kunddargáibádusat	1 961 429
Gáibádus departameantaidguin	
- MD: Máhttodepartemeanta	3 000 000
- BSD: Sámeálbmofoandda 2010 reanttut	3 586 177
Submi kunddargáibádusat	8 547 606

Čilgehus 17 Eará gáibádusat

Eará gáibádusaid spesifiseren	Submi
Mátke- ja bálkáovdaruhta	123 801
Eará gáibádusat	359 392
Submi eará gáibádusat	483 193

Čilgehus 18 Várrejupmi Sámediggevistti bajásdoallamii

Eará guhkesáiggi vealggit	Submi
Várrejupmi sámediggevistti bajásdoallamii	3 584 596
Submi eará guhkesáiggi vealggit	3 584 596

Čilgehus 19 Várrejumit muđui

Eará goluid spesifiseren	Meark.	Submi
Álggahuvvon, muhto eai gárvvistuvvon proševttat/bargu mii sirdojuvvo jahkái 2011:		
Matematihkkagirjjiid jorgaleami ja heiveheapmi	3	2 716 500
Julevsámi guovllu resursaskuvla	3	800 000
Dáiddamusea Kárášjogs	5	350 000
Duođastanguovddáš Áltá/ Guovdageaidnu	5	200 000
Kulturovddidanruđaid árvvoštallan	11	250 000
Hállansyntesa	15	700 000
Eará golut:		
Iešguđetlágan goluid juohkin áigodagaide/golut rehkegiidda mat eai leat bohtán sisa 2010:s	13-14	3 085 291
Vistegávvut ja reaidut dieđavistái Guovdageaindui	14	1 890 000
Gulahallanprošeakta	14	1 665 000
Submi eará golut		11 656 791

Čilgehus 20 Iežaskapitála

Iežaskapitála	Submi
Iežaskapitála 31/12-2009	-3 648 638
Iežaskapitála 31/12-2010	-13 046 290
Iežaskapitála rievdadus	9 397 652

Iežaskapitála rievdan vástida 2010 bohtosii/badjebáhcagii.

